

Большавік
Беларусі.
1928 г. л. 8-9.

3 ОК-1

2600

хр.

304-1

2600

59850 up.

✓

БАЛЫШАВІК БЕЛАРУСІ

Б9850 кр.

№ 8
ЖНІВЕНЬ

8-9

МЕНСК

1928

2003

2446 10537 BA 250.

Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

304-1

2600

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

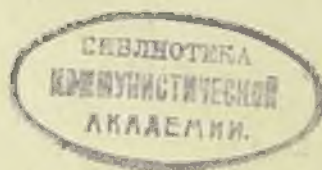
№ 8

ЖНІВЕНЬ

МЕНСК—1928

МНБ 19537. БА 850.

Друкавана ў 1-й друкарні
Белар. Дзяржаўн. Выд-ва.
Галоўлітбел 1934.
У ліку 1.000.
Заказ 3077

кн.

М. Абрамчук

Больш увагі да палітвучобы

Задачы, якія стаяць перад рабочай дзяржавай, высунутыя XV парт. з'ездам і XI з'ездам КП (б) Б:

Рэцэпцыя прамысловасці і кіраўніцтва, арганізацыя буйнай калектыўнай сельскай гаспадаркі і соцыялістычная перабудова вёскі.

Разгортванне самакрытыкі, як сродку вылучвання нашых балючак, і ўцягненне рабочых мас у соцыялістычнае будаўніцтва, барацьба з бюрократызмам, кантроль над работай дзяржаўнага апарату.

Пытанні культурнай рэвалюцыі—практычнай задачы сённяшняга дня, выклікаемай соцыялістычным будаўніцтвам і неабходнасцю ўцягнення шырокіх рабочых, бядняцка-серадняцкіх мас у кіраўніцтва дзяржавай і выработкі пралетарскіх кадраў для соцыялістычнага будаўніцтва.

Далейшае наступленне на капіталістычныя элементы—супроць кулака, нэпмана, папоў усіх масьцей і інш.—востра патрабуюць ад сяброў партыі *разгарнуць вялізарную працу на палітычнай асьвеце, культурнаму ўздыму і соцыялістычнаму перавыхаванню мас.*

Ускладненне палітычных, гаспадарчых, культурных задач партыі патрабуе падвышэння ідэа палітычнага і культурнага ўзроўню партыі; развіцця марксысцка-ленінскага сьветапогляду, узбраення іх неабходнымі ведамі: а) для разгортвання самакрытыкі, б) каб рашуча адбіць напор буржуазнай ідэалёгіі і яшчэ больш ўзмацніць наступленне на капіталістычныя элементы, в) каб стаяць моцна на чале гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, г) для хутчэйшага выхавання кадраў рэцэпцыятараў вытворчасці, кіраўніцтва і соцыялістычнай перабудовы вёскі, д) для ўзмацнення працы па замацаваньню саюзу рабочай клясы, беднаты з сярэдняком. Партыйная асвета павінна ў выпадку гэтых задач адыгрываць вялізарнейшую ролю, а партыйныя арганізацыі прызначыць ёй больш увагі і сіл.

Першапачатковай партыйнай асветай за апошнія годы ахоплены амаль ня ўся партарганізацыя. У мінулым годзе навучалася ў школах і гуртках 14,617 членаў і кандыдатаў КП(б)Б, што складае 49,6% усяе КП(б)Б. Акрамя гэтага ў розных навучальных установах (Камвузе Савпартшколах, ВНУ, Рабфаках, вячэрніх школах падвышанага тыпу, вячэрніх рабочых нядзельных унівэрсытэтах розных курсах). Навучалася 2,813 чал., што складае разам 17,430 чал. альбо 59,1% на 1 студзеня 1928 г.

Узросшы ўзровень партмасы за апошніх 2 гады адбіўся ў партасьвеце тым, што з кожным годам пачынаюць узростаць сярэднія і вышэйшыя формы партвучобы, за кошт першапачатковых. У параўнаньні з 1926-27, у 1927-28 годзе зьменшылася навучаючыхся ў першапачатковых школах і гуртках на 2,769 чалав. і ўзрасло ў сярэдніх

звеньях на 440 чал., у вышэйшых на 353 чал. і ў розных гуртках самаадукацыі на 1,758 чал., што сведчыць аб узросьце запатрабаваньняў партыйнай масы і што першапачатковая партвучоба застаецца, галоўным чынам, толькі для кандыдатаў партыі. Партыйная маса патрабуе ад партвучобы больш высокіх і гібкіх форм партвучобы, якія задавальнялі-б яго запатрабаваньні, выклікаемыя ўскладненымі задачамі партыі ў розных галінах работы.

Асноўным недахопам у арганізацыі партвучобы зьяўляецца недастатковая гібкасць форм яе. Дырэктыва ЦК мінулага году аб добра хвотнасьці у выбару форм партвучобы і навучаньня ня ўсюды выконвалася. Партыец хацеў навучацца ў гуртку, а яго пасылалі ў школу, альбо ён хацеў навучацца якому-небудзь асобнаму тэарэтычнаму пытаньню, а яму адказвалі: „ёсьць гурток марксысцка-ленінскі“ або „палітграматы“... і кропка. Тэматычныя гурткі, амаль што адсутнічалі, з актывам не наладжана праца.

Парт. сетка ня была прыстасавана да ўмоў працы (зьмены) і быту партыйцаў. Такая нягібкасць адбілася адмоўна на партвучобе, у выніку чаго назіраўся адсеў на 35%.

У партасьвеце ў 1927-28 годзе ёсьць цэлы шэраг палепшаньняў і дасягненьняў у зьмесьце партвучобы; апошнія ў значнай меры садзейнічала ленінскаму выхаваньню членаў партыі ў адносіне Ленінскага прысваеньня палітыкі партыі і згуртаваньня вакол Ленінскага ЦК Усе КП(б) і дружнаму адпору апазыцыі; узвысіўся тэарэтычны ўзровень; ахоплен поўнасьцю кастрычнікаўскі заклік. Але ў мінулым годзе было досыць і недахопаў, на якіх патрэбна застанавіцца, каб унікнуць іх надалей. Галоўнае, як ужо падкрэсьлена, гэта недастатковае выкананьне дырэктыў ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б) Б аб разьвіцьці больш разнастойных форм і добра хвотнасьці ў выбару форм партвучобы; узросшыя запатрабаваньні партыйцаў не заўсёды знаходзілі задавальненьне партвучобай; мелі мейсца пры ўкамплектаваньні школ і гурткоў фармалізм і парушэньне дырэктыў партыі аб партвучобе, зусім слаба была разгорнута грамадзкая думка ўсіх партыйцаў вакол партвучобы і зацікаўленасьць партвучобай.

Пытаньні сучаснасьці, задачы і практыку партыйнай, гаспадарчай, савецкай, прафсаюзнай працы партасьвета недастаткова адбівала; на хвалючыя пытаньні сёньняшняга дня на прадпрыёмствах і вёсцы слухач-партыец у школах і гуртках не заўсёды атрымлівалі адказ. У мэтадах выкладаньня яшчэ ня выжыта трафарэтнасьць і фармальнае бяскрытычнае прысваеньне кніжных ведаў без набыцьця навыкаў працы над творамі клясыкаў марксызму і ленінізму, бяз крытыкі поглядаў ідэёвых ворагаў марксысцка-ленінскага вучэньня. Часта назіраліся падмены папулярызацыі вульгарызацыяй, замест пераконваньня—прымус. Непадрыхтаванасьць кіраўнікоў школ, гурткоў да заняткаў: выходзілі на авось—„авось крывая вывезе“. Усё гэта перашкаджала партыйцам набыць асновы ведаў рэвалюцыйнай тэорыі, а часам адбівала ўсялякую ахвоту вучыцца ў школах і гуртках. У гэтым годзе было слабое высьоўваньне новых прапандыстых з рабочых ад вярстату і работа з імі нерашучая. Толькі зараз некаторыя акругомы арганізавалі такія курсы (Менск—60 чал. Гомель). Работа з прапандыстамі праз апагабінэты палепшылася, але далёка яшчэ не наладжана.

Завочнае навучаньне і самаадукацыя не разьвіваецца; завочнікаў вылучылі, а разгрузіць трохі і дапамагчы літаратурай, кансультацыяй ніхто не паклапаціўся. Арганізаваць гурток—арганізавалі, запісалі ў райкоме, а як ён працуе, чым яму патрэбна дапамагчы ніхто і ня думае. Такія адносіны прывялі да кампраматацыі самой самаадукацыі.

Выходзячы з задач, стаячых перад партыяй і партвучобай, і тых недахопаў, якія назіраліся ў гэтым годзе, неабходна рашуча правесці шэраг мерапрыёмстваў як у галіне арганізацыі, так і ў палепшанні зместу партвучобы.

У галіне арганізацыі партвучобы

Мінулы год паказаў, што добрахвотнасць форм партвучобы дала станоўчыя вынікі, а таму ў гэтым годзе рашуча праводзіць на справе прынцып поўнай добрахвотнасці партвучобы для членаў партыі як у самым навучанні, таксама і ў выбару форм навучання. Абавязковасць навучання ў пачатковай партыйнай школе захаваць толькі для кандыдатаў КП(б)Б, пры чым, для асобных таварышоў, якім цяжка праходзіць курс школы палітграматы, арганізуюць спецыяльна прыстасаваныя да іх узроўню развіцця, формы (гурткі чытак, газетныя гурткі і інш.). Таксама аслабляць ад абавязковага навучання ў пачатковай партшколе таварышоў, якія навучаюцца ў школах малалісьменных і іншых агульна-адукацыйных школ Наркамасветы, забяспечыўшы іх добрую пастаноўку грамадазнаўства.

Каб выканаць дырэктыву партыі аб добрахвотнасці партвучобы, дамагчыся поўнага абхопу партыйцаў партвучобай на падставе зацікаўленасці і запатрабаванняў партыйнай і камсамольскай масы; партарганізацыям шырока разгарнуць сваёчасовае высьвятленне пытанняў партвучобы на сходах ячэек у газетах, насыценных газетах і інш., асабліва разнастойных форм яе, арганізаваўшы самакрытыку недахопаў. Кампаніі камплектавання і растлумачвання задач палітвучобы, партыйныя арганізацыі павінны аддаць такую ўвагу, як і іншым палітычным кампаніям.

Добрахвотнасць у камплектаванні і разнастайнасць форм партвучобы павінна садзейнічаць знішчэнню такіх з'явішч, як адсеў, да канца вучобы, ненаведванне школ і павінна садзейнічаць большаму абхопу палітвучобай партыйнай масы, асабліва сярэднімі і вышэйшымі звыненнямі.

Добрахвотнасць патрабуе гібкасці агітпропаў, чуласці да запатрабаванняў парт. і камсам. масы, вучоту гэтых запатрабаванняў, вучоту паліт. і агульна-адукацыйнага ўзроўню і хуткага рэагавання на іх, таму неабходна кожнаму працаўніку быць знаёмым з праграмамі розных школ і гурткоў, курсаў і інш. Калі пры добрахвотнасці партвучобы зменшыцца лік навучаючыхся ў партшколах, дык значна павінна павялічыцца ў гуртках, у самаадукацыйнай сістэме, тэматычных гуртках, у завочным навучанні і іншых больш цяжкіх і складаных для арганізацыі формах палітвучобы. Таму добрахвотнасць вымушае ад работнікаў агітпропаў у першую чаргу быць *арганізатарамі і масавікамі*, штодзённа ведаць запатрабаванні, узровень развіцця партыйнай і камсамольскай масы.

Пры правільным камплектаванні (ведаючы індывідуальныя запатрабаванні, узровень палітычнага і агульна-адукацыйнага развіцця, знаёмства з рознастайнымі праграмамі форм палітвучобы з боку АПА-работнікаў, вучот жадаванняў парт. і камс. масы і інш.), парт. і камсамольскія арганізацыі павінны ўцягнуць у партпалітасветуня менш навучаючыхся ў гэтым годзе і па якасці вучоба павінна стаць лепшай, чым у гэтым годзе.

Задачы рэгулявання і росту складу партыі патрабуе шырока ўцягваць у партшколы, беспартыйных рабочых, батракоў і беднякоў, не абмяжоўваючыся лікам, % да партскладу слухачоў школ і гурткоў

Для абслугоўвання партыйцаў і камсамольцаў, раскіданых па глухіх кутках вясковых раёнаў, арганізаваць перасоўкі па праграме першапачатковай адзінай школы прадметныя марксыцка-ленінскія гурткі вячэрніх саўпартшкол, якія прывіліся і замацаваліся, шырока распаўсюдзіўшы іх у 1928-29 годзе.

Для задавальнення дыферэнцыраваных запатрабаванняў актыву шырока разгарнуць сетку разнастойных тэматычных гурткоў па вывучэнню асобных тэарэтычных і практычных праблем. На кіраўніцтва тэматычнымі гурткамі патрэбна вылучаць найбольш ініцыятыўных кваліфікаваных рукаводаў. Магчыма таксама арганізоўваць тэматычныя гурткі па мэтадах самаадукацыі.

Вячэрнія савпартшколы за апошнія гады прывіліся як ні адна форма пінтвучобы, трэба іх пашырыць, арганізаваць ня толькі агульныя гарадскія, але і пры асобных прадпрыемствах, альбо групы прадпрыемстваў каб лепш увязаць яе работу з практычнай работай прадпрыемства і каб зрабіць яе больш гібкай і прыстасаванай да запатрабаванняў актыву, арганізоўваць яе двух тыпаў аднагадовую і двухгадовую.

Для абслугоўвання вясковага партактыву прыступіць у гэтым годзе ў больш буйных раённых цэнтрах да арганізацыі савпартшкол. Для гэтага скарыстаць сячпалкі, школы сялянскай моладзі, тэхнікумы і другія навучальныя ўстановы раёну.

Да агульна-адукацыйных прадметаў маецца вялікае імкненне; трэба пайсці насустрач гэтым імкненням і ў праграму вячэрніх савпартшкол увесці агульнаадукацыйныя прадметы і зрабіць яе камбініраванай формай палітычнай і агульна-адукацыйнай асьветы.

Арганізацыя ў гэтым годзе сыстэматычна па нядзелях лэрыядычных лекцый для падвышэння тэарэтычнага ўзроўню акруговага і раённага актыву ў Менску і Гомелі (нядзельныя Камвузы) сябе поўнасьцю апраўдала, як адна з форм работы з актывам; трэба гэтую форму вучобы актыву распаўсюдзіць і па другіх акруговых цэнтрах, наладзіўшы кіраўніцтва з боку Камвузу Беларусі імя Леніна.

Акрамя гэтага трэба арганізаваць цыклявыя лекцыі па важнейшых праблемах марксыцка-ленінскай тэорыі і практыкі сацыялістычнага будаўніцтва.

У адносінах да членаў партыі і камсамолу, навучаючыхся ў ВУЗ'ах, неабходна шырэй арганізоўваць марксыцкія гурткі і сямінары для ўнядрэння марксыцкай мэтадалёгіі ў розныя спецыяльныя дысцыпліны, лічачы гэту работу абавязкам камуніста-студэнта і навуковага работніка. Гурткі арганізоўваць пры катэдрах навукова-даследчых устаноў і інш. Акрамя гэтага у ВУЗ'ах арганізоўваць гурткі бягучай палітыкі гурткі па пработцы партыйных дырэктыў і па асобных тэарэтычных праблемах.

Усе гэтыя гурткі бязумоўна ў добраахвотным парадку.

У галіне самаадукацыі

Адзначаючы слабае развіццё самаадукацыйнай работы асабліва ў весцы і ўлічваючы узросшыя запатрабаванні шырокіх партыйных, камсамольскіх і беспартыйных рабочых гушчаў у падвышэнні свае палітычна-тэарэтычнае, агульнаадукацыйнае і прафтэхнічнай кваліфікацыі, неабходна пасіленне масавага размаху самаадукацыйнай работы, асабліва на сярэдніх звынях. Самаадукацыйная работа павінна разгортвацца пад кіраўніцтвам агітпропаў пры клубах, хатах-чытальнях, бібліятэках і асабліва па сыстэме сеткі школ, курсаў, тэхнікумаў, рабфакаў, вузаў, савпартшкол і камвуза.

Неабходна ўзмацніць самаадукацыйную работу як палітычную пры АПА, так агульнаадукацыйную і профтэхнічную пры іншых органах, неабходнымі сродкамі і кваліфікаванымі сіламі (кансультантамі, рэцэнзэнтамі і арганізатарамі гэтай справы), пасіліць інструктаж як жывы, так і праз друк. Трэба дамагацца на кожны раён па аднаму платнаму перасоўнаму кансультанту.

Першым спробам завочнага навучання ў гэтым годзе з боку парт-органаў, прафорганаў і органаў НКАСьветы, недастаткова аддавалася ўвагі. Не давалася дапамогі вылучаным для завочнага навучання; апогабінэты, бібліятэкі ня мелі належнай літаратуры, патрэбнай па праграмах завочнага навучання (Камвузы, Савпартшколы, тэхнікумы, рабфакі і інш.). Партыйцы ад нагрузкі не разгружаліся, ня вылучаліся пры бюро самаадукацыі кансультанты і інш.

Надаючы вялікае значэньне завочнаму навучанню як палітыч-наму, так агульнаадукацыйнаму і прафтэхнічнаму, неабходна шырока інфармаваць ім грамадзкасьць зараз-жа распачаць складаць і публіка-ваць рэкамендавальныя сьпісы існуючых у цэнтры і на мясцох завоч-ных курсаў, школ, растлумачваючы іх праграмы, адрасы, праспэктывы. Забясьпечыць апогабінэты і бібліятэкі неабходнымі падручнікамі і літаратурай па завочнаму навучанню, вылучаць таварышоў для дапа-могі на мясцох завочнікам пры кансультацыйных пунктах (апогабі-нэтах, АПА райкомаў, бібліятэках).

Вылучыць спэцыяльных, пры буйных ячэйках, арганізатараў сама-адукацыйнай работы, якія-б арганізавалі гэтую справу на прадпрыем-ствах і ў вёсцы. Практыкаваць пэрыядычныя канфэрэнцыі самавучак і завочнікаў для абмену і падагульваньня вопыту работы, а таксама ўцягваць работнікаў па самаадукацыі на курсы па перападрых-тоўцы.

Членаў партыі і камсамолу, якія займаюцца самаадукацыяй, раз-глядаць як грамадзкую нагрузку ўпоравень з таварышамі, якія зай-маюцца ў школах партасьветы.

У галіне зьместу палітвучобы

Неабходна: дабіцца чоткага высьвятленьня асноўных агульна-тэ-арэтычных, палітычных і гаспадарчых праблем, высуваемых бягучым этапам сацыялістычнага будаўніцтва СССР і разьвіцьця міжнароднай рэвалюцыі.

Для гэтага неабходна:

а) Пасіліць вывучэньне ў сыстэме партасьветы наступных пытань-няў: зьніжэньне сабекошту, капітальнага будаўніцтва, рацыяналізацыі вытворчасці і кіраўніцтва, каляктывізацыі сельскай гаспадаркі.

Больш увязваць прароботку асноўных пытаньняў марксыцка-ле-нінскай тэорыі з вывучэньнем практыкі рацыяналізацыі, практыкі каляктывізацыі сельскай гаспадаркі і пытаньняў культурнай работы.

Пытаньні рацыяналізацыі і практыкі каляктывізацыі сельскай гаспадаркі увесці ў навучальныя пляны гарадзкіх і вясковых пачат-ковых адзінак і савпартшкол.

Асабліваю ўвагу зьвярнуць на вясковую партсетку, у якой пы-таньні каляктывізацыі сельскай гаспадаркі неабходна ўвесці ў пляны ўсіх тыпаў школ і гурткоў.

Разам з гэтым паставіць, як чарговую задачу, неабходнасьць абслугоўваньня вясковых камуністых лекцыямі, арганізацыяй экскур-сій, кансультацыяй па пытаньнях сельскай гаспадаркі, а таксама арганізацыяй курсаў і гурткоў у савгасах і каляктыўных гаспадарках.

б) Забяспечыць праработку ў партсетцы пытанняў, праводзімых кампаній (перазаклучэнне дагавароў, перавыбары мясцкомаў, перавыбары саветаў, кааперацыі і інш.). Для гэтага неабходна абмяркоўваць папярэднія гэтыя пытанні з прапагандыстымі шляхам спецыяльных сходаў пропкаляктываў у школьных саветах, шляхам выдання спецыяльных праграм і метадычных матар'ялаў.

Наладзіць сыстэматычнае вывучэнне пытанняў міжнароднага рабочага руху і задач Комінтэрну, організоўваючы на прадпрыемствах побач з існуючымі гурткамі, спецыяльныя гурткі міжнароднага рабочага руху.

в) Дамагчыся большага падвышэння тэорытычнага ўзроўню вучобы, накіроўваючы яе як па лініі далейшага разаблачэння дробнабуржуазных скажэнняў бальшавізму, так і па лініі крытыкі поглядаў ворагаў марксызму-ленінізму з буржуазнага лягеру, а таксама завастрэння ўвагі навучаючыхся членаў партыі і камсамолу на сучасных задачах ідэолёгічнай барацьбы; мабілізаваць увагу іх да выпрацоўкі марксысцкага сьветапогляду, падвышаючы актыўнасць іх на ўсіх частках барацьбы з буржуазнай ідэалёгіяй.

Развіць клясавую бальшавіцкую нязьміронасць да буржуазна-нацыяналістычнай, клерыкальна-рэлігійнай, кулацка-нэпманскай ідэалёгіі. Аднай з форм падрыхтоўкі партыйцаў у гэтым напрамку зьяўляюцца гурткі дыялектычнага матэрыялізму.

Пытанні нацыянальна-культурнага будаўніцтва займалі і займаюць шмат увагі і часу ў КП(б)Б. Зьезды і Пленумы ЦК КП(б)Б ня раз падкрэсьлівалі, што КП(б)Б на чале нацыянальна-культурнага будаўніцтва, таму парт. асьвета ня можа абыйсьці гэтых дырэктыв партыі і павінна падрыхтоўваць партыйную масу да актыўнага ўдзелу ў вырашэнні гэтай задачы. Пытанні культурнай рэвалюцыі ставяць перад партыяй шэраг практычных задач па культурнаму выхаванню шырокіх мас рабочых і сялян у напрамку сацыялістычнага перавыхавання іх. Усё гэта патрабуе, каб партыя ў школах і гуртках атрымаў належную падрыхтоўку для правядзеньня ў жыццё пастаноў і задач партыі. У рабоце школ і гурткоў павінны займаць вялікае месца пытанні літаратуры, тэатру, кіно і інш., адводзячы для гэтага спецыяльна пазашкольныя гадзіны.

Усе гэтыя задачы будуць паспяхова праведзены ў жыццё і дадуць добрыя вынікі тады, калі партыйныя камітэты створаць належную грамадскую партыйную думку ўсёе партарганізацыі, калі на прапагандыскую работу будуць высунуты і падрыхтованы сотні новых прапагандыстых з рабочых ад варстагу, звязаных з шырокімі масамі рабочых, калі непасрэдна апаратнікі праявяць больш актыўнасць і яшчэ больш арганізацыйных здольнасцяў для правільнай і сваечасовай арганізацыі парт. асьветы, больш актыўнасці ў падрыхтоўцы як новых сіл, так і існуючых прапагандыстых.

М. Гольман

О реформистских блужданиях в марксистской теории

При факультете хозяйства и права существуют высшие экономические курсы. Естественно, что одним из *основных* предметов на этих курсах является политическая экономия, которая и преподается здесь известным научным работником БГУ доцентом Г. в обще-распространенной форме популярных лекций. Последние тщательно стенографированы и заботливо размножены в достаточном количестве экземпляров для индивидуального пользования слушателей.

Мы не ставим себе задачей подвергать критической оценке систему построения названного курса лекций, его общий объем и содержание, а тем более его внешнее оформление. Само собой разумеется, что к издаваемой *на правах* рукописи поверхностно отредактированной стенограмме лекций марксистская критика не может предъявить тех строгих требований, которые принято считать *обычными* для периодических или непериодических печатных изданий. Но и в подобном случае существует известный минимум оказываемого в той или иной мере снисхождения. Спускаться ниже этого минимума в нашей критике вышеупомянутых записок можно лишь с риском быть заподозренным в умышленном сокрытии от читателя или слушателя имеющейся в этих записках *клеветы на Маркса*, беззастенчивой по своей форме и примитивной—оппортунистической по содержанию.

На странице 382 названных записок находим следующие строки:

„Становясь на нашу точку зрения, на марксистскую, мы должны указать, что заработная плата имеет известные *пределы*. Эти пределы определяются классовой борьбой и *определяются производительностью труда*. При чем мы должны указать, как общее правило, которое в настоящее время нигде явлениями жизни не было опровергнуто: с повышением производительности труда повышается заработная плата, но заработная плата повышается в гораздо меньшей мере, чем производительность труда“. (*Курсив мой. М. Г.*)

Чтобы исчезли всякие колебания по поводу того, нет ли здесь описки или вырванной из общего контекста случайной фразы, заранее предвещая читателя, что вся 382 и последующие страницы посвящены тщательному разбору вышеприведенной формулировки — о пределах колебаний заработной платы при капитализме.

Если допустить, что сам лектор был *искренне убежден* в своей солидарности в этом вопросе с Марксом, то тогда неминуемо было бы заподозрить, по всей справедливости, не только нашего лектора, но и самого Маркса, на авторитет которого сослался лектор, в *недвусмысленной апологетике*, т.е. в идеологическом оправдании капиталистической эксплуатации.

Приведенное утверждение из стенограммы лекций может основываться на том, на первый взгляд на самоочевидном факте, что с ростом капиталистической техники возрастает и заработная плата пролетариата. Как с логической, так и с методологической стороны легче всего вскрыть всю примитивную фальшь этого мнимомарксистского взгляда на колебания заработной платы, если попытаться обратиться к такому надежному перво-источнику, как Маркс, именем которого без всяких предварительных ссылок и цитат так предусмотрено „окрестил“ свои утверждения наш уважаемый лектор.

Рассматривая в 23 главе первого тома „Капитала“ то влияние, которое оказывает технический прогресс или увеличение органического строения капитала (т. е. рост производительной силы труда) на судьбу рабочего класса, Маркс чрезвычайно популярно и неоднократно, как бы имея в виду интересы особо понятливой и рассеянной категории читателей, разъясняет основной вывод из сформулированного им закона относительного перенаселения: ¹⁾

Чем больше общественное богатство, функционирующий капитал, размеры и энергия его возрастания, а следовательно чем больше абсолютная величина пролетариата и производительная сила его труда, тем больше промышленная резервная армия... Чем выше производительная сила труда, тем больше давление рабочих на средства и занятия, следовательно тем необеспеченнее—необходимое условие их существования,—продажа собственной рабочей силы для увеличения чужого богатства и для самовозрастания капитала“

В той же 23 главе приводятся примеры из промышленной истории Англии, которые полностью подтверждают, что: ²⁾

„Чем больше возрастает производительная сила их труда, тем более ненадежной становится для них даже их функция, как средство самовозрастания капитала“.

Мы вынуждены были так пространно цитировать Маркса для того, чтобы показать читателю, почему Маркс приводит нас к неопровержимому заключению о возрастании при капиталистическом применении машин эксплуатации пролетариата и, как общее правило, о понижении его жизненного уровня.

Как известно, „стоимость рабочей силы определяется у нас рабочим временем, необходимым для существования не только отдельного взрослого рабочего, но и его семьи“. (Капитал том I, стр. 359, изд. 1909 г.) При чем, размеры средств существования рабочего зависят от его исторически сложившегося культурного уровня и жизненных потребностей: „Итак в противоположность другим товарам—определение стоимости рабочей силы включает в себя исторический и моральный элемент“ („Капитал“, т. I, 135 стр.). С самого начала введения машин мужской труд вытеснялся и заменялся женским и детским трудом, что приводило к увеличению резервной армии пролетариата, пополняемой разоряющимися мелкими товаро-производителями, что, в свою очередь, вызывало понижение стоимости рабочей силы и увеличение нормы эксплуатации:

¹⁾ „Капитал“, том I, стр. 608, изд. 1909 г.

²⁾ Там-же, стр. 603

„Выбрасывая всех членов рабочей семьи на рынок труда, машины распределяют стоимость рабочей силы мужчины между всеми членами его семьи. Поэтому они понижают стоимость его рабочей силы... Таким образом, машины вместе с человеческим материалом эксплуатации, этой настоящей ареной капитала, с самого начала увеличивают и степень эксплуатации (Капитал том I, гл. 13, стр. 359, изд. 1909 г.). (Курсив мой. М. Г.).

С самого начала капиталистического применения машин, увеличение эксплуатации пролетариата посредством удлинения рабочего дня и снижения стоимости рабочей силы имело повсеместный характер не только в Англии, но и во всей Западной Европе:

„Отсюда гот экономический парадокс, что самое мощное средство для сокращения рабочего времени превращается в надежнейшее средство для того, чтобы все время в жизни рабочего и его семьи обратить в рабочее время, предоставляемые капиталу для увеличения его стоимости“ (Там-же стр. 372).

Т. к. заработная плата есть превращенная форма стоимости рабочей силы, то, поэтому, снижение стоимости рабочей силы вследствие применения машин означает вместе с тем *сокращение заработной платы*:

„Чем больше возрастает производительный капитал, тем больше расширяется разделение труда и применение машины, тем больше увеличивается конкуренция между рабочими, тем больше сокращается их зарплата“ (Маркс „Наемный труд и капитал“ стр. 66). (Курсив мой. М. Г.)

Читатель видит по ходу мысли Маркса, что на самом деле существует обратная, а не прямая, как полагает наш лектор, зависимость между ростом производительности труда и колебаниями заработной платы. Поэтому мы возвращаемся к поставленному в начале статьи вопросу: если наш уважаемый лектор искренне предполагал, что его точка зрения по вопросу о зарплате *совпадает* с воззрениями Маркса, то не в праве ли мы признать такого рода точку зрения апологетикой капиталистической эксплуатации?.. Если-же наш лектор не знал о вышеприведенных взглядах Маркса, известных всякому его ортодоксальному последователю, то как надо было-бы квалифицировать желание лектора выдать свои *противоречащие марксизму взгляды*, за *подлинно марксистские*? Не иначе—как убогой мистификацией, вероятно совершенной по невольной кем-либо из аудитории. Если-же лектор *знал* о действительных взглядах Маркса на этот важнейший вопрос, тогда он совершил *ревизионистское шарлатанство* в марксистской теории, да еще под прикрытием социалистической фразеологии.

Спора нет, быть может у лектора были самые чистые побуждения „углубить“ Маркса, проявить хоть где-либо *оригинальность* в интерпретации учения Маркса. Но в том-то и дело, что в интересующем нас случае многоуважаемому лектору совсем не повезло: в вопросе о заработной плате он не только *оказался не прав*, но и не блещет *оригинальностью*. С ученической пунктуальностью наш лектор преподнес советской аудитории, желающей учиться подлинному марксизму, *либерально вульгарные взгляды известного мистификатора марксист*

ской теории господина Туган-Барановского, формулировки которого для документального сличения мы и приводим полностью:

„С точки зрения социальной теории распределения ¹⁾ высота зарплаты в данном обществе определяется двумя факторами-производительностью общественного труда, определяющей, как велик общественный продукт, подлежащий разделу между общественными классами, и социальной силой рабочего класса, от которой зависит доля общественного продукта, поступающего в распоряжение рабочего ²⁾. (Курсив мой М. Г.).

А вот еще более точное определение:

„Поднятие техники производства обычно повышает реальную зарплату, но не в таком размере, как повысилась производительность труда“ ³⁾. (Курсив мой. М. Г.).

Читателю не трудно обнаружить трогательное сходство взглядов Тугана и нашего лектора, а в отдельных формулировках прямо-таки удивительное совпадение целых фраз. Мы, пожалуй, ничего не имели бы против, если наш лектор открыто считал бы себя и „твердокаменным“ последователем господина Туган-Барановского. Но тогда ведь нужно было бы лошадь называть лошадью, а свинью—свиньей, а не столь старательно заниматься хлебосольным угощением советской аудитории либерально-эклектической похлебкой.

За неимением места мы не можем подробно останавливаться на критической оценке социологических основ политической экономии Туган-Барановского ⁴⁾.

Не мешает все-же и слушателям нашего уважаемого лектора справиться у Ленина насчет тугановской экономической науки:

„Читатель спросит, пожалуй в недоумении и как могло быть, чтобы ученый либеральный профессор позабыл эти азбучные истины, известные всякому из любого изложения взглядов социализма. Ответ простой: личные особенности современных профессоров таковы, что среди них можно встретить даже редкостно тупых людей вроде Тугана ⁵⁾.

А. Бухарин следующим образом охарактеризовал тугановскую теорию ценности:

„Если здесь есть какая-нибудь логика, то исключительно лишь логика теоретического жульничества, которая не брезгает ничем, если нужно оправдать его величество Капитал“ ⁶⁾

Теперь мы предоставляем возможность самому читателю судить о том, почему царский либеральный профессор и его запоздавший эпигон ставят рост заработной платы в прямую зависимость от роста производительности труда на капиталистических предприятиях.

¹⁾ Эта теория рассматривает распределение независимо от закона стоимости, а в тесной связи с соотношением классовых сил.

²⁾ Туган-Барановский. „Соц. теория распределения“, 1913, стр. 48.

³⁾ Там же стр. 52.

⁴⁾ См.: 1) Бухарин „Полит. Экономия рантье“; 2) М. Гольман. Туган-Барановщина—1926 стр. 403.

⁵⁾ Ленин т. XII, ч. 2.

⁶⁾ „Империализм и накопление капитала“. Стр. 75. (Курсив мой. М. Г.)

Что касается утверждения Тугана и его современного ученика — нашего лектора — *о втором факторе* колебаний заработной платы — социальной мощи классовых организаций пролетариата, то в данном случае, действительно, можно было бы опереться на следующий бесспорный исторический факт. Зарплата пролетариата Западной Европы и в особенности Америки, начиная, примерно, со второй половины XIX века в результате *классовой борьбы*, все время повышалась, *несмотря* на беспрерывный рост капиталистической техники, развитие которой, как было показано выше, *снижает* стоимость рабочей силы, увеличивая резервную армию. Но суть дела в том, что *действительная* роль профсоюзов как раз сводится к активному и планомерному воздействию на *спрос и предложение* рабочей силы, — путем бойкотов, стачки и т. д.

А спрос и предложение, как известно, лишь *реализуют* отклонение рыночных цен *от стоимости* рабочей силы. Так, напр., в силу исторически-сложившихся условий (огромные пространства незанятых земель, облегчающих превращение рабочего в фермера, отсутствие феодальных пережитков и др.) предложение рабочей силы в С.-А. С. Ш. было очень незначительным, а спрос неравномерно возрастал, поэтому и зарплата в Северной Америке стояла на много выше стоимости рабочей силы, в то время как в колониях *с их аграрным перенаселением* на много ниже, на что в свое время обратил внимание Маркс (См. „Капитал“, т. I, изд. 1920, стр. 794-997; „Цена, зар. плата и прибыль“; „Письма“, 1922 г., стр. 10. Таким образом, и здесь действует закон трудовой стоимости — в этом вся суть проблемы колебаний *зарплаты вокруг стоимости* рабочей силы. Очень ясно представлена эта сторона дела у Маркса

„Когда рабочие открывают тайну того, каким образом могло случиться, что чем больше они работают, чем больше производят чужого богатства и чем больше возрастает производительная сила их труда, тем более ненадежной становится для них даже их функция, как средство самовозрастания капитала, когда они открывают, что степень интенсивности конкуренции между ними самими зависит всецело от давления относительного перенаселения; когда они в виду этого посредством *пред-юнионов* организуют *планомерное воздействие* между занятыми и незанятыми, чтобы уничтожить или смягчить разрушительное для их класса следствие этого закона капиталистического производства и т. д.“

(Капитал т. I, стр. 601, изд. 1909 г. Курсив мой. М. Г.)

Мы предпочли и здесь привести большую цитату из Маркса, дабы показать читателю, что, *во-первых*, в основе заработной платы лежит закон стоимости товаро-рабочей силы; *во-вторых*, колебания заработной платы вокруг стоимости рабочей силы определяются *теми же* условиями, что и колебания рыночных цен вокруг рыночных стоимостей всяких *других* товаров, т.-е. спросом и предложением, на которые планомерно воздействуют в *данном* случае профсоюзы и союзы предпринимателей (путем стачек, локаутов и др.); *в-третьих*, в основе *широких* колебаний заработной платы лежит сокращение и увеличение промышленной резервной армии. „Следовательно относительное перенаселение есть тот фонд, на котором движется закон спроса и предложения труда“ (Капитал т. I, стр. 602).

Итак, социальная сила пролетариата и капиталистов оказывает влияние на *повышение или понижение* заработной платы, но *лишь* в смысле организованного воздействия на *слепые* законы капиталистического производства.

Ограниченность профсоюзных методов борьбы за повышение заработной платы на базисе капитализма тем и объясняется, что как бы ни было велико планомерное воздействие эксплуатируемого пролетариата на стихийные законы капитализма, без уничтожения последнего не возможно ни повысить долю рабочего класса в национальном доходе ни удержать на долгое время достигнутый уровень заработной платы. Вот почему капиталистам в период кризисов, несмотря на необычайное возрастание производительности труда всегда удается снизить заработную плату основных масс пролетариата. В настоящее время, при проведении в Германии и Франции технической и организационной рационализации, на много увеличивающей промышленно-резервную армию с одновременным повышением производительности труда, капиталистам все же удалось значительно снизить заработную плату занятых на производстве рабочих. Социал-демократы всех толков и направлений еще до начала рационализации на весь мир трубили о том, что только поднятие производительности труда вызовет естественное повышение заработной платы. А на самом деле вышло наоборот.

Стало быть, рассматривая колебания заработной платы, как частный случай колебания рыночных цен товара вокруг его стоимости, в зависимости от спроса и предложения (на фоне относительного перенаселения) подвергаемых воздействию рабочего класса, не так уж трудно понять всю диалектику движения этих общих закономерностей колебаний зарплаты в конкретных условиях разных эпох капитализма. На заре капитализма технический переворот в промышленности сопровождался колоссальным ростом резервной армии, пополняемой вытесняемыми машиной рабочими, а поэтому снижался жизненный уровень пролетариата и сокращалась его заработная плата. В период расцвета капитализма, когда возникли и сложились первичные формы классовых организаций пролетариата (после 48 года), спрос и предложение рабочей силы подвергается планомерному воздействию рабочего класса, а величина резервной армии то увеличивается, то уменьшается под влиянием расширения размеров капиталистического производства, неизбежно сопровождающего падение нормы прибыли вследствие беспрерывно совершающихся технических переворотов и повышения органического строения капитала. На закате капитализма технический прогресс уже не может сопровождаться стремительным расширением производства, вследствие монополистического раздела всех рынков, а потому единственный путь удержания нормы прибыли от падения — путь снижения жизненного уровня пролетариата, увеличения нормы эксплуатации, уменьшения заработной платы. Таким образом, как при рождении, так и при умирании капитализма, технический прогресс сопровождается сокращением заработной платы, но с той разницей, что в первом случае, при перспективе поднимающегося капитализма, даже при росте техники с беспрерывно расширяющимися размерами производства и рынка классовые организации пролетариата могли еще посредством планомерного воздействия на закон спроса и предложения рабочей силы, заставить капиталистов пойти на значительные уступки без подрыва самых основ капиталистического производства. Теперь же, в рамках загнивающего капитализма и монополично-застойного развития производства, даже удержание достигнутого после упорной многолетней борьбы уровня не может быть обеспечено, как показал опыт английской стачки, без постановки на очередь насильственного уничтожения всей капиталистической системы.

В заключение, можно было бы проявить, пожалуй, известную долю снисхождения, если-бы в рассматриваемых нами записках не ока-

залось-бы на лицо и других „перлов“ оппортунистического творчества нашего уважаемого лектора. Так, например, на стр. 452 *невозмутимо* повествуется о *смягчении кризисов* и о переходе их в *депрессию* в период монополий, благодаря планированию картелей и трестов. При чем лектор предусмотрительно ссылается на такого рода „авторитет“ в этом вопросе, как Гильфердинг. Спора нет, открытие важное. Но почему-бы в порядке научной добросовестности не проверить. Оправдалось ли это открытие на деле?

Не задавался ли, напр., почтенный лектор бесполезным вопросом о том, почему, именно, кризис 1900 г. с *необычайной силой* разразился в Германии, где картели к этому времени достигли своего *могущественного* развития, а грандиозный кризис 1907 г. свирепствовал как-раз в стране, где господство трестов было классическим. Обще-известно, что диспропорциональность между монополизированными отраслями промышленности в одной и в разных странах, между промышленностью и сельским хозяйством, между производством в целом и потреблением—достигает *при империализме* своего *наивысшего* напряжения. Поэтому „устранение кризисов, есть сказка буржуазных экономистов, оправдывающих капитализм во что бы то ни стало“ (Ленин, том ч. XIV, 2, стр. 352).

Объективный смысл утверждения нашего лектора о смягчении кризисов и превращении их в депрессию не вызывает сомнения: он, лектор, хотел-бы „пригладить, причесать“, *притупить обостряющиеся* в период монополии противоречия капитализма, и этим самым показать изумленным слушателям, что империализм это *не загнивающий, не умирающий, а, наоборот, оживляющийся и исцеляющийся* от своих противоречий капитализм. На стр. 552 так прямо и говорится о том, что если-бы победила бы тенденция планирования при капитализме, то капиталистическое хозяйство *само по себе* перестало-бы быть таковым: „оно может быть было-бы плохим плановым, но во всяком случае капитализм с его законами *немедленно исчез бы*“. (Курсив мой: М. Г.). Лектору должно быть известно, что в Германии в военные годы существовал государственный капитализм. При чем руководство Народным Хозяйством осуществлялось специальным плановым органом, Военным Комитетом с соответствующими отделами и секциями (см. Артур Дикс „Народное Хозяйство в Германии в годы войны“ 1926). И вот это-то обстоятельство давало повод немецким социал-лакеям империализма протрубить на весь мир о том, что в Германии—де вводится государственный социализм, который, заметим кстати, вполне заслуженно был назван Лениным „военной каторгой для рабочих, военной охраной капиталистов“ (том XIV ч. I, стр. 207). Все же капитализм в Германии в военные годы *не исчез*, хотя „единый“ плановый орган беспрепятственно функционировал, распределяя присваиваемую прибавочную стоимость среди продолжавшего оставаться у власти *капиталистического класса*. Капитализм будет уничтожен не посредством *создания единого государственного треста*, а только лишь *путем пролетарской революции*, что несколько раз пытались сделать немецкие рабочие. Наш лектор мог-бы нам, пожалуй, возразить: такая, мол, неприятная „мелочь“, как революционное свержение буржуазии при государственном Капитализме—это, ведь, сущие пустяки и чистейший вздор, никакого отношения к социализму не имеющий; *главное*, чтобы был создан единый плановый орган, а тогда капитализм уж не заставит себя долго упрашивать и „немедленно“ исчезнет. А на самом то деле при таком „плановом“ капитализме *буржуазия оставалась бы у власти* и продолжала бы уже *не путем конкуренции, а при помощи плана*

распределить между членами своего класса произведенную пролетариатом прибавочную стоимость (в форме дивидендов, процентов и т. д.). Иначе говоря, капиталистическая эксплуатация продолжала бы оставаться *определяющим признаком* подобного „планового“ хозяйства, которое именно по этой причине не потеряло бы своей капиталистической сущности. В действительности же „социализм есть ни что иное, как государственно-капиталистическая монополия, обращенная на пользу народа и постольку переставшая быть капиталистической монополией“ (Ленин том XIV, ч. 2, стр. 208), т. е. государственный капитализм, хотя есть самая близкая ступень к социализму, но только *при свержении буржуазии, при диктатуре пролетариата* он может перестать быть государственным капитализмом.

На той же 552 стр. слушателям дано обещание попытаться сделать вывод, насколько те или другие законы капиталистического хозяйства „могут быть применены у нас в СССР. Далее высказывается сожаление о том, что теория советского хозяйства еще не создана, так как прошло очень мало времени: всего пять лет НЭП'а, „в эти пять лет выясниться все тенденции не могли“ (552 стр.). Наш уважаемый лектор может, понятно, и не соглашаться с теми результатами теоретических изысканий, которые уже достигнуты по вопросам модификации закона стоимости, ценообразования и проч. Но он *обязан* был бы сообщить слушателям хотя бы ту азбучную истину, что в советском хозяйстве, как в переходном от капитализма к социализму, *стихийные законы товарного хозяйства подвергнуты плановому ограничению*, а наши планы, в свою очередь, *подвергаются некоторому воздействию* стихийных элементов мелкотоварного хозяйства. Проще говоря, лектору нужно было бы сказать, что план и рыночная стихия находятся у нас в состоянии непрерывной борьбы и взаимодействия, с ясно обозначившимся за пять лет нэп'а *преобладанием плана над рынком*, а не наоборот, элементарным доказательством этого является бесспорный успех, достигнутый нами в политике регулирования товарных цен. Вместо всех этих элементарных фактов и их добросовестной оценки мы встречаемся в записках с жалко двусмысленными намеками на то, что „за эти пять лет выясниться все тенденции еще не могли“.

Стоит ли продолжать дальше критический обзор стенографированных лекций по основным проблемам теоретической экономики? Мы полагаем, что не стоит. Приведенных материалов больше, чем достаточно для объективного суждения о том, насколько *оппортунистическая фальсификация в марксистской теории* сложилась у нашего лектора, как *руководящий метод преподавания* теоретической экономики, а также и о том, что пропаганда с советской кафедры в устной и письменной форме такого рода Туган-реформистских взглядов давно уже пора положить конец.

Не мешало бы вместе с тем попытаться, *кто, где, когда* и как был „угружен“ непосредственной ответственностью за печатание и распространение подобного рода меньшевистской каррикатуры на марксизм?

М. Катушкін

Ітогі партыйнай асьветы за 1927-28 нав. год.

I. Падрыхтоўчая работа

На аснове дырэктыў ЦК УсеКП(б) ад 16 мая 1927 году і пастановы Бюро ЦК КП(б)Б ад 2 верасьня таго-ж году, аб палепшаньні якасьці партвучобы шляхам ужываньня больш рознастайных форм і камплектаваньня іх на пачалах дабрахвотнасьці, падрыхтоўка да вучобы праводзілася на лініі:

- а) растлумачэньня гэтых дырэктыў шырокім партыйным масам;
- б) выяўленьня запатрабаваньняў партыйцаў да форм вучобы;
- в) падбору і падрыхтоўкі кіраўнікоў для намечаных форм учобы;
- г) набыцьця неабходнай літаратуры і вырашэньня пытаньня аб сродках.

У парадку падрыхтоўкі, пытаньня арганізацыі і камплектаваньня сеткі партасьветы разьбіраліся на Бюро акруговых Камітэтаў, а ў некаторых і на пленумах, на АПА, нарадах пры ЦК і пры акругах, на нарадах сакратароў райкомаў, на пленумах і на агульных сходах райкомаў і на сходах парт'ячэек.

Але, ня гледзячы на ўсё гэта, падрыхтоўчая праца не папярэдзіла наступных недахопаў: а) тлумачэньне на мясцох па свойму дырэктыў ЦК, скажэньне іх у адносінах дабрахвотнасьці вучобы, б) у час падрыхтоўкі недастаткова растлумачаны шырокай партыйнай масе і недастаткова папулярызаваны ўсе формы вучобы, в) недастаткова былі вывучаны запатрабаваньні партыйцаў і ступень іх агульнага—і палітычнага разьвіцьця, у выніку чаго пры камплектаваньні ў шмат выпадках назіралася мэханічнае залічэньне партыйцаў у школы і гурткі, г) спэцыяльнае зацьверджаньня сьметы на партасьвету затрымала разгортваньне сеткі і не дало магчымасьці сваечасова набыць падручнікі, д) нэрэшыце несваечасовы выпуск падручнікаў на беларускай мове.

Усе гэтыя недахопы падрыхтоўчай працы адбіліся як на арганізацыі і камплектаваньні сеткі партасьветы, так і на яе працы на працягу ўсяго навучальнага пэрыяду.

II. Арганізацыя і камплектаваньне сеткі партасьветы

У выніку падрыхтоўчай працы, сетка партасьветы была складзена з наступных форм: у горадзе—1) скарочаныя і нармальныя школы палітграматы, 2) вячэрнія савпартшколы, вячэрні Камвуз (у Менску) і нядзельныя Камунівэрсытэты—(у Менску, Барысаве і Гомелі), 3) гурткі палітграматы і марксыцка-ленінскія прадметныя ды гурткі б-тучай палітыкі, 4) самаадукацыя (гурткі і індывідуалы) і 5) завочныя савпартшколы і камунівэрсытэты.

У вёсцы: 1) стацыянарныя і рухомыя школы палітграматы, 2) прымітыўныя вячэрнія савпартшколы у некаторых буйных райасяродках (з 2-ма прадметамі—гэсторыя партыі і палітэканомія), 3) гурткі: палітграматы, марксыска-ленінскія і бягучай палітыкі, 4) самаадукацыя (гурткі-індывідуалы) і 5) завочныя савпартшколы і камуніверсітэты.

Усёй гэтай сеткай партасьветы, ня лічачы адсяяўшыхся за пэрыяд навучаньня, ахоплена 14617 членаў і кандыдатаў КП(б)Б, што складае 49,6 % КП(б)Б. На 1/1—28 г. 1521 камсамольцаў і 4024 беспартыйных

Акрамя таго членаў і кандыдатаў КПБ у бягучым годзе было ахоплена:

Камуніверсітэтам Беларусі і Совпартшколамі	583
ВНУ, рабфакамі і тэхнікумамі	1279
Вячэрнімі школамі дарослых павыш. тыпу	600
Вячэрнім і нядзельным рабочым унівэрсітэтам	50
Вячэрнімі школамі рабочай і сялянскай моладзі	49
Юрыдычнымі курсамі і курсамі грамадазнаўства	57
Профтэхшколамі і фабзавучамі	52
Доўгатэрміновымі праф. курсамі	20
На розных кароткатэрміновых курсах спецыялізацыі.	117

А ўсяго ахоплена членаў і кандыдатаў КП(б)Б не партсеткай. 2813

А разам з сеткай партасьветы навучалася 17430 чал., што складае 59,1% КП(б)Б на 1/1—28 г.

Аналіз сеткі партасьветы

Агульны абхоп школьна-гурткавай сеткай членаў і кандыдатаў КПБ камсамольцаў і беспартыйных, у параўнаньні з мінулым годам:

	Колькасьць школ і гурткаў		Колькасьць слухачоў.		У тым ліку камуністых		Камсамольцаў		Беспартыйных	
	1926-27 г.	1927-28 г.	1926-27 г.	1927-28 г.	1926-27 г.	1927-28 г.	1926-27 г.	1927-28 г.	1926-27 г.	1927-28 г.
У горадзе	—	—	1798	7400	5736	5550	1036	922	1026	928
у %	—	—	100	100	73,6	75,0	13,3	12,5	13,1	12,5
У вёсцы	1240	498	1472	8094	5193	4008	4112	2202	2167	1884
у %	—	—	100	100	45,3	49,6	35,8	27,2	18,9	23,2
Разам	15	7	19270	15494	10929	9558	5148	3124	3193	2812
у %	—	—	100	100	56,7	61,7	26,7	20,2	16,6	18,1

Абхоп жанчын | Склад слухачоў па роду заняткаў

	Усіх	У тым ліку беспарт.	Рабочых	Батрак. і с-г. раб	Сялян зап. у сваёй і кал. гасп.	Усіх іншых.
	1927 г.	1927 г.	1927 г.	1927 г.	1927 г.	1927 г.
У горадзе	1501 1393	267 282	4380 4873	121	7 120	16,3177/2504
% ^{*)}	19,2 18,8	17,7 20,2	56,2 65,9	1,6	0,1 1,5	0,2 40,7 33,8
У вёсцы	1750 1221	457 457	1471 1624	758	534 5699	2333 3544 3603
% ^{**) (**) (**)}	15,2 15,1	26,1 37,4	12,8 20,0	6,6	6,6 49,7	28,9 30,9 44,5
Разам	3251 2614	724 739	5851 6497	879	541 5819	2349 6721 6107
	16,8 16,8	22,2 22,7	30,4 41,9	4,5	3,5 30,2	15,2 34,9 39,4

Асноўны вывад, які выцякае з прыведзеных лічбаў, гэта тое, што рабочыя як у горадзе, так і ў вёсцы на справе даказалі непатрэбнасць ніякай абавязковасці ў партыйнай вучобе. Пры камплектаванні школ і гурткоў на пачатках дабрахвотнасці яны далі на 11,5% прырост у параўнанні з мінулым годам, памяншэнні абхопу ў гэтым годзе, якое падае, галоўным чынам, на сялян, а на партыйнасці на камсамольцаў, адбылася з прычы скарачэння рухомах школ палітграматы, якія ў мінулым годзе ахаплялі асноўную масу ўсіх вучняў у вясковай сетцы. Гурткі-ж, якія ствараліся з мэтай замяніць рухома школы, не маглі прыцягнуць да сабе ўвагі партыяў і асабліва камсамольцаў і беспартыйнага актыву, а значная частка з арганізаваных гурткоў з прычыны адсутнасці належнага кіраўніцтва развалілася і не ўвайшла ў распрацоўку. Другім выцякаючым з прыведзеных лічбаў вывадам з'яўляецца нікуды ня вартае абслугоўванне сеткай партасьветы сельска-гаспадарчага пралетарыяту. Вялікае памяншэнне ахопу сеткай партасьветы батракоў і сель.-гасп. рабочых нельга разглядаць інакш як нядбайныя адносіны да гэтай справы мясцовых партарганізацый.

Задачы: адмовіцца ад якога-б ні было прымусу да партвучобы. Камплектаваць усю сетку партасьветы на пачатках поўнай дабрахвотнасці за выключэннем статунай школы палітграматы, прахаджэнне якой для кандыдатаў партыі, якія ня меюць адпаведных ведаў—абавязкова.

Не абмяжоўваць колькасць беспартыйных рабочых батракоў у сетцы партасьветы, жадаючых у ёй вучыцца.

Заставіць і надалей як форму вучобы рухома школу палітграматы для абслугоўвання, галоўным чынам, вясковых камсамольцаў і адзіночак-партыяў, а таксама батракоў і бедняцка-серадняцкага вясковага актыву і павялічыць колькасць стацыянараў на вёсцы.

*) Процент да гольнага ліку слухачоў.

**) Процент да агульнага ліку жанчын.

Шляхам уцягнення ў сетку партасъветы і арганізацыі асобных гурткоў падняць ва што б ні стала палітвыхаваўчую працу сярод батракоў і сель.-гасп. рабочых.

Склад слухачоў па нацыянальнасці ў ‰ у параўненні з мінулым годам.

	Мясяц	Беларусоў		Яўрэяў		Усіх іншых	
		1926-27	1927-28	1926-27	1927-28	1926-27	1927-28
У парадках							
У горадзе	100%	41,7	50,0	39,0	47,0	19,2	12,3
У вёсцы	100%	70,0	65,4	18,4	21,4	11,0	13,2
У вятках							
У горадзе	100%	44,2	48,8	29,4	39,3	26,4	11,9
У вёсцы	100%	73,4	76,8	14,6	15,7	12,0	7,5

Лічбы паказваюць, што ахоп беларусоў школьнай сеткай у горадзе у параўнанні з мінулым годам павялічыўся, ня гледзячы не агульнае скарачэнне яе, а процант яўрэяў і асабліва усіх іншых паменшыўся. У вёсцы-ж, наадварот, процант ахопу беларусоў паменшыўся, а яўрэяў і ўсіх іншых павялічыўся, што тлумачыцца скарачэннем у гэтым годзе рухомах школ політграматы і павялічэннем стацыянараў, якія ў большасці арганізаваліся ў мястэчках.

Протант ахопу гурткамі беларусоў і асабліва яўрэяў у параўнанні з мінулым годам павялічыўся за кошт усіх іншых нацыянальнасцяў як у горадзе, так і ў вёсцы.

Суадносіны ахопу партыйцаў ніжэйшымі, сярэднімі і вышэйшымі звеньямі партасъветы ў параўнанні з мінулым годам

Партыйныя звяны	1926-27		1927-28		Павялічэнне або памяншэнне
	Парт.	Парт. у вятках	Парт. у вятках	Парт. у вятках	
1. НИЖЭЙШЫЯ (скароч., нармал. рухомыя і стацыянар. школы п. гр. ды. гурткі на політграмах)	944	10278	673	7509	2,69
2. СЯРЭДНІЯ (марксыцк., ленінскія гурткі, гурткі бягуч. палітыкі і вячэрнія сав. партшколы)	107	1609	144	2049	+440
3. ВЫШЭЙШЫЯ (вячэрні і нядзельны Камуніверсытэты)	1	175	4	528	+353
4. РОЗНЫЯ (гурткі; індывід. самаадукацыі)	350	2773	553	4541	1758
УСЯГО	1402	14835	1374	14617	-218

Як відаць з табліцы, мы маем у 1927-28 годзе, пры нязначным памяншэнні ахопу ўсёй сеткай (на 218 асоб), вялікае памяншэнне ахопу ніжэйшымі зьвеньямі. Затое сярэднія зьвеньні і самаадукацыя даюць значны прырост. Памяншэнне ахопу ніжэйшымі зьвеньямі у гэтым годзе тлумачыцца галоўным чынам тым, што, папершае, да апошняга году партасвета была накіравана на ліквідацыю першапачатковай палітычнай няпісьменнасці, у выніку чаго на бягучы навучальны год засталася нязначная частка партыйцаў, не маючых першапачатковай палітычнай падрыхтоўкі, ды кандыдаты, уступіўшыя за апошні год, у прыватнасці Кастрычнікавы заклік. А падругое—што камплектаваньне сеткі партасветы ў гэтым годзе, згодна дырэктыў ЦК, усё-ж у асноўным праводзілася на дабрахвотных началах, у выніку чаго на другі год у нізавых зьвеньнях засталася партыйцаў менш, чым у мінулым годзе.

Гэтая дзеве ўмовы вызначалі сабою і пашырэнне абхопу сярэднімі і вышэйшымі зьвеньямі, чаму таксама садзейнічала ўжыванне больш разнастойных форм партасветы.

Што датычыцца некаторага абсалютнага памяншэння абхопу партыйцаў сеткай партасветы, пры значным росыце арганізацыі, дык гэта тлумачыцца з аднаго бокуходам значнай часткі партыйцаў у агульна-адукацыйныя школы і з другога—тым, што дабрахвотны прынцып камплектавання ўсё-ж ня мог не адбіцца на колькасці абхопу, пры існуючым слабым кіраўніцтве разнастойнымі формамі вучобы.

Павялічэнне абхопу сярэднімі зьвеньямі партасветы ў горадзе ішло выключна за кошт вячэрніх савпартшкол і курсаў партактыву пры памяншэнні абхопу гурткамі: на весны-ж з прычыны адсутнасці савпартшкол за кошт гурткоў, што відаць з наступнай табліцы:

Ахоплена партыйцаў бяз курсаў партактыву

	Партыйная сеткай		Гурткамі	
	1926-27 г.	1927-28 г.	1926-27 г.	1927-28 г.
У горадзе	105	840	1811	408
• весцы	3100	6747	1793	2105
Разам	8505	100	6747	100
			2424	100
			2595	100%

Гэтая-ж табліца гаворыць нам і аб тым, што ў горадзе недастаткова было ўдзелена ўвагі арганізацыі разнастойных гурткоў, у прыватнасці арганізацыі тэматычных гурткоў па вывучэнню асобных праблем. А ў весцы большасць гурткоў складаюць гурткі палітграматы, якія ўтвараліся толькі таму, што немагчыма было ахапіць гэтых партыйцаў школьнай формай з прычыны скарачэння рухомах школ палітграматы. Стацыянарных-жа школ палітграматы, якія павінны былі замяніць рухомыя, было арганізавана недастаткова.

Вывады. Разьвіваць яшчэ больш разнастойныя формы партвучобы, у прыватнасці тэматычныя гурткі і паляпшаць кіраўніцтва іх працай. Арганізаваць ува ўсіх акруговых і раён. гарадох і ў буйных райцэнтрах вячэрн. СПШколы, як цалкам апраўдаўшую форму партвучобы, у прыватн. нізавога партактыву.

IV. Вучоба партактыву

Ужываньне больш разнастайных форм вучобы, арганізацыя марксыска-ленінскіх гурткоў і гурткоў бягучай палітыкі, стварэньне вячэрніх савпартшкоў у акруговых гарадох, вячэрняга Камуніверсытэту ў Менску і нядзельных Камуніверсытэтаў у Менску, Барысаве і Гомлі і арганізацыя заводнага навучаньня, даці магчымасьць уцягнуць у сыстэматычную вучобу значную частку партактыву. Прырост ахопу сярэднімі, і так званымі, вышэйшымі зьвеньямі партасьветы ў параўнаньні з мінулым годам адбыўся пэраважна за кошт уцягненьня ў вучобу нязавога, раённага і часткова акруговага партактыву. У справе падняцьця тэарэтычнага ўзроўню партактыву ў гарадох, значную дапамогу аказалі арганізаваныя ў гэтым годзе габінэты Агітпропработы, ня гледзячы на яшчэ слабую, у агульным, іх работу.

Пры ўсіх гэтых дасягненьнях у галіне вучобы партактыву, задача па павышэньню дзелавой тэарэтычнай падрыхтоўкі партактыву і асабліва кіруючага раённага і акруговага, застаецца яшчэ ня вырашанай. Галоўнымі прычынамі, якія затрымліваюць гэту работу зьяўляюцца:

1) Вялікая перагрузка штодзённай працай гэтай катэгорыі актыву, не даючых магчымасьці сыстэматычна вучыцца.

2) Адсутнасьць адпаведных кіраўнікоў на мясцох работы гэтага актыву ў самых агітпропах.

3) Недахоп літаратуры наогул, а на мясцох ў асаблівасьці, па асобным галінам дзелавой тэарэтычнай падрыхтоўкі.

Вывад:

Разгрузіць, на колькі магчыма, партактыў, і асабліва слабай тэарэтычна-падрыхтаваную частку яго. Падбраць, адпаведна падрыхтаваць і разраць ад усіх іншых партыйных і грамадзкіх нагрузак кіраўнікоў вучобы партактыву.

Вызначыць неабходныя сродкі для набыцьця габінэтамі АПА адпаведнай літаратуры для вучобы партактыву.

V. Характарыстыка

складу кіраўнікоў школ і гурткоў, працаваўшых у 1927-28 годзе.

	Па партыйнасьці							Па адукацыі						
	Члены парт. уступішыя			Камсамолянцы		Беспартыйныя		Агульнай		Палітычнай				
										Скончылі				
	Чл. парт.	Камсамолянцы	Беспартыйныя	Чл. парт.	Камсамолянцы	Беспартыйныя	Чл. парт.	Камсамолянцы	Беспартыйныя	Выш.	Сам.	СШ	СШ	Кам. ВНУ
У горадзе:	367	161	160	41	2	3	210	140	17	200	30	85	52	
на агульнага ліку	100	43,8	43,7	11,2	0,5	0,8	57,2	38,3	4,5	54,5	82	23,2	14,1	
У вёсцы:	431	98	274	52	4	3	328	98	5	241	90	71	29	
на агульнага ліку	100	22,4	63,6	12,6	0,8	0,6	76,1	22,4	1,2	56	20	15,5	7,9	
Разам	798	259	434	93	6	6	538	238	22	441	120	156	81	
на агульнага ліку	100	32,5	54,5	11,6	0,7	0,7	67,4	29,8	2,8	55,2	15,0	19,6	10,2	

	Маюць вопыт прапаган дыцкай працы				Па роду заняткаў		
	Значыць у асяродку	Значыць у асяродку	Улічаныя у ітогу	Улічаныя у ітогу	Р. бязва вытвор.	Занятыя прапаган	Усе ітогі
У горадзе	93	16	88	170	26	99	242
% да агульнага ліку	25,3	4,4	23,9	46,4	7,2	26,9	65,9
У вёсцы:	192	67	94	78	14	87	330
% да агульнага ліку	41,5	15,5	21,8	18,2	3,2	20,2	76,6
Разам	285	83	182	240	40	186	572
% да ітогу	35,7	10,4	22,8	31,1	5,1	23,3	71,6

Як вядома, у партасьветнай рабоце рашаючае значэньне мае якасьць прапагандыстых. Усе іншыя ўмовы могуць толькі дапаўняць сабою гэту асноўную ўмову ў тэй ці іншай бок. Прыведзеныя-ж лічбы у агульным характэрызуюць склад нашых прапагандыстых: папершае — як малады па партыйнаму стажу і асабліва вясковай часткі; падругое — з нізкай агульнай і палітычнай марксыцка-ленінскай падрыхтоўкай, і зноў, асабліва вясковай часткі, і патрэчае — вельмі вялікая колькасьць прапагандыстых ня мела ніякага вопыту парт. пэдагогічнай працы. Нарэшце, нельга задаволіцца і складам па роду заняткаў. З 798 улічаных прапагандыстых мы маем ўсяго толькі 40 рабочых з вытворчасці, што складае 5,1%. Галоўнай прычынай, таго, што прапагандыцкі кадр застаецца ў большасці незадавальняючым, зьяўляецца яго цяжкасьць. Да паловы прапагандыстых, якія кіравалі школам і гурткамі у 1926-27 г., сайшлі з гэтай працы, а вылучэньне і падрыхтоўка рабочых-прапагандыстых, ня гледзячы на трохгадовую працу ў гэтым напрамку, пакуль што засталася яшчэ ня вырашанай задачай.

Вывады:

Склад прапагандыстых напалову ня можа задаволіць узрослых запатрабаваньняў да партвучобы партыйнай масы без належнай падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі. Адгэтуль — нізкая якасьць вучобы ў значнай частцы школ і гуртоў, пацягнуўшая за сабою зьніжэньне зацікаўленасьці да вучобы партыйцаў, адбілася на наведваньні і ўцяляемасьці заняткаў і на адсеве. Задача — замацаваць на прапагандыцкай працы усіх апраўдаўшых сябе кіраўнікоў школ і гуртоў. Арганізаваць для больш слабых з іх адпаведныя курсы перападрыхтоўкі і стварыць умовы даючыя ім магчымасьць папаўняць і палепшаць свае веды. Рашуча павесці работу па вылучэньню і падрыхтоўцы рабочых-прапагандыстых, ствараючы для іх спецыяльныя курсы і гурткі*.

VI. Прапработка рашэнняў XV Зьезду УсеКП(б) і XI Зьезду КП(б)Б

Ва ўнутрывыхаваўчай рабоце КП(б)Б у 1927-28 г. значнае месца займала прапработка рашэнняў XV зьезду УсеКП(б) і XI-га зьезду КП(б)Б. „Свачасова праведзеная работа па растлумачэнню пастаноў XV зьезду УсеКП(б) забяспечыла партыі ідэае Ленінскае згуртаванне яе шэрагаў, поўны ідэаі палітычны і арганізацыйны разгром анархіі“ (Рэзалюцыя Лютаўскага Пленуму ЦК КП(б)Б 1928 г.). Асабліва яна была шырока разгорнута ў першай палове навучальнага году пасля агалашэння тэзісаў аб пабудове пяці-гадовага пляну і аб рабоце на вёсцы. Але ўся партыйная маса была ахопленая толькі прапработкай памянёных тэзісаў яшчэ да зьезду ды ітогавымі дакладамі пасля зьезду на сходах партактыву і на агульных сходах ячэек і рашчых арганізацый. Меншая ужо частка арганізацый, але больш стала прапрацавала гэтыя рашэнні ў сетцы партгасветы. Шляхам увязкі іх з праграмамі пытаннямі і адводу ад 1 да 4 заняткаў спецыяльна на вывучэнне рашэнняў зьезду.

Значная частка партыйцаў вывучала рашэнні зьездаў у спецыяльна арганізаваных для гэтай мэты гурткоў, але з прычыны надшышых кампаній большая частка гэтых гурткоў спыніла заняткі не абмеркаваўшы намечанай праграмы.

Такім чынам, ня гледзячы на разнастайныя формы прапработкі рашэнняў зьездаў, значная частка партыйцаў усё-ж абмежавалася толькі прапрацаўкай асноўных, апублікаваных яшчэ да зьезду, тэзісаў, ды заслухоўваннем і абаварэннем дакладаў аб ітогах зьездаў, што зьяўляецца недахопам.

VII. Зьмест і якасць партвучобы

Асноўным момантам, які вызначаў зьмест партвучобы ў бягучым годзе, акрамя праграм і адпаведных падручнікаў, зьяўляліся рашэнні XV зьезду УсеКП(б) і XI-га зьезду КП(б)Б.

Але фактычна, з прычыны слабасці часткі кіраўнікоў, гэты зьмест здавальняюча адбіўся толькі ў частцы школьнай сеткі. Не атрымалі таксама належнага адлюстравання на мясцох і дырэктывы АПА ЦК УсеКП(б) і АПА ЦК КП(б)Б аб правядзенні партвучобы ў звязку з бягучымі палітычнымі кампаніямі і чарговымі задачамі ды мерапрыемствамі партыі, а таксама, аб выхаваўчым характару усёй партвучобы. Праграмныя пытанні разбіраліся без увязкі з мясцовымі матэрыяламі, з мясцовым жыццём і з чарговымі задачамі партыі наогул і свае арганізацыі (райкомы, ячэйкі) у прыватнасці. Рашэнні XV-га зьезду УсеКП(б) і XI-га зьезду КП(б)Б хаця і ўвязваліся з праграмнымі пытаннямі, і прапрацаваліся асобнымі гурткамі, але ня з пункту гледжання правядзення іх у жыццё праз работу (наогул школы і гурткі палітграматы не зьяўляліся сапраўднай формай партыйнага выхавання).

Такі зьмест партвучобы ня мог здаволіць партыйцаў і камсамольцаў з прычыны чаго значная частка з іх праяўляла нявер'я ў магчымасць навучыцца чаму-небудзь у школах і гуртках і імкнецца у Камуністычныя навучальныя ўстановы. Гэты настрой выявіўся 1) у адсеве, які па асобных школах і гуртках дасягае 40% пры 19% агульнага адсеву. Пры чым сярод адсееўшыхся, самае большае мейсца займаюць камсамольцы (48,9% па школах і каля 70% па гуртках у горадзе і 23% па стацыянарках у вёсцы), што тлумачыцца ўжо ня

толькі недавальняючай пастаноўкай заняткаў, але і адсутнасцю ў значнай часткі камсамольцаў належнай дысцыпліны; 2) у наведванні заняткаў, якое у сярэднім каля 60%, а у асобных выпадках даходзіла да 25%; 3) у пасыўнасці большай часткі слухачоў на занятках і ў самастойнай прапрацоўцы матэрыялаў па заданням кіраўнікоў.

Адгэтуль вывад: Па масаваму палітвыхаванню партыйцаў і камсамольцаў маецца шэраг дасягненняў як па лініі арганізацыі партвыхавальнай работы, так і па паляпшэнню яе зместу, але ўсё яшчэ змест і якасць яе адстае ад узрослых запатрабаванняў партыйных і камсамольскіх мас і ад стаячых перад партыяй задач.

Задачы: падняць якасць і ідэёвы змест партвучобы. Зрабіць яе больш цікавай і каштоўнай для штодзённай практычнай дзейнасці партыйцаў, зрабіць школу палітграматы сапраўднай формай бальшавіцкі-ленінскага выхавання новых кадраў партыйцаў і камсамольцаў.

VIII. Кіраўніцтва партвучобай

Пытаннем партасветы ў бягучым годзе дастаткова было ўдзелена ўвагі з боку ўсіх партарганізацый КП(б)Б. Услед за пастановай Бюро ЦК ад 24 IX-27 г. адпаведныя рашэнні былі вынесены ўсімі акругамамі і на працягу навучальнага перыяду акруговыя камітэты яшчэ разглядалі пытанні па 2-3 разы; Райкомамі таксама была праведзена вялікая работа па падрыхтоўцы, арганізацыі і камплектаванню сеткі партасветы.

Парт'ячэйкі, асабліва вясковыя, арганізоўвалі гурткі, вылучалі кіраўнікоў гурткоў, сачылі за вучобай сваіх членаў. Але ўсё гэта, бязумоўна, каштоўнае і неабходнае не магло даць належнага выніку пры адсутнасці штодзённага жывога кіраўніцтва партасветай, з боку парт'ячэек, райкому і непасрэдна партработнікаў... У горадзе праводзіліся сямінары кіраўнікоў і канфэрэнцыі вучняў, даваліся метадраспрацоўкі, рабіліся абследаванні і інструктаванні. Школы і гурткі забяспечваліся магчымымі сродкамі і літаратурай.

Усё гэта адбывалася ў тэй ці іншай меры ва ўсіх акругах, але нічога, або амаль нічога, гэтага ня было ў вёсцы, дзе ў дадатак да гэтага надышоўшыя з другой паловы год кампанія адцягнулі ад кіраўніцтва вучобай і райкомы і ячэйкі, дзякуючы чаму ўся партыйна-асветная работа на вёсцы праводзілася без усякага кіраўніцтва з боку партарганізацый.

Нарэшце, у кіраўніцтве партвучобай, роўна як і ў непасрэднай партасветнай рабоце, нельга не адзначыць значную дапамогу прагрупы ЦК УсеКП(б).

IX. Дапасаванне партвучобы да нацыянальных умоў

Нацыянальныя моманты ў партасветнай рабоце адбіліся:

а) у выданні на белмове, з адлюстраваннем беларускіх момантаў, падручнікаў;

б) у пераводзе ўсёй нізавой сеткі партасветы вескі, за выключэннем Гомельшчыны, на беларускую мову і часткова гурткоў, па гісторыі партыі і па палітэканоміі, па якім былі на беларускай мове падручнікі і значнай часткі скарачаных і нармальных школ палітграматы, у горадзе.

в) ва ўвядзенні ў нізавой сетцы партасветы ў горадзе і ў вёсцы Гомельшчыны беларусазнаўства, як прадмета.

г) у арганізацыі і 17 рухомых школ палітграматы для абслугоўвання на роднай мове нацменшасцяй (яўрэяў, палякаў, латышоў і літоўцаў).

Галоўнымі недахопамі ў адносіне дапасавання партасветы да нацыянальных умоў з'яўляюцца:

1) Несвачасовы выпуск падручнікаў для партсеткі на беларускай мове (для гарадзкіх школ палітграматы выпускаюцца ў другой палове навучальнага году), што не дазволіла адразу перавесці нізавую гарадзкую сетку на беларускую мову.

2) Адсутнасць неабходнай колькасці кіраўнікоў, ведаючых беларускую мову, асабліва ў горадзе.

3) Слабое ўкараненне беларускай мовы ў гарадзкую сетку.

4) Рухомыя школы палітграматы нац. меншасцяй, з'яўляючыся вельмі карыснымі, як форма палітычнага выхавання камсамольцаў і беспартыйнага грамадзкага актыву, не абслугоўвалі партыйцаў ў абслугоўваемых раёнах з прычыны адсутнасці адпаведнага кантынгенту.

Вывад:

Дабіцца ў што б ні стала свачасовага забяспячэння сеткі партасветы літаратурай на беларускай мове. Узяць рашучы курс на падбор прапагандыстых, ведаючых беларускую мову, і на абавязковае вывучэнне беларускай мовы існуючым кадрам прапагандыстых у горадзе перавесці ўсю нізавую сетку партасветы на беларускую мову, за выключэннем гарадзкой сеткі Гомельшчыны, дзе беларускую мову увесці, як прадмет.

Працягваючы і на далей работу рухомых школ, нацменаўскіх школ палітграматы з мэтай палітычнага выхавання камсамольцаў і грамадзкага актыву з нацменшасцяй, арганізаваць пры акругах курсы-канферэнцыі для партыйцаў з нацменшасцяў з мэтай большавіцка-ленінскага выхавання іх і падрыхтоўкі да кіраўнічай і выхаўчай работы сярод адпаведных нацыянальнасцяй.

А. Жук

Пытаньні рацыяналізацыі ў прамысловасьці БССР.

XIV Партзъезд УсеКП(б) у рэзалюцыі па дакладу ЦКК—РСІ падкрэсьліў на неабходнасьць, побач з мерапрыемствамі эканамічнага рэгуляваньня, партыі і ўладзе зьвярнуць належную ўвагу на тэхнічную і арганізацыйную рацыяналізацыю нашага сацыялістычнага будаўніцтва, як забясьпечыць максымальна хуткае разьвіцьцё вытворчых сіл і пераход прамысловасьці і сельскай гаспадаркі на новую тэхнічную базу,—і далей, што практычныя рацыянізатарскія мерапрыемствы будуць мець большы посьпех тады, калі яны будуць праводзіцца ў жыцьцё самімі кіраўнікамі адпаведных частак дзяржаўнага апарату пры актыўным самадзейнічаньні з боку шырокіх рабочых колаў.

Праблема рацыяналізацыі мае асаблівае значэньне ў прамысловасьці, як галоўнейшым вучастку савецкага будаўніцтва і дзе яна можа і павінна даць найбольшыя вынікі.

Пленум ЦКК па пытаньні рацыяналізацыі ў прамысловасьці вынес наступную прапанову:

„Перад нашай краінай стаяць дзьве асноўныя задачы ў галіне рацыяналізацыі: а) дабіцца максымальна-магчымага выкарыстоўваньня існуючага абсталяваньня, шляхам правільнай арганізацыі вытворчасці (машын, працы, тэрыторыі, транспарту, і г. д.); б) дабіцца таго, каб у выніку пабудовы новых заводаў і капітальнага пераабсталяваньня існуючых, мы атрымалі эфэктыўнасьць і адпаведны сабекошт на меншай меры набліжаючыся да заходня-эўрапейскіх і амэрыканскіх ўзораў.

Як-жа праводзіцца гэта важная дырэктыва органамі прамысловасьці ў БССР.

Матар'ялы выбарчага абсьледваньня НКРСІ па 4-м прадпрыёмствам, рэспубліканскай прамысловасьці—заводам: „Дзераваапрацоувачнік“ (мэблявая і лесапільная вытворчасць), „Пралятары“ (дражджаная), „Чырвоны Мэталіст“ (с.-г. прылад і машын) фабрыцы „Чырв. Бярэзіна“ (сярніковая і фанерных вырабаў для крэслаў)—паказваюць, што ў гэтай галіне работа пастаўлена далека не на належную вышыню.

Рацыяналізацыя праводзіцца аднабакова: галоўным чынам, у напрамку тэхнічнай рацыяналізацыі, шляхам пераабсталяваньня і мэханізацыі прадпрыёмстваў; у гэтым напрамку маюцца значныя дасягненьні. Па гэтаму шляху, улічваючы ролю прамысловасьці ў нашым сацыялістычным будаўніцтве, яе нязначную вагу ў гаспадарцы нашай краіны тэхнічны ўзровень, мы павінны будзем ісьці, але ён патрабуе вялікіх сродкаў, у якіх мы абмяжованы.

У напрамку-ж палепшэньня арганізацыі вытворчасці, г. з. максымальнага скарыстаньня абсталяваньня, матар'ялаў, рабочае сілы і г. д.

робіцца вельмі мала, з боку кіраўнікоў не наглядаецца належны ініцыятывы. Сярод большасці з іх існуе погляд, што рацыяналізацыю вытворчасці можна правесці толькі за лік рэканструкцыі існуючых і пабудовы новых прадпрыемстваў, абсталяваных па апошняму слову тэхнікі. Гэты вузкі погляд паказвае, што ідэі рацыяналізацыі не папулярызаваны ня толькі сярод шырокіх рабочых колаў, але і сярод кіраўнікоў нашых гаспадарчых устаноў, што апошнія мала знаёмы з гэмі практычнымі рацыяналізатарскімі дасягненнямі, якія маюцца ў капіталістычных краях, а таксама і на некаторых прадпрыемствах у нашым саюзе.

У галіне тэхнічнай рацыяналізацыі на нядаўна абследаваных прадпрыемствах можна адзначыць наступнае: а) па дражджаной вытворчасці (зав. „Пралятары“) уведзен загранічны мэтад выпрацоўкі, шляхам пераходу вырабу дрожджаў з простага (зёрнавога) на хлебапытчны і потым на мелясавы спосаб работы, дзеля чаго праведзена адпаведнае пераабсталяванне заводу; у выніку прадукцыя ўзрасла на 1,15%, і сабекошт чыстых дрожджай за кілёграм з 49,24 кап. у 25-26 г. знізіўся да 35,54 кап. (на 18%), за красавік м-ц гэтага году, калі завод цалком перайшоў на мелясавы выраб. Пры пераходзе на новы спосаб работы аднавілі некаторыя працэсы, як са таджанскае збожжа, варка, драбленне, — дзякуючы чаму значна пашыбілі працэс вытворчасці. Па зніжэнню сабекошту завод „Пралятары“ і другія дражджаныя заводы БССР, якія таксама пераходзяць на мелясавы спосаб ідуць у ліку першых па СССР.

б) Завод „Чырвоны Металіст“. У выніку пераабсталявання (пабудован рад новых карпусоў, пашыран стары будынак, устаноўлен шэраг новых варстатаў і машын, праведзены вузкакалейкі і інш.), прадукцыйная здольнасць заводу павялічылася ў два разы: за 25-26 г. вытворчасць складала 1.461.950 р., а па вытворчай праграме (пры зніжэнным сабекошту) на 27-28 г. намечана к вырабу на суму 3.001.200 р. Пры пабудове карпусоў і устаноўцы варстатаў бралася пад увагу рацыянальнае іх разьмеркаванне з разьлікам найменшага руху павфабрыкату у працэсе вытворчасці.

З мерапрыемстваў у галіне палепшання арганізацыі вытворчасці можна адзначыць наступныя моманты:

а) па зав. „Чырвоны Металіст“ побач з капітальным пераабсталяваннем праведзен рад рацыяналізатарскіх мерапрыемстваў у галіне арганізацыі працы, менавіта:

Ліцейны цэх. Раней кваліфікаваныя ліцейшчыкі выконвалі ўсе стадыі работ цалкам; у сучасны момант ліцейшчыкі вытвараюць толькі фармоўку, а разьліўка чыгуна і выбарка металу з формаў вытвараецца малакваліфікаванай рабсілай; акрамя таго, і ў самай фармоўцы праведзена спецыялізацыя працы, што дае магчымасць у больш кароткі тэрмін падрыхтоўваць кваліфікаваных ліцейшчыкаў. Дзякуючы рацыянальнаму скарыстоўваньню рабочае сілы адліўка чыгунных частак павялічылася больш чым на 100%.

Зборачны цэх. Шляхам прыладу ручнога конвэйэру зборка веялак падзелена на 13 стадый і сабекошт зборкі на адзінку прадукцыі панізіўся на 60 кап. (з 1 р. 85 к. да 1 р. 25 к.). Праведзена разьмеркаванне працы па стадыях, таксама і па зборцы малатарань і прывадоў, пры чым на зборку прывадоў замест кваліфікаванай рабсілы пастаўлены маладыя рабочыя з незакончыўшых курс брыгаднага вучнёўства, пад кіраўніцтвам і наглядам кваліфікаванага рабочага, дзякуючы чаму сабекошт зборкі прываду паменшыўся з 4 р. 50 к. да 1 р. 10 кап.

Амаль што ўсе паказаныя мерапрыемствы запазычаны з досведу даў работы іншых заводаў СССР.

Выраб адпаведных штампаў дазволіў стандартызаваць і нармалізаваць паасобныя часткі прылад і машын.

Адходы вытворчасці (дробныя кавалкі жалеза) выкарыстоўваюцца для вырабу ключоў і нутэрак між тым, як раней, гэтыя рэчы купляліся і абыходзіліся ў 2-3 разы даражэй.

У выніках тэхнічнага пераабсталявання і лепшай арганізацыі працы, палепшылася якасць і паменшыўся сабекошт:

	За 1925-26 г.	За II кварт. 27-28 г.	у зм. жэбня
Малатарня па тыпу „Ланца“	112-67	99-30	11,9
Ваялка	69-69	57-41	17,6
Прылад па тыпу „Бадзенья“	124-59	105-87	15,0
Плуг маркі 5-В	9-57	7-81	18,4

б) зусім другі малюнак мы маем па заводу „Дзераваапрацоўвачнік“ і фабрыцы „Чырвоная Бярэзіна“, дзе на працягу апошніх гадоў не праводзілася значных пераабсталяванняў, тут рацыяналізацыя з'яўлялася да адхілення дробных недалікаў вытворчасці і істотных вынікаў не дала. На гэтых прадпрыемствах асабліва кідаецца ў вочы нерацыянальнае размяшчэнне варстатаў і машын, адсутнасць пад'ёмнікаў (завод „Дзераваапрацоўвачнік“) і інш. Мерапрыемстваў каб знішчыць гэта не рабілася, часткова ад таго, што гэтыя мерапрыемствы патрабавалі некаторых выдаткаў, а галоўным чынам па прычыне будучага пераводу вытворчасці ў бліжэйшы час у новае памяшканне.

З перашкоду правядзенні рацыяналізацыі неабходна адзначыць наступнае:

Неадпаведнасць у прапускной магчымасці паасобных частак абсталявання паміж сабой: побач з навейшымі і ўдасканаленымі варстатамі, утадаючымі вялікай вытворчасцю, работа праводзіцца на старых варстатах, часам адноўленых з закінутага хламу, сьледам чаго работа на адных станках праводзіцца ў адну зьмену, а на другіх у дзве і нават ў тры зьмены; частка кваліфікаванай рабсілы выконвае часам і простую работу як-то: падноскі і кладка матар'ялаў і інш., ці перакідваюцца з адной работы на другую; асабліва гэта наглядаецца па заводах „Чырвоны Металіст“ і „Дзераваапрацоўвачнік“, на апошнім акрамя таго з-за разнастойнага асартымэнту вырабаў.

Цесната заводзкіх памяшканняў і тэрыторыі і нягоднасць памяшканняў з пункту погляду аховы працы: частка старых памяшканняў ня мае досыць сьвятла і паветра, і работа ў якіх амаль што ўсе суткі праводзіцца пры эляктрычным асьвятленьні;

На прадпрыемствах атсутнічае ў дастатковай колькасці патрэбны кадр тэхнічных сіл, у выніку чаго апошні апрача свае асноўнае работы па вытворчасці займаецца звычайна іншымі абавязкамі, часам гэтакімі, якія могуць выконваць і менш кваліфікаваныя працаўнікі, так напрыклад: на заводзе „Чырвоны Металіст“ загадчык вытворчасцю, інжэнэр, большую частку рабочага часу бывае заняты ня ў цэхах, а ў канцылярыі за складаньнем спецыфікацыі і малюнкаў, ня ў курсе работы прадпрыемства і ня мае магчымасці адхіліць маючую няўвязку паміж работай паасобных цэхаў.

З прычыны адсутнасці бракушчыкоў на заводзе „Дзераваапр.“ часткі вырабу (мэблевая вытворчасць) маючыя брак, ужо пры першай стадыі работы часта падпадаюць далейшым працэсам апработкі і ў выніку гатовыя вырабы даводзіцца перапрабляць.

Цяпер як-жа фактычна маецца справа з кіраўніцтвам і дзейнасцю з боку гаспадарчых устаноў і рабочых колаў у галіне рацыяналізацыі?

Паніроўка, трэба адзначыць, што завастрэньне увагі на рацыяналізацыю пачынае толькі часовы кампанейскі характар; сыстэматычнай работы па ўкараненню ў штодзённае жыццё гэтага важнага прыняцця ў наступны час няма. Кіраўніцтва з боку ВСНГБ у гэтай справе адсутнічае, у самых-жа трэстах рацыяналізацыя праводзіцца не па ініцыятыве кіраўніцтва трэстаў, а асобных работнікаў.

Спецыяльных штатных работнікаў—рацыяналізатараў як у апарце прадпрыемстваў, так і ў трэстах і ў ВСНГБ ня маецца, і акрамя таго сярод некаторых кіраўніцтва гаспадарчых арганізацый існуе погляд, што нам спецыяльных рацыяналізатараў зусім не патрэбна, што гэтая работа павінна праводзіцца існуючым штатам інжэнэра-тэхнічных сіл (г. д., што самаўжыная, бяспрыстэмная работа, якой займаюцца быццам ўсе, а як сьлед ніхто, павінна застацца і на далей).

З боку некаторых трэстаў („Пясбел, Белзаватрэст“) маецца попытка правядзення тых ці іншых рацыяналітарскіх мерапрыемстваў на навуковай падставе, напрыклад, хранамэтраж, але-ж бяж усякай сыстэмы. Матэрыялы праведзенага хранамэтражу па заводзе „Дзераваапрацавальнік“ і ф-цы „Чырвоная Бярэзіна“ не скарыстаны ні адміністрацыяй прадпрыемстваў, ні трэстамі. Вынікі хранамэтрыравання таксама не асвятляюцца сярод рабочых з прычыны чаго яны і разважаюць, што хранамэтрыраваньне зьяўляецца дарэмнай выдумкай адміністрацыі. З-за адсутнічання адпаведных працаўнікоў хранамэтрыраваньне даручаецца звычайна прысылаемым на час стажу і практыкі студэнтам вузаў і тэхнікумаў.

Правядзеньне ў жыццё таго ці іншага рацыяналізатарскага праекту не папярэджаецца падрабязным вывучэннем і аналізам працэсу вытворчасці. Якой небудзь плянаваць і паслядоўнасьці па вывучэнню працэсу вытворчасці таксама ня маецца, адсутнічае правільны навуковы падыход да прызначэння нормаў выдаткаў сырцу, апалу, вытворчасці вэрстатаў і нормаў вырабу.

Прызначэнне нормаў вырабу пры ўстанаўленьні расцэнак робіцца на вока, дзякуючы чаму маецца шэраг нездавальненняў з боку рабочых і шмат канфліктных спраў у РКК і др. вышэйшых канфліктных установах.

Тарыфна-нармירовацкія бюро існуюць толькі на адзіночных прадпрыемствах, пры чым апошнія камплектуюцца не дастаткова кваліфікаванымі працаўнікамі.

Вялізарную ролю ў правядзеньні рацыяналізатарскіх мерапрыемстваў павінны мець вытворчыя камісіі і нарады. Роля апошніх у палепшанні вытворчасці ў апошні час наогул (за выключэннем некаторых прадпрыемстваў—зав. „Чырвоны Мэталіст“) палепшылася, і гэта выдаць хоць бы з таго, што з боку рабочых паступае шмат заяў з прапановамі па палепшанню вытворчасці.

З другога боку трэба ўсе-ж такі адзначыць, што вытворчыя камісіі і нарады да гэтага часу працуюць яшчэ часта бясплённа, прынятыя прапановы не правяраюцца, вучот дасягненняў не падлічваецца і г. д.; з боку заўкомаў і саюзаў няма належнага кіравання ў гэтай найважнейшай прафэсійнай рабоце.

Наглядаюцца таксама выпадкі несвачасовага правядзення ў жыццё прынятых адміністрацый прарапоў, часта па фармальных прычынах (не атрыманы пратакол), што выклікае незадавальненне рабочых, якія імкнуцца каб іх прынятыя прарапоў праводзіліся безадкладна.

Арганізацыя абмену вопытам пастаўлена незадавальняюча; у камандыроўкі і экскурсіі для азнаямлення з пастаноўкай работы на лепшых прадпрыемствах СССР пасылаюцца толькі адміністрацыйна-тэхнічныя працаўнікі, а кваліфікаваныя рабочыя не; на нарадах і з'ездах, скліканых прафсаюзнымі і гаспадарчымі арганізацыямі, пытанні рацыяналізацыі абгаварваюцца выпадкова, між іншым, і г. д.

Вельмі слаба праяўляюць сваю дзейнасць камісіі па разгляду прарапоў па ўдасканаленню і вынаходніцтву; на заводзе „Дзерава апрацавання“ і ф-цы „Чырвоная Бярэзіна“, яны існуюць пакуль-што толькі па паперы; разгляд уносімых прарапоў на прадмет узнагароды зацягваецца на цэлыя м-цы. Бязумоўна, што такое становішча зніжае ініцыятыву рабочых.

Пытанні сацыялістычнай рацыяналізацыі не папулярныя сярод рабочых у выніку чаго бываюць выпадкі паспешнага супрацьлення правядзенню тых ці іншых рацыяналізатарскіх мерапрыемстваў. Кружковых заняткаў па вывучэнню вытворчасці і падвышэнню кваліфікацыі рабочых не вядзецца, ня гледзячы на тое, што ў апошніх маецца вялікае жаданне. Літаратура па рацыяналізацыі і наогул папулярная тэхнічная літаратура на прадпрыемствах адсутнічае.

Урэшце падрыхтоўкі кадраў рацыяналізатараў амаль што зусім няма відаць, а без належнага кадру дасканала падрыхтаваных рацыяналізатараў праводзіць правільна і на навуковых падставах рацыяналізацыі немагчыма. Канцэнтрацыя навуковай думкі і пастаноўка даследчай работы ў галіне рацыяналізацыі прамысловасці пачынае ажыццяўляцца Менскам—асацыяцыяй НОТ, якая арганізавала курсы па падрыхтоўцы кадраў рацыяналізатараў прамысловасці. Але-ж гэтая работа належным чынам не разгорнута (навучаецца толькі 5-6 чалавек), ініцыятыва не падтрымана ВСНГБ і Наркамасветы.

У мэтах знішчэння паказаных недахопаў і правільнай і паспяховай работы па рацыяналізацыі, калегіяй РСІ вынесена шэраг прарапоў. Палічана мэтазгодным выдзеліць у апарце ВСНГБ, кіраўніцтва трэстаў і на найбольш буйных прадпрыемствах спецыяльных штатных работнікаў, якія маглі-б праводзіць сыстэматычную штодзённую рацыяналізатарскую работу ў прамысловасці, аслабіўшы іх ад ўсякай іншай работы.

Рацыяналізатары падпарадкоўваюцца непасрэдна кіраўнікам гаспадарчых устаноў і прадпрыемстваў, якія павінны нясець асноўную адказнасць за пастаноўку рацыяналізатарскай работы. Рацыяналізатары на прадпрыемствах павінны працаваць у поўным кантакце з вытворчымі камісіямі і нарадамі, сыстэматычна даваць справаздачу перад імі ў сваёй рабоце і праводзіць на выпадках неабходнасці, тыя ці іншыя мерапрыемствы з дапамогай часовых рабочых камісій.

Для большага ўцягнення шырокіх рабочых колаў у работу па рацыяналізацыі, ад актыўнасці якіх залежыць паспяховасць гэтай работы, прызнана мэтазгодным арганізаваць на буйных прадпрыемствах гурткі рацыяналізацыі і па падвышэнню тэхнічных ведаў рабочых, прыцягнуўшы для кіраўніцтва гэтымі гурткамі інжэнэрна-тэхнічны персанал; забяспечыць прадпрыемствы належнай літаратурай і г. д.

ВСНГБ прарапоўна ў хуткім часе распрацаваць неабходныя мерапрыемствы і правяць іх у жыццё.

Пав. Шаліма

Эканамічнае становішча рабочай моладзі.

Рабочая кляса, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, за апошнія гады дасягнула вельмі значных паспяхаў. Мы бачым, гэта асабліва прыкмячаецца зараз, што пры узросьце нашай дзяржаўнай прамысловасьці, пры павялічэньні вытворчасці працы, барацьбы за рэжым эканоміі, палепшэньні асобных відаў і працэсу работ у вытворчасці становішча рабочае моладзі ў цэлым і ў прыватнасьці становішча рабочай моладзі. Узрасла заробная плата, палепшыліся матэрыяльна-бытавыя ўмовы, узрасла паступова палітычны і культурны ўзровень асноўных кадраў рабочае моладзі.

Камсамол, як масавая палітычная арганізацыя рабочае моладзі, зьяўляецца выказнікам волі яе абаронцаў на справе штодзённых інтарэсаў шырокіх пластоў працоўнай моладзі і ў першую чаргу пралетарскай рабочай моладзі.

Камсамол на працягу апошняга часу працаваў на фронце гаспадарча-будаўніцтва пад лозунгам *"удзел у гаспадарчым будаўніцтве ўсёй стрыжань работы камсамолу"*.

ЛКСМБ працу вельмі многа як у справе сапраўднага прыцягненьня мас рабочай моладзі да удзелу ў сацыялістычным будаўніцтве нашай гаспадаркі і прамысловасьці, так і па ахове эканамічных, матэрыяльна-бытовых умоў маладых працятарыяў. Аб гэтым сьведчыць цэлы шэраг жывых прыкладаў творчай штодзённай работы нашых вытворчых ячэек у шэрагу прадпрыемстваў.

Сучаснае эканамічнае становішча рабочае моладзі БССР можна азначыць устойчывым стан вышчым рабочае моладзі ў вытворчасці з палепшэньнем яе матэрыяльна-бытовых умоў. Наогул палепшылася пастаўка ўсяе работы ў сэнсе штодзённага абсугоўваньня моладзі з боку прафсаюзных і камсамольскіх арганізацый, штодзённых запытаньняў моладзі, яе эканамічных і культурных запатрабаваньняў.

1. Броня падросьткаў прамысловасьці

Нельга даць усіх падрабязных лічбаў і даных аб становішчы ўсяе рабочае моладзі да 23-х гадовага узросту, якая знаходзіцца як у дзяржаўнай, так і ўва ўсёй прамысловасьці, па недахопу матэрыялаў. Але і тыя лічбы якія будуць паказаны, могуць характарызаваць ступень уцягненьня моладзі ў вытворчасць. Вырашаць пытаньні, зьвязаныя з эканамічным і матэрыяльна-бытовым становішчам раб. мол. камсамолу прыходзілася пад абстрэлам апазыцыі, якая ў свой час абвінавачвала партыю і камсамол у здачы кастрычнікавых заваёў рабочае моладзі. Усім вядома, што гэтыя абвінавачваньні былі неабрунтаваныя, наскрозь ілжывыя. Бязумоўна, што рацыяналізацыя прамысловасьці ўнесла шэраг некаторых—часовых—затрудненьняў у галіне працы і адукацыі рабочае моладзі, паколькі яна патрабавала некаторага напружаньня сіл і часовых частковых ахвяр з боку некаторых груп рабочае клясы.

Затрудненні ў галіне працы моладзі выклікаліся некагорай рэарганізацыяй юнацкае працы і прыцёкам рабочага маладняка ў вытворчасць.

Мы правялі па прамысловасці ВСНГ,—іх часовае паменшанне нормы броні на 30% да выдання аб броні падроскаў новага закону ва ўсесаюзным маштабе. І калі мы праводзілі гэта, дык агаварылі, што частку перарослых падроскаў неабходна разбранаіраваць перавёўшы іх у штаты адпаведных прадпрыемстваў, а там, дзе процант броні будзе меншы згодна новых часова ўстаноўленых распараджэнняў, трэба будзе правесці дабор яе ў выніку ўсяго гэтага і правядзення каляктыўнае дагаворнае кампаніі, мы маем наступнае становішча па прамысловасці ВСНГ.

(Без пераросткаў) *)

Д а т а.	Кольк. рабоч.	Кольк. падроск.	%/о
На 1/IX —26 г.	15023	1045	6,9
„ 1/XII —26 г.	15519	1215	7,6
„ 1/IV —27 г.	16965	1206	7,1
„ 1/VIII—27 г.	21199	1165	5,5
„ 1/I —28 г.	23251	1388	6,0
„ 1/IV —28 г.	25179	1369	5,3

У ліку броні падроскаў на 1 I—28 г. лічыцца 576 дзяўчат.

Агульная колькасць броні падроскаў разам з пераросткамі лічыцца на 1-е кастрычніка 27 г. па ВСНГ—1964 чал., альбо 9% у адносінах да агульнага складу рабочых і служачых вытворчасці. Пераросткаў у броні па прамысловасці ВСНГ на 1 X 27 г. лічыцца—799 чал. ці 40,6% агульнага ліку броні падроскаў.

Па асобных галінах прамысловасці броня падроскаў размяркоўваецца:

(Па лічбах ВСНГБ).

Назва прамысл.	Д а т а.	Кольк. рабоч.	Кольк. падлет.	%/о
Шкляная	1/IV—26 г.	2642	428	16,2
„	1/I —28 г.	3341	390	11,7
Мэталюргічная	1/IX —26 г.	1597	79	4,9
„	1/I —28 г.	2478	180	7,3
Дзераваапрац.	1/IX —26 г.	4223	131	5,4
„	1/I —28 г.	3214	172	5,4
Заналкавая	1/IX —26 г.	1029	41	4,0
„	1/I —28 г.	3537	190	5,4
Скураная	1/IX —26 г.	592	21	3,5
„	1/I —28 г.	1125	29	2,6
Папяровая	1/IX —26 г.	1650	106	6,4
„	1/I —28 г.	3224	92	2,9
Тэкстыльная	1/IX —26 г.	2292	105	4,6
„	1/I —28 г.	2454	192	7,8

*) Лічбы па даных ВСНГБ.

З. Вільшавіч Беларусі.

Гэтыя лічбы нам сьведчаць аб тым, што нормы броні падросьткау па ўсіх галінах прамысловасьці цалкам не запоўнены і процантныя суадносіны паміж дарослымі рабочымі і падросьткамі ў прамысловасьці ўсё паменьшваюцца.

Вышэй паказаныя лічбы лішні раз падцьвярджаюць нам аб тым, што калі няма яшчэ новага закону, які-б абавязваў гаспадарчыя органы трымаць акрэсьленую колькасьць маладых рабочых для падрыхтоўкі з іх кваліфікаванай рабочай сілы, для нашай прамысловасьці (а ў бліжэйшы час будзе недахоп кваліфікаванай рабочай сілы), што паступова зьмяншаецца колькасьць раб. падросьткаў у вытворчасьці (я тут не кажу аб дарослым юнацтве, бо справа з ім больш менш лепш).

Былі выпадкі, калі паасобныя профэсійнальныя і гаспадарчыя органы асабліва на мясцох у пытаньнях камплектаваньня броні падросьткаў ня прымалі ніякіх мер, у выніку чаго па некаторых галінах прамысловасьці (папяровай, скурай, шчэцінай і асабліва мясцовай прамысловасьці),—броня падросьткаў складаецца з адзінак у той час, калі маецца агульны прырост рабочай сілы па гэтых галінах вытворчасьці.

Надта востра стаіць пытаньне з разьбіраньнем пераросьткаў, якіх у броні налічваецца звыш 40%. Ня глядзячы на шэраг пастаноў, гаспадарчыя органы на мясцох вядуць лінію найменшага супраціўленьня ў пытаньнях разьбіраньня пераросьткаў і мы не гарантаваны, што пры ўвядзеньні новага закону аб броні падросьткаў, гаспадарчыя арганізацыі могуць паставіць пытаньне аб скарачэньні ўсіх пераросьткаў з прамысловасьці, бо нормы броні, па папярэдніх праектах, будуць значна ніжэй існуючых цяпер.

Камсамолу, прафсаюзам, органам ВСНГ і НКП давадзецца шмат папрацаваць над выработкаю новых норм броні падросьткаў па ўсіх відах прамысловасьці СССР па атрыманьні новага закону. Камсамол лічыць, што новыя нормы броні вучняў-падросьткаў павінны вызначацца, *выходзячы з патрэб аднаўленьня як натуральнай страты рабочай сілы, так і патрэб у новых рабочых у сувязі з пашырэньнем і рацыяналізацыяй прамысловасьці, а таксама процант натуральнай страты павінен вызначацца ў сярэднім па шэрагах вытворчасьці паасобных галін прамысловасьці.* Гэта наша прынцыповая ўстаноўка, у адносінах да новых норм броні. Практычна неабходна будзе дабіцца ад гаспадарчых і законадаўчых органаў каб: а) пры ўвядзеньні закону аб новых нормах броні падросьткаў, яго таксама распаўсюдзіць і на прамысловасьць мясцовага значэньня, пры чым па дробнай прамысловасьці павінен існаваць мясцовы закон, які-б прадугледжваў нормы броні падросьткаў у прадпрыемствах з колькасьцю рабочых да 15 чал.; б) у сувязі з тым, што закон аб броні падросьткаў будзе выключна на патрэбах прамысловасьці ў кваліфікаванай рабочай сіле, неабходна, каб гаспадарчыя органы прынялі б шэраг мерапрыемстваў, накіраваных да больш рацыянальнага скарыстаньня ў вытворчасьці арганізаванымі формамі навучаньня падросьткаў-бранявікоў, для гэтага трэба пашырыць ахоп броні школамі ФЗВ, а таксама і брыгаднымі формамі навучаньня;

в) дамагацца хутчэйшага выданьня дырэктыў аб разьбіраньні пераросьткаў, якія лічыліся ў броні на працягу бліжэйшых 2-3 месяцаў і ўвядзеньня іх у штаты рабочых прадпрыемстваў, у адпаведнасьці з тэй кваліфікацыяй, якой яны навучаліся, пры чым неабходна асабліва завастрыць увагу на тым, што пры разьбіраньні пераросьткаў не павінна быць мэханічнага скарачэньня падросьткаў з вытворчасьці; г) прафсаюзным органам неабходна зьвярнуць асаблівую ўвагу

на камплектаваньне броні падрусткаў і ўнутранае іх разьмеркаваньне ў вытворчасьці; д) ня гледзячы на тое, што ў броні падрусткаў налічваецца дзяўчат 37 проц., пры чым яны, галоўным чынам, працуюць у швачнай, сернікавай, шкляной і тэкстыльнай вытворчасьці. Неабходна будзе ўжыць захады да большага уцягненьня дзяўчат у вытворчасць, на скурунай і металёвай прамысловасьці.

2. З а р п л а т а

Становішча зарплаты рабочай моладзі па БССР характарызуецца наступнымі данымі ЦСУ.

Зарплата рабочых па цэнзавай прамысловасьці па даных выбарачнага абгляду дыфэрэнцыяльнай зарплаты (ЦСУ).

ПЭРЫЯДЫ:	Сярэдн. месячн. зарпл. у раб.		Процэнт. адносн. к сярэдн. мес. зар. I/III—26 г.		% аднос. зарпл. пад. к дар. раб	
	даросл.	падр.	даросл.	падр.	даросл.	падр.
Сакавік 1925 г.	34,73	15,98	100	100	100	46
" 1926 г.	43,92	22,95	126,4	143,6	100	52,2
" 1927 г.	50,26	30,48	144	190,7	100	60,6

Зарплата па Віцебскіх прадпрыемствах: сярэдні разрад моладзі на прадпрыемствах 5-ты і 6-ы. Зарплата моладзі ўзрасла. Стаўка 1-га разраду па ўсіх амаль прадпрыемствах, дзе праходзіла тарыфная рэформа зарплаты, павялічылася. Заработак моладзі на ф-цы „Двина“ па 2-му разраду быў 18 р., цяпер 26 р. 50 кап. Акулярная ф-ка сярэдні зарыботак з прыбыткамі быў 45 р., зараз 65 руб. Швачная ф-ка „Профінтэрн“—быў 80 р., зараз 98 р., Мэдпром № 3 быў—65 р. зараз—70 р. Па Гомельскіх прадпрыемствах: зарплата па галоўнейшых прадпрыемствах моладзі і падрусткаў складае:

Завод „Пролетары“—моладзь—55-50 р. падрусткі—25-30 р.

Ф-ка „Везувій“ 42 р. „ 30 р.

Шчацінная ф-ка (пры няпоўнай нагр.) 49 р. „ 23 р.

Заработная плата рабочай моладзі паступова расьце. Моладзь удзельнічае ў прыработцы ўпоравень з дарослымі рабочымі. Але вучні падрусткі ў выработцы ня ўдзельнічаюць за выключэньнем асобных прадпрыемстваў, пачынаючы з 2-4-га разраду і аплатаюцца яны па разрадах.

Зарплата ў працкаляктывах да сёньняшняга дня застаецца яшчэ нізкай. Калі ўзяць працкаляктывы шчотачнікаў, па цацках, дзе занята значная колькасьць падрусткаў і моладзі, дык там мы маем наступнае: з агульнага ліку 168 падрусткаў атрымліваюць дзярж. мінімум 9 р. 144 чал., астатнія вучні атрымліваюць у сярэднім па 12-15 р. у м-ц. Ёсьць шэраг фактаў, калі зарплата падрусткаў у працкаляктывах, ня гледзячы на тое, што яны на аднолькавай рабоце з дарослымі застаецца надта нізкаю. ЦК ЛКСМБ праз органы Наркампрацы даў дырэктывы аб урэгуляваньні зарплат у працкаляктывах, аднак вынікаў яшчэ ня мясцох ня відаць.

Зарплата падрусткаў у саматужнікаў застаецца таксама нізкаю. Ёсьць выпадкі калі вучні заседжваюцца ў разрадах на тэрмін больш за год. Ня гледзячы на тое, што закон аб вучнёўстве ў саматужнай

прамысловасці прадугледжваў сталыя моманты аб устаанаўленьні разрадаў заробтнай платы, усе-ж дзякуючы раскіданасці саматужных прадпрыемстваў, прафсаюзы ня у поўнай меры рэгулююць пытаньнямі зарплаты. У мястэчках, а таксама і ў некаторых гарадох ёсьць масавыя выпадкі дармовага і даплатнага вучнёўства, з чым неабходна распачаць рашучую барацьбу.

У пытаньнях заробтнай платы неабходна будзе весці далейшую работу па палепшаньню матар'яльнага становішча рабочай моладзі, а таксама дамагацца пераводу вучняў з разраду ў разрад у залежнасьці ад іх кваліфікацыі.

Пры падцягваньні зарплаты адстаўшых груп рабочых на прадпрыемствах неабходна ўключыць таксама і вучняў у гэтую групу.

Пры ўвядзеньні тарыфных сетак па ўсіх саюзах, неабходна дамагацца застаўленьня таго ўзроўню заробтнае платы, які маецца.

3. Вучнёўства

У сучасны момант у нас у Беларусі пераважнай формай навучаньня рабочае моладзі, кваліфікацыі на прадпрыемствах зьяўляецца індывидуальнае вучнёўства, у якое ў сярэднім ахопвае 75—80 проц. усіх вучняў. Акр.м. індывидуальнага навучаньня існуе брыгаднае. Але ня гледзячы на тое, што форма брыгаднага навучаньня поўнасьцю сябе апраўдала, яна да гэтага часу не знайшла свайго шырокага прыстасаваньня на прадпрыемствах, дзякуючы няўважлівай адносіне да яе гаспадарчых органаў. Становішча навучаньня вучняў, асабліва ў індывидуальных формах застаецца вельмі дрэнным няма да гэтага часу сталых праграм навучаньня, няма належнае адказнасьці за навучаньне як па лініі трэстаў, так і па лініі прадпрыемстваў і майстроў. Кампэнсацыя майстроў, мэтавая ўстаноўка якое была палепшыць навучаньне падросьцяў,—у большай частцы прадпрыемстваў не дае належнага эфэctu, дзякуючы таму, што ператвараецца ў простую надбаўку да зарплаты майстра. Прафсаюзыныя і камсамольскія арганізацыі навакол пытаньня кампэнсацыі майстроў не стварылі належнае грамадзкае думкі сярод рабочых і вучняў. Адміністрацыя не патрабуе ад майстроў справаздачы і, такім чынам, значная колькасьць грошай выкідаюцца без належнае карысьці. Становішча брыгадных форм навучаньня застаецца дрэнным па тых прычынах, што да гэтага часу з боку ВСШ не апрацаваны тыя галіны прамысловасці, у якіх павінны быць уведзены брыгадныя формы навучаньня, а таксама не разроботаны тыпавыя праграмы навучаньня, і дрэнна падобраны ў брыгадах склад інструктароў. Тэхнічнай адукацыі вучні брыгады амаль што не атрымліваюць. Унутранае разьмеркаваньне вучняў па прадпрыемствах застаецца нездавальняючым, дзякуючы таму, што гаспадарчыя органы, а таксама і прафсаюзныя ячэйкі на мясцох не цікавяцца гэтым пытаньнем. Апошняе падцьвярджаецца тым, што, напрыклад, па броварнай вытворчасці маецца востры недахоп спэцыялістых бравароў, а на броварным заводзе ў Віцебску замест бравароў рыхтуюць стальмахоў. На мэталюргічных заводах у Менску ёсьць выпадкі, калі рыхтуюць кладаўшчыкоў, стальмахоў і інш. спэцыялістых, ня ўлічваючы патрэб прадпрыемства ў кваліфікаванай рабочай сіле на бліжэйшы час.

Па выбарачнаму абсьледваньню завод. „Энэргія“, „Мэтал“, „Эльвод“ і с.-г. майстэрні з 80 вучняў рыхтуюцца наступныя кваліфікацыі: ліцейшчыкаў 9, мадэльшчыкаў —3, сьлесараў—51, такароў—7, кладаўшчык —1, кавалёў—няма, кацельшчыкаў—1, электраводаў—7, сталяроў—0—1.

Значная частка падроссткаў рыхтуецца па кваліфікацыі сьлёсараў у той час, калі на такароў і кавалёў маецца недахоп на рынку працы. На Эльвуду рыхтуецца 17 чал. сьлёсараў, якія ўнутры прадпрыемства ня могуць быць скарыстаны ў той час, калі ў асноўных цэхах, як напрыклад, электра-монтажны, падрыхтоўваецца толькі 7 чал.

4. Вучнёўства ў працкалектывах і ў саматужнікаў

Па працкалектывах налічваецца звыш 500 чал. падроссткаў, што ў адносіне да агульнага ліку рабочых у працкалектывах складае 7,2 проц. На пашырэнне і арганізацыю вучнёўскіх брыгад пры працкалектывах Наркампрацы ў гэтым годзе з сродкаў барацьбы з беспрацоўем адпусціў 20.000 руб. У мінулым годзе было вылучана спецыяльна 33.000 руб. На арганізацыю вучнёўскіх брыгад пры Віцебскіх працкаляктывах і накіравана туды падроссткаў—120 чал. Колькасць падроссткаў у працкалектывах, дзякуючы узятай лініі на павялічэнне, бязумоўна павялічваецца, але-ж суадносіны паміж колькасцю падроссткаў у працкалектывах і іх удзельнай вагой на біржы працы не супадаюць (на біржы працы падросткі да агульнага ліку беспрацоўных складаюць 11 проц., у працкалектывах занята 7,2 проц. Трэба адзначыць, што з пытаннем пастаноўкі вучнёўства падроссткаў у працкаляктывах—справа дрэнная. Вучні скарыстоўваюцца ў большай частцы на падсобных работах і аплачваюцца па нізкіх стаўках. Пасьля сканчэння навучання за імі не замацоўваецца некаторы тэрмін прабывання ў працкалектывах для замацавання свае кваліфікацыі. Кампенсацыя майстроў за навучанне вучняў у большасці каляктывах не вытвараецца.

Па прыблізнаму падліку колькасць вучняў па саматужнай прамысловасці, акрамя арцеляў прам. каапэрацыі, складае блізка 2.000 чал. Навучанне вучняў застаецца незадавальняючым з прычыны адсутнасці належнага нагляду за пастаноўкай вучнёўства з боку прафэсійных арганізацый і органаў Наркампрацы. У арцелях прамысловае каапэрацыі, ня гледзячы на шырокае іх развіццё, колькасць вучняў застаецца нязначнай. Трэба ў бліжэйшы час узмацніць узаемаадносіны камсамолу з органамі Белкустпромсаюзу і распрацаваць шэраг мерапрыемстваў, якія-б спрыялі большаму ўцягненню вучняў у гэтую галіну прамысловасці. Адначасова трэба праз законадаўчыя органы распрацаваць матар'ялы аб парадку найму вучняў у арцелі прамысловае каапэрацыі, бо ёсць выпадкі, калі туды пралазяць толькі члены саматужніцкіх сем'яў.

У пытаннях вучнёўства мы можам зрабіць наступны вывад, што па пытаннях вучнёўства да гэтага часу як гаспадарчыя, так і прафэсійнальныя органы ня выканалі дырэктыву сэкратарыату ЦК КПБ, якія зводзіліся да лепшага скарыстання вучняў у вытворчасці, вызначэння цвёрдых формаў і метадаў навучання, захавання і нават магчымага пашырэння сеткі школ ФЗВ.

Практычна на бліжэйшым часе неабходна распрацаваць шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на палепшанне пастаноўкі вучнёўства і да зьнішчэння ніжэйпаказаных недахопаў.

1. ВСНГ да гэтага часу ня ведае колькі яму патрабуецца кваліфікаванае рабочае сілы, якое спецыяльнасці і як ён будзе падрыхтоўваць яе, г. з. праз якія формы навучання; 5-ці гадовы плян патрэбнасці кваліфікаванай рабочай сілы да гэтага часу ня складзены.

2. Гаспадарчыя органы да гэтага часу ня вывучылі пытаньня каштоўнасці навучання і ня прынялі мер да зьніжэння сабекаштоў-

насьці яго, таксама не распрацован матар'ял аб тэрмінах навучання вучняў па паасобных галінах прамысловасці, што затрудняе работу па пастаноўцы ўсяе сыстэмы навучання падрусткаў.

3. З боку гаспадарчых, а таксама прафсаюзных органаў маюцца тэндэнцыі да знішчэння школ ФЗВ і скарачэння іх сеткі. Гэта відаць з таго, што ЦП саюзу хімікаў і Шклотрэст выкінулі з дагавару пункт аб адчыненні школы ФЗВ шкляное вытворчасці. ЦП саюзу скуранікву і Белкустрэст пастанаўляюць зачыніць існуючую школу ФЗВ. Лесбел і ВСНГ выносяць рашэнне аб зачыненні школы ФЗВ лесапільнай прамысловасці Белдзяржвыдавецтва зачыняе школу ФЗВ Паліграфвытворчасці. Такія дзеі гаспадарчых арганізацый нэрвіруюць вучняў і ствараюць дрэнныя настроі.

4. Да гэтага часу ня вызначаны галіны прамысловасці, у якіх павінна сьнаваць брыгаднае навучанне, а таксама ня вызначаны тып брыгады які павінен існаваць у БССР. Дзякуючы гэтаму, брыгаднае вучнеўства ў БССР не знайшло свайго разьвіцця.

5. Ня гледзячы на тое, што на кампэнсацыю майстроў за навучанне падрусткаў адпущаецца значная колькасць сродкаў, усё такі яна належнае карысці не дае, дзякуючы таму камсамольскія і прафсаюзныя арганізацыі не стварылі навакол гэтага пытання шырокай грамадзкай думкі, у выніку чаго яна ператвараецца ў простую надбаўку да зарплаты майстра.

6. Органы Наркампрацы пры абсьледваньні прадпрыемстваў мала аддаюць увагі пытанням вучнеўства, у выніку чаго маецца шэраг ненармальнасьцяў.

7. Наркамасьветы і яго мясцовыя органы слаба кіруюць як з мэтадычнага, так і арганізацыйнага боку пастаноўкай індывідуальных і брыгадных форм вучнеўства. Адсутнічаюць тыпавыя праграмы, слаба пабудована мэтодыка выкладаньня: тэорыя кепска зьвязваецца з практыкаю.

8. Адносіны гаспадарчых і прафсаюзных органаў да работы вучнускіх камісій застаюцца фармальнымі і вучнеўскія камісіі на прадпрыемствах амаль што не работаюць.

5. Ахова працы і здароўя рабочае моладзі

Апошні масавы мэдыцынскі агляд здароўя рабочае моладзі ў 26-27 г. і праведзеная дыспансэрызацыя яе ў 28 г. паказалі шэраг ненармальнасьцяў у становішчы здароўя рабочай моладзі, ён паказаў, што прыблізна блізка 40% усяе рабочае моладзі зьяўляецца хвораю на розныя хваробы.

Трэба адзначыць, што ахоп прафілактычнымі ўстановамі рабочай моладзі яшчэ досыць нізкі.

Кватэрныя умовы рабочае моладзі надта дрэнныя; так, па матар'ялам масавага мэтадычнага агляду, з агульнага ліку рабочае моладзі, у дрэнных кватэрах жывуць 50,8%. Харчаваньне таксама кепскае—40% моладзі харчуецца ў сухаятку.

У адносінах аховы працы за апошнія гады мы маем бязумоўна некаторае палепшаньне ў сэнсе выкананьня на больш буйных прадпрыемствах асноўных законадаўстваў аб працы моладзі, але-ж па матар'ялах масавага мэд. агляду мы яшчэ ў БССР маем прыблізна 30-35% падрусткаў, якія знаходзяцца на шкодных і начных работах. Гэта асабліва заўважана ў шкляной прамысловасці. Рабочы дзень моладзі, асабліва ў саматужных прадпрыемствах, поўнасьцю ня выконваецца і маюцца парушэньні блізка на 30%.

Усё гэта ставіць перад намі задачу палепшання кватэрных умоў рабочае моладзі, павялічэння сярод яе грамадзкага харчавання, павялічэння ахопу рабочай моладзі прафілактычнымі ўстановамі Наркамздраву.

6. Беспрацоўе сярод падроссткаў

Беспрацоўе сярод падроссткаў у БССР за апошнія гады прыняла застоўны характар і мае тэндэнцыю да далейшага росту. Сярэднія гадавыя лічбы беспрацоўных у БССР складаюцца прыблізна такім чынам. У 25—26 г. сярэдняя лічба беспрацоўных падроссткаў на вучоце біржы працы складала 2945 чал. з іх жанчын—1.476, сяброў прафсаюзу—100 чал. За 26—27 г. сярэднія лічбы ўжо даюць 2989 чал. з якіх жанчын—1.398, сяброў прафсаюзу—83; за першае паўгоддзе 27—28 г. маем 3221 ч. з якіх жанчын—1.682 чал., сяброў прафсаюзу—няма. Па сацыяльнаму складу беспрацоўных падросткі разьмяркоўваюцца прыблізна на наступныя групы: дзеці рабочых і служачых—75%, бяспрытульныя—5%, батракі—8%, сяляне з вёсак—5%, дзеці саматужнікаў і іншых груп насельніцтва—7%. Попыт на рабочую сілу падроссткаў у параўнаньні з прапановамі працы зусім нязначны. У красавіку 27 г. попыт—157, прапановы—658. У сьнежні—252,—407. Попыт галоўным чынам, падае на дзяржаўныя прадпрыемствы і саматужныя адзінкі, якія складаюць 80% усіх спажываючых рабочае сілы падроссткаў.

Матар'яльнае становішча беспрацоўнай моладзі вельмі цяжкае. ЦК ЛКСМБ сумесна з organамі Наркампрацы рабіў захады да зьнішчэння яго. Галоўнай формай барацьбы з беспрацоўем сярод падроссткаў зьяўляліся: пасылка ў броню, перакваліфікацыя. За гэты год у броню паслана—1.079 ч. Перакваліфікавана на курсах ЦІП каля 200 чал.—у 26—27 бюджэтным годзе органы Наркампрацы па фонду дакваліфікацыі і перакваліфікацыі адпусьцілі 80.000 руб. Акрамя гэтага адпущана 14.000 р. на арганізацыю вучнёўскіх брыгад пры працакаляктывах. У 27—28 г. 100.000 р. на перакваліфікацыю беспрацоўных, з якіх спэцыяльна на перакваліфікацыю падроссткаў было вызначана на адчыненне вытворчай майстэрні ў Добрушы,—3.000 р., на адчыненне вытворчай майстэрні у Полацку—15.000 р. на арганізацыю вучнёўскіх брыгад пры працакаляктывах—20.000 р. Акрамя таго, органы сацстраху адпущаюць 400 броньпайкоў, што ў год складае 38.000 р. Усяго ўсімі мерапрыёмствамі па перакваліфікацыі і дакваліфікацыі ў гэтым годзе будзе ахоплена прыблізна 500 чал. беспрацоўных падроссткаў, што бязумоўна мала.

На далей мы лічым, што ў пытаннях барацьбы з беспрацоўем трэба будзе: прыняць рашучыя меры да ўцягненьня большай колькасьці беспрацоўнага некваліфікаванага юнацтва ў прамысловасьць пры звычайным найму для выкананьня работ не патрабуючых цяжкай падрыхтоўкі, што ў умовах рацыяналізацыі прамысловасьці зьяўляецца магчымым (правядзеньне разьмежаваньня працы і г. д.); пашырыць арганізацыю вучнёўскіх брыгад пры працакаляктывах, а таксама павялічыць уцягненьне моладзі ў іх; больш ахапіць падроссткаў і беспрацоўную моладзь усімі мерапрыёмствамі органаў Наркампрацы па барацьбе з беспрацоўем (грамадзкія работы, таннае харчаваньне і інш.); разьвіць шырокую работу па ўнядрэньню вучнёўства ў саматужную прамысловасьць і арцелі прам. каапэрацыі; у будучым бюджэтным годзе павялічыць асыгнаваньні на барацьбу з беспрацоўем сярод падроссткаў з агульнага фонду барацьбы з беспрацоўем; пры ўвядзеньні новага закону аб броні падроссткаў неабходна правесці

работу па поўнаму запаўненню броні падросткаў у адпаведнасці з гэтым законам; праз органы Наркампрацы дабіцца выдання паста-новы аб большым аказанні дапамогі органамі сацстраху падросткам па беспрацоўі, асабліва тым, якія зьяўляюцца галавою сям'і.

7. Камсамол і прафсаюзы

Работа камсамолу і прафсаюзаў за апошнія гады бязумоўна палепшылася, але наглядаюцца тэндэнцыі з боку асобных ЦП саюзу да ліквідавання інстытуту прадстаўнікоў камсамолу у прафсаюзах (Харчавікоў). Актыў з моладзі ў праф. арганізацыях значна вырас. Апошнія перавыбары мясцова асабліва паказалі рост праф. актыву з моладзі. Зараз актыў з моладзі у фабзаўмясцомах і іх камісіях складае 9148 чал. альбо 18,1% па адносінам да агульнага ліку актыву. З 503 платных работнікаў у ФЗМК маюцца моладзі 14,7%. У складзе праф. унаважаных 19,4%. Н.огул увага моладзі да пытанняў праф. працы павялічылася. Аднак трэба адзначыць, што у практычнай рабоце некаторых саюзных арганізацый па працы сярод моладзі маецца шэраг недарэчнасцяў, прафсаюзы часта выдзяляюць гэтую галіну работы ад агульна-саюзнай; зусім слаба пастаўлена масавая работа сярод рабочай моладзі. Наведванне моладзьдзю сходаў рабочых слабае. Прафсаюзы часта не прыстасоўваюць сваю масавую работу да запытанняў моладзі. Хоць прадстаўніцтва камсамолу ў прафсаюзах сябе поўнасьцю апраўдала, але ня гледзячы на гэта амаль што ўва ўсіх ЦП саюзу яшчэ ня створаны умовы для нармальнай работы прадстаўнікоў камсамолу ў сэнсе аслабавання на некалькі дзён ад работы на вытворчасці, у аказанні ім дзелавой таварыскай дапамогі і г. д.

8. Удзел моладзі ў рацыяналізацыі вытворчасці

Камсамол прарабіў сур'ёзную работу ў галіне барацьбы з пра-гуламі, нядбайнымі адносінамі да работы, з разгільдзяйствам, бракам, барацьбу за рэжым эканоміі, за палепшанне работы на асобных пра-цэсах вытворчасці, за павялічэнне вытворчасці працы, растлумач-ваючы моладзі разам з тым агульныя задачы партыі ў галіне гаспа-дарчага будаўніцтва. *І бязумоўна, калі мы па нашых практычных прапановах дасяглі многага ў галіне вышэйадзначанага,—то ў справе рацыяналізацыі прамысловасці, удзелу ў работах вытворчых нарад, удзелу ў кіраванні прамысловасцю мы зрабілі мала.* І калі мы ў некаторых, арганізацыях маем добрыя прыклады ўдзелу ў вытворчым жыцці,—то гэта яшчэ ня стала маемасьцю усяе рабочае моладзі. Аб тым, што мы маем, нам будуць гаварыць наступныя прыклады і факты: напрыклад, ячэйка ст. Рагачова МББ чыгункі ўнесла 40 прапаноў, з якіх 32 былі прыняты. На Гомельскім чыгуначным вузле па ТЧ/3 Заходніх чыгунак 2 рабочых хлапцы адшукалі новы лягчэйшы спосаб праверкі трайнога клапану тормазы Вэстынгаўза На фанэрным заводзе камсамольцы прапанавалі павялічыць шкід на трансмісійным шчап-леньні, што павялічыла колькасць зваротаў і выпрацоўку прадукцыі. Камсамалец заводу Мэтпром № 3 у г. Віцебску ўзняў пытанне аб выкарыстоўванні абрэзкаў жалеза, увядзеныя рэльсавых ваганэтак у двару цэха, аб штампоўцы гаек у гарачым відзе. На заводзе „Адзе-рыха“ камсамольцы ўнеслі прапанову, у выніку чаго павялічылася выпрацоўка масла з 210 тысяч пудоў на 275 тысяч у год. Прык-ладна па цэлым шэрагу прадпрыемстваў значна павялічылася навед-ванне камсамольцамі і беспартыйнай моладзьдзю вытворчых нарад і інтарэс да іх работы.

На абойнай ф-цы г. Менску шмат камсамольцаў займаюцца вышуканнем і вельмі каштоўным, што палепшыць вытворчасць. *Усё вышэй-сказанае гаворыць аб тым, што рабочая моладзь на чале з камсамолам дабілася ў значнай меры гаспадарчых адносін да вытворчасці, набыла вопыт такой работы, на аснове чаго, пры уважлівым вучоце і кіраўніцтве ёю, магчымы далейшы расцвёт нашага ўдзелу ў гаспадарчым будаўніцтве. Гэта вялікі пачатак.*

Ёсць яшчэ маса фактаў адмоўнага парадку, вялікі % прагулаў, недавальняючая работа ў вытворчых нарадах, неразуменне асноў і сутнасці сацыялістычнае рацыяналізацыі нашай прамысловасці. Ёсць выпадкі, што камсамольцы выступаюць супроць лініі партыі і прафсаюзаў у пытанні рацыяналізацыі, яскравым прыкладам чаго можа быць ячэйка Шчаціннай ф-кі ў Менску, якая выступіла супроць палепшання работы прадпрыемства, заявіўшы, што палітыка партыі ў агуле і цалкам правідлова ў гэтых пытаннях, але практычна прыстасаваць да ўмоў нашага прадпрыемства мы ня можам. Ячэйка ў справе супроць рацыяналізацыі свайго прадпрыемства пайшла яшчэ і далей, прыступіўшы да „абработкі“ рабочых у гэтым напрамку. Такія факты часцей за ўсё сустракаюцца на прадпрыемствах паўсаматужнага тыпу. З такімі з'явішчамі трэба весці рашучую барацьбу, растлумачваючы яе памылковасць і высвятляючы лінію партыі.

На творчую работу камсамолу ў гэтай галіне нашай працы мелі свой адбітак цяжкасці бягучага моманту і спецыфічныя ўмовы БССР. Гэтыя цяжкасці наступнага перыяду заключаліся, галоўным чынам у тым, што ішоў рост беспрацоўя за лік моладзі і падлеткаў ня быўшых у вытворчасці.

Нязначна паляпшаліся культурна-бытавыя ўмовы рабочае моладзі і тое, што часта прыкмячаецца, недастатковая увага к высоўваемым рабочай моладззю і ЛКСМ пытанням працы і асабліва адукацыі рабочае моладзі з боку асобных гаспадарчых органаў. *Некаторыя з гаспадарнікаў падыходзілі да вырашэння такіх пытанняў, часта з вузкагаспадарчага інтарэсу сённяшняга дня.*

Паспяховае выкананне пастаўленых перад партыяй і камсамолам задач у галіне рацыяналізацыі вытворчасці, у галіне сацыялістычнае арганізацыі працы і адукацыі рабочае моладзі, будзе залежыць ад прыкладнасцяў камсамольца рабочага, ад яго працоўнага гераізму, дысцыпліны, напружанай, дасканалай і рацыянальна-пастаўленай работы на сваім прадпрыемстве.

Ва ўмовах Беларусі, дзе прамысловасць слаба развіта па свайму тэхнічнаму ўзроўню, камсамалец павінен развіваць энэргію ў галіне яе рацыяналізацыі і пераабсталявання на новай высокай тэхнічнай базе.

Толькі тады мы здолеем выканаць задачы, пастаўленыя перад намі камуністычнай партыяй.

Некаторыя моманты работы заводскага „трохкутніка“

Пастановы ЦК УсеКП(б) аб масавай рабоце на прадпрыемстве і сакавіковага Пленуму ЦК КПБ вызначаюць цэлы шэраг найпрактычнейшых момантаў, якія нізавым арганізацыям застаецца толькі выконваць і добра сачыць за іх ажыццяўленьнем. Галоўны напрамак у масавай рабоце, які даюць вышэйпаказаныя пастановы,—тон, у якім павінна быць вытрымана масавая работа—гэта *спягадлівасць і чуласць к патрабаванням і запытаньням рабочых*. Гэтай устаноўкай і ідэяй павінна быць працягта ўся дзейнасць кіруючага на прадпрыемстве асяродка—заводскага трохкутніка. Парт'ячэйка, заводакіраўніцтва, фабзаўком шляхам устанавіваюцца ў практыцы работы ўзаемаадносіны паміж сабою і „падзелу працы“ ўнутры сябе, падыходзячы з розных бакоў да вырашэння гэтай задачы, павінны „біць“ у адзін пункт, каб атрымаліся найбольш значныя вынікі, найлепшая спрацаванасць заводскага трохкутніка. Звычайна, досыць часта думаюць, калі ў завадзкім трохкутніку няма супярэчнасцяў паміж паасобнымі часткамі, дык справа ідзе добра. Многа ёсць такіх выпадкаў, калі ўзаемаадносіны нормальныя, а праца па задавальненню культурна-бытавых і іншых патрэб рабочых не пастаўлена добра, не дае належнага эфекту, гэта значыць, што адсутнічае спрацаванасць у завадзкім трохкутніку.

Выбарачнае абследаванне работы заводскіх трохкутнікаў, якое праведзена было ЦКК КП(б)Б паказвае, што яшчэ мала дасягнута ў сэнсе спрацаванасці іх, што цэлы шэраг практычных прапаноў ЦК УсеКП(б) і КП(б)Б выказаны ў лепшым выпадку часткова, а то і зусім яшчэ не праведзены ў жыццё.

Абследаваннем ахоплены былі наступныя прадпрыемствы: Заходні чыгунка (Менск); МББ чыг. (Віцебск) Магілёў; ф. ка „Дзвіна“ (Віцебск); Менская электрастанцыя; „Домбаль“ (Барысаў); „Везувій“. „Дзвігацель Рэвалюцыі“ (Гомель); скурзавод „Лекерта“ (Магілёў). Гэтыя прадпрыемствы з'яўляюцца досыць буйнымі на БССР, ахопліваюць каля 6000 рабочых (у сярэднім 615 чал. на адно) і таму матар'ял атрыманы ў выніку абследавання можна ў некаторай меры распаўсюдзіць і на іншыя прадпрыемствы.

Разгледзім розныя галіны работы заводскага трохкутніка.

* * *

Як праходзяць агульныя сходы рабочых і якія пытанні на іх абгаварваюцца?

Вышэйпаказаныя пастановы ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б)Б паказваюць на стараннасць падбору пытанняў для агульных сходаў, „лічацца з жаданнямі і запытаньнямі мас, не перагружаючы абвестак сходаў агульнымі пытаннямі“.

Матер'яльна бытавыя пытаньні ў абвестках дню займаюць 32% усіх пытаньняў, што зьяўляецца, бязумоўна, дадатным момантам. Аднак, такая колькасьць гэтых пытаньняў тлумачыцца тым, што ў гэты перыяд ішло абгаварэньне і падрыхтоўка да перазаклучэньня каляктыўных умоў, калі натуральна, галоўным чынам, абгаварваюцца матар'яльна-бытавыя пытаньні (зарплата, расцэнкі, ахова працы і інш.).

Пытаньні культурнага абслугоўваньня рабочых абгаварваліся ўжо значна менш (11%).

Справаздачныя даклады гаспадарнікаў займаюць у агульным ліку пытаньняў 14%. Сюды належаць, галоўным чынам, агульныя даклады гаспадарнікаў аб становішчы гэтага прадпрыемства. Яшчэ да гэтага часу не ўвайшло ў сыстэму працы інфармаваць рабочых аб усіх намячаемых гаспадарчых мерапрыемствах і прапановах, асабліва па пытаньнях рацыяналізацыі вытворчасьці, а таксама аб рабоце паасобных цэхаў прадпрыемства. Гэтакія пытаньні на абсьледваных прадпрыемствах займалі толькі 4% ці 16 пытаньняў з 379 на працягу больш году. Гэтае становішча трэба прызнаць нааўна нездавальняючым. Мала даць справаздачу рабочым, што зроблена, а *неабходна ўцягнуць іх у абгаварэньне, падвесці пад шырокую крытыку ўсё тое, што намячаецца да ажыццяўленьня.*

Усё яшчэ насупроць пастановам парторганаў, значнае месца займаюць у абвестках дню агульных сходаў рабочых агульна-палітычныя пытаньні (17%), якія па сэнсу тых-жа пастаноў павінны пераносіцца ў клубы і спецыяльныя сходы па-за прадпрыемствам. Характэрна адзначыць, што выступленьняў па гэтых пытаньнях з боку рабочых вельмі мала. Гэтак на заводу „Домбаль“ (Н.-Барысаў) на 9-ці сходах, на якіх стаялі канкрэтныя пытаньні жыцця прадпрыемства, матар'яльна-бытавыя і справаздачы мясцовых арганізацый—выступала 89 рабочых. Калі-ж на пяці сходах стаялі пытаньні агульна-палітычныя, дык выступала ўсяго 3 чал.

Наступнае пытаньне—гэта як праводзіцца інфармацыя рабочых аб выкананьні пастаноў прынятых папярэднімі сходамі.

Ні на адным з абсьледуемых прадпрыемстваў гэта ня выконваецца. Некаторыя заўкомы толькі наважыліся рабіць. Гэта ўжо бюракратычнае зьявішча, і выклікае яно правідловыя нараканьні рабочых: „гавары і рашай ўсё-адно нічога ня будзе зроблена“ (МВБ—Маргілёў).

Як парт'ячэйкі работаюць у гэтым напрамку

Парт'ячэйкі на прадпрыемствах як вядома зьяўляюцца вельмі маладымі. Членаў партыі няніжэй пяцігадовага стажу (13% з 1189 камуністых толькі 159). Гэтым у значнай меры можна тлумачыць і перагрузку партактыву (4-5-6 нагузак) пры наліччы ненагружаных маладых таварышоў. У адносіне да агульнай колькасьці рабочых камуністых на гэтых прадпрыемствах 24%. Гэта паказвае, што перад ячэйкамі яшчэ стаіць вялікая работа па адбору і ўцягненьню ў партыю рабочых. Аднак на справе парт'ячэйкі праяўляюць некаторую пасыўнасьць; нармальны прыцек у партыю, калі ня лічыць Кастрычнікавага прызыву, вельмі нязначны.

З прычыны таго, што парт'ячэйкі ў большасьці сваёй маладыя, маецца цэлы шэраг фактаў праяў недыцыплінаванасьці і хвасцізму, апошні ў пытаньнях матар'яльна-бытавога характару (тарыфная рэформа, перагляд норм расцэнак і г. д.), п'янства і некаторых іншых хваравітых зьявішч.

Большасць парт'ячэек на сваіх сходах абгаварваюць пытанні агульнага характару і калі аб сваім прадпрыемстве, дык таксама ў агульным істэману (даклад гаспадарніка аб сваёй рабоце). Зусім слаба абгаварваюцца канкрэтныя пытанні жыцця прадпрыемства, якія маюць вялікае значэнне ў рабоце і якія асабліва хваляюць рабочых (нормы расцэнак, працоўная дысцыпліна, пасабныя мерапрыемствы па рацыяналізацыі). Заслабым абгаварэннем канкрэтных пытанняў жыцця прадпрыемства на ачэйках можна тлумачыць і недастатковую прысутнасць беспартыйных рабочых (у сярэднім 9 чал. на адным сходзе і зусім нязначныя выступленні ў спрэчках беспартыйных (на тры сходы адно выступленне).

Усё яшчэ практыкуюцца вялікая колькасць зачыненых сходаў (47%).

Ва ўсіх ачэйках вылучана суадпаведная колькасць індывідуалаў і дэпартаў, аднак сістэматычнага інструктавання іх і належнай дыпламатіі ня учываецца. На некаторых прадпрыемствах (3-х з 9-ці) існуюць гурткі па прыгожым агітпропагандыстх, але пастаноўка работы ў іх такая, што ў большасці заняткі вядуцца на агульныя тэмы — падрыхтоўка да рэзонарнага кампаніі і мала пытанняў бягучага жыцця прадпрыемства.

Групавая агітацыя, выкарыстоўванне перапынкаў на палудзень, змен рабочых і г. д. практыкуюцца толькі ў некаторых прадпрыемствах — 3-х і то не сістэматычна. Зусім слаба выдзецца выхаваўчая работа ў тым напрамку, каб кожны партыец зьяўляўся агітатарам і прапагандыстам без афіцыйнага яго вылучэння, каб ён так падрыхтоўваўся, што-б мог даваць здавальняючыя тлумачэнні па розных агульна-палітычных і канкрэтных вытворчых пытаннях беспартыйным рабочым, якія зьяўраюцца да яго. А ёсць і такія выпадкі, калі беспартыйныя рабочыя адчуваюць, што партыец слаба падрыхтаваны, тады яму задаюць „падкавырыстыя“ запытанні з мэтай праверкі яго ведаў. Такому партыйцу цяжка весці індывідуальную работу.

Ініцыятывы і практычных крокаў з боку партыйных, комсамольскіх арганізацый і асабліва пасабных камуністх у справе арганізацыі сярод рабочых работы па самаадукацыі і завочнаму адукаванню, вярбоўкі рабочых на розныя курсы і гурткі па ліквідацыі няпісьменнасці і павышэння пісьменнасці — асабліва не праяўляецца і гэтай справай амаль зусім не займаюцца. А між іншым вакол гэтага пытання ня толькі не заострана партыйна-грамадская думка, але па некаторых прадпрыемствах няпісьменнасць сярод рабочых нічым ня можа быць апраудана, як напрыклад, па ф-цы „Дзвіна“ (Віцебск), дзе няпісьменных налічваецца 23% усіх рабочых, ці 472 чал. Тут ужо зусім нядбайныя адносіны мяйсцовых арганізацый. І сапраўды камісія, якая абследавала гэту ф-ку, паведамляе, што „парт'органы і праф. арганізацыі гэтаму пытанню не аддавалі увагі“, што „пытанне аб ліквідацыі няпісьменнасці на фабкоме не абгаварвалася, а разглядалася ў парадку зацверджання пратаколаў культкамісіі“.

Як праходзіць абслугоўванне рабочых па матар'яльна-бытавых запатрабаваннях?

Абгаварэнне новага калдагавору ў гэтым годзе ў цэлым шэрагу прадпрыемстваў, у сувязі з правядзеннем тарыфнай рэформы, праходзіла ненармальна таму, што раней абгаварвалася праўная частка, а пасля, праз даволі доўгі час тарыфная частка, пры гэтым апошняя не як праэкт, а як канчаткова аформлены дагавор, што адбілася на

актыўнасьці рабочых (Зах. чыг.) гэтак сама і на колькасьці лішніх канфліктаў („Домбаль“).

Буйных канфліктаў паміж адміністрацыяй і значнай групай рабочых за апошніх час на аб'ектах прадпрыемстваў ня было, калі ня лічыць незадавальненьня высока-аплачваемых груп рабочых, якія атрымалі некаторае зьніжэньне зарплаты. Наглядаецца значная колькасьць выпадкаў, калі адміністрацыя стварае канфлікты па пытаньнях досыць яскрава прадугледжаных рабочым законадаўствам—13% агульнага ліку канфліктаў на зав. „Домбаль“, што, бязумоўна, зьяўляецца ненармальным, складае ў рабочых думку аб лішніх „гаспадарскіх“ тэндэнцыях і г. д.

У пытаньнях аховы працы хаця і маюцца некаторыя аб'ектыўныя ўмовы, якія не даюць магчымасьці правільна арганізаваць гэтую справу паасобных тэхнічных мерапрыёмстваў, неадпаведнасьць, непрыстасаванасьць памяшканьняў і інш., але маецца цэлы шэраг фактаў і нядабайных адносін да законадаўства аб працы ў галіне аховы. Тут назіраюцца два моманты. Папершае, дробязі, якія без асаблівых затрат маглі быць заліквідаваны і па другое, што калі інспэктарыяты працы прымаюць законныя меры супроць „парушцеляў“, дык бываюць выпадкі, што партыйцаў бяруць пад абарону парт'ячэйкі (Зах. чыг.), што ўжо зусім няправільна. Нельга ставіць партыйцаў у прывілейнае становішча, а наадварот, трэба акрамя спэганьняў па закону, прыцягваць іх яшчэ і да партадказнасьці.

Адносна абслугоўваньня бытавых умоў рабочых—маюцца недахопы ў галіне арганізацыі грамадзкага харчаваньня (адсутнасьць сталовых, адпаведных ларкоў ці каапэрацыйных крам блізка ад прадпрыемстваў—„Дзьвігачель Рэвалюцыі“ і інш.).

Таксама зусім недастатковым трэба прызнаць мерапрыёмствы па палепшаньню бытавых умоў работніц. Толькі палова аб'ектаў прадпрыемстваў маюць дзячэныя сады, якія максымальна ахапляюць 50 чал. дзяцей на кожным прадпрыемстве. Іншыя віды дапамогі (дзячэныя ясьлі, дамы і г. д.) на прадпрыемствах адсутнічаюць.

Удзел гарсаветаў у справе здавальненьня культурна-бытавых патрэб рабочых паасобных прадпрыемстваў не адчуваецца. Гэта тлумачыцца тым, што гарсаветы пры справаздачах не падкрэсьліваюць, досыць часта не выдзяляюць усяго, што зроблена ў адносінах да данага прадпрыемства. Дэпутаты гарсавету з прадпрыемства слаба папулярныя ў працу гарсавету. Маецца станоўчы прыклад на зав. „Дзьвігачель Рэвалюцыі“ (Гомель), калі з дэпутатаў гарсавету арганізавана выканаўчая камісія, якая прымае рознага роду скаргі і заявы ад рабочых па камунальнаму абслугоўваньню і паказаныя пытаньні імкненьня вырашаць праз прэзыдыум гарсавету. Гэты прыклад трэба распаўсюдзіць і на іншыя прадпрыемствы.

* * *

Бязумоўна, што правядзеньне ў належнай меры ўсіх гэтых мерапрыёмстваў, так як нам-бы хацелася, вельмі часта немагчыма па аб'ектыўных умовах, за адсутнасьцю дастатковых сродкаў і інш. Аднак складаць усё на аб'ектыўныя ўмовы, як гэта часта можна чуць, таксама нельга. Трэба „спрацавана“ ўзяцца заводскаму трохкутніку праводзіць дырэктывы партыі і час ад часу правіраць, што яшчэ ня выканана і паклапаціцца правесці ў жыццё.

К. Элькінд Бірыла

Вынікі масавай праверкі патанення апарату і чарговяя задачы

1. Арганізацыя праверкі і ўдзел у ёй мас

Праверка выканання дырэктывы партыі аб зніжэнні адм. гаспадарчых выдаткаў, арганізаваная РСІ і сіламі прафсаюзаў заслугоўвае асаблівай увагі па-першае, як першы вопыт шырокага прыцягнення рабочых і служачых да непасрэднага кантролю над ажыццяўленьнем адной з важнейшых дырэктыў партыі, вопыт, патрабуючы дасканальнага вывучэння і падагуленьня, па-другое, па выніках праверкі ўся партыя павінна ведаць, як ідзе справа патанення кошту апарату, якія канкрэтныя вынікі вялікай маруднай, часам няпрыкметнай работы па ўрэзцы нявытворчых выдаткаў, зьядаемых дзяржаўным апаратам. Няпрыкметнай, бо першая стадыя работы, складанне каштарысаў на 1927-28 г., якімі павінна быць прадуглежана зніжэнне выдаткаў, праходзіла табытным шляхам, амаль без усякай увагі з боку рабочых і служачых, а часам і шырокай партыйнай масы. Дзесяці пры ВСНГ пасядала камісія, якая вытварала усялякія маніпуляцыі над каштарысамі прадпрыёмстваў і ўстаноў, рэзала, эрэзвала, дабаўляла, хтосьці спрачаўся, хтосьці лаяўся, некаму дабаўлялі, а каму і ўбаўлялі. І ўся гэтая вазняня з каштарысамі заставалася справай вяршка адміністрацыйна-гаспадарнікаў пры амаль што поўным адсутнічванні інтарэсу і увагі з боку прафсаюзаў і савецкай грамадзкасці. Зразумела, што гэтае становішча не гарантвала ад шэрагу памылак. Не выказваючы ніякай ініцыятывы ў галіне рацыяналізацыі апарату адміністрацыйна-гаспадарчыя кадры ў большасці ня лічылі магчымым механічна скарачаць выдаткі бяз зьмен у сыстэме і метадах работы апарату. Вось чаму жалезная неабходнасць патрабавала ўтварэння грамадзкай увагі вакол гэтага пытання, каб вывесці справу патанення апарату на шлях шырокага грамадзкага руху. Адсюль дырэктыва II-га пленуму ЦКК УсеКП(б) і прызыв да ўсіх рабочых і служачых „узяць на сябе праз нізавыя органы прафсаюзаў (фабкомы, мясцкомы, вытворчыя і экан. камісіі) непасрэдны кантроль над фактычным ажыццяўленьнем дырэктывы аб 20% скарачэнні выдаткаў“. Як гэтыя арганізацыі справіліся з сваёй задачай? Якія дасягненні і недахопы ў гэтай працы? Што перашкаджае ажыццяўленьню рабочага кантролю праз вытворчыя і эканамічныя камісіі?

Але раней некалькі слоў аб арганізацыі праверкі. Прэзыдыум ЦКК КП(б)Б яшчэ 15/III—вынес пастанову па пытанні аб прыцягненні мас да ўдзелу ў праверцы выканання дырэктыў. Пастановаю прадугледжвалася: скліканне агульных сходаў рабочых і служачых з пастаноўкай на іх дакладаў аб значэнні 20%-га зніжэння і інфармацыі адміністрацыі аб канкрэтным выкананні дырэктыў ва ўстанове

бірыла апарату

ці прадпрыёмстве. Было параджана, каб гэтыя сходы выносілі пастановы з даручэннем вытворчай нарадзе ці экан. камісіі дасканала праверыць фактычныя выдаткі за 1 паўгода і далажыць наступнаму агульнаму сходу аб выніках праверкі. Уся праверка была размярко-вана паміж РСІ, дзярж. фінкантролем і грамадскімі арганізацыямі, прычым на дзяржфінкантроль была ўскладзена задача праверкі ня менш 50% устаноў па дзяржаўным і мясцовым бюджэце. Для праверкі РСІ было вылучана 20 гаспадарчых адзінак (5 трэстаў, 7 прадпрыёмстваў, 2 банкі, 2 кавпэрац. цэнтры і інш.). Па лініі ЦСПСБ былі дадзены ўказанні аб удзеле нізавых прафорганаў, але ўжо з першых крокаў ВСНГ выказаў на гэты раз залішнюю ініцыятыву, разаслаўшы абержнік з прапановай утварыць адміністрацыйныя камісіі „з прыцягненнем прафсаюзаў, калі яны гэтага хочуць ці бяз іх пры адсутнасці жадання“. Зразумела, што гэтая дырэктыва павінна была ўнесці блытаніну на месцах, паколькі яна стварала небяспеку падмены масавага кантролю бюракратычным кантролем з боку ствараемых зверху адміністрацыйных камісій. ВСНГ пасланы ў дагонку другі абержнік з прапановай адміністрацыі аказаць садзейнічанне вытворч. і экан. камісіям у іх кантрольных функцыях; ён павінен быў паправіць памылку першага абержніка ад якога ўсё-ж такі шкода засталася. Кампанія па растлумачэнню значэння зніжэння выдаткаў і задач праверкі была праведзена наогул здавальняюча, у большасці устаноў і прадпрыёмстваў былі праведзены агульныя сходы ці пашыраныя вытворчыя нарады з дакладамі адміністрацыі аб выкананні зніжэння у 1-м паўгодзе. Усё-ж некаторыя акругі (Магілёў) не паставілі належным чынам кампанію па растлумачэнню. Доклады ня былі падрыхтаваны, гаспадарнікі толькі мімаходзь закралі выкананне каштарысу, зьбіваючыся на агульныя даклады аб становішчы прадпрыёмстваў. У выніку і спрэчкі з пытання аб 20% скарачэнні зьбіваліся на інш. пытанні, якія цікавілі рабочых. Так, напрыклад, на сходзе рабочых Шклоўскай папяровай ф-кі „Спартак“ 10/IV—дырэктар ф-кі дакладваў пераважна аб гаспадарчым становішчы фабрыкі, аб будаўніцтве і толькі ўспамінуў аб каштарысе агульна-заводскіх выдаткаў. Выступаўшыя рабочыя гаварылі выключна аб недахопах будаўніцтва, а рэзалюцыя адзначае толькі: „Заводакіраўніцтвам была заслаба зьвернута ўвага на скарачэнне накладных выдаткаў, што ў выніку дало не памяншэнне, а іх павялічэнне“—і прапануе—„Вытворчай камісіі праверыць не пазней мая правядзенне ў жыццё зніжэння накладных выдаткаў“.

Аналегічны малюнак з дакладамі адміністрацыі меў мейсца амаль па ўсіх прадпрыёмствах і ўстановах Магілёўскай акругі, дзе была праведзена залішняя паспешнасць з правядзеннем справаздачнай кампаніі. У Гомелі акруговая РСІ аб'яднала праверку 20% зніжэння з кампаніяй па праверцы зніжэння сабекошту па некаторых прадпрыёмствах (Запалк. ф-ка „Вэзуві“, Добруская папяровая ф-ка), што таксама адсунула пытанне аб зніжэнні агульна-заводскіх выдаткаў на другі плян. У выніку пастаўленага НКРСІ нагляду за ходам і пастаноўкай масавага кантролю было адначасова выяўлена, што экан. вытв. часов. кантрольныя і інш. камісіі ня прыступаюць да праверкі, што ячэйкі КП(б)Б. і прафсаюзы не зьяўляюць увагі на бяздзейнасць камісій і ня выступаюць арганізатарамі масавага кантролю. Было выяўлена, што некаторыя ЦП Саюзаў (скуранікаў) зусім ня далі па гэтаму поведзе ніякіх дырэктыў фабзайкомам. Аказалася, што і некаторыя РСІ супакоіліся на справаздачнай кампаніі, не ўстанавіўшы нагляду над работаю камісій, які вылучаны агульнымі сходамі для праверкі фактычных выдаткаў. Толькі ў выніку прынятых мер праз

друк (інтэрв'ю з старшынею ЦКК) праз ЦСПСБ і ЦП Саюзаў шляхам пасылкі ў акругі работнікаў у канцы мая і пачатку чэрвеня ўдалося раскачаць нізавыя арганізацыі.

Ацэньваючы зараз вынікі праверкі і удзел у ёй мас, можна з упэўненасцю сказаць, што ў асноўным такія партыі зняйшоў жывы водгук у цэлым шэрагу арганізацыі, узмацніў грамадскую увагу па справе зніжэння выдаткаў, стварыў значны зрух у рабоце экан. і вытворч. камісій, павысіў непасрэдна іх удзел і садзейнічаньне гаспадарнікам у разв'язванні задачы па патаенню апарату. Можна ўказаць шэраг прыкладаў правільнай пастаноўкі грамадзкага кантролю, калі праверачныя камісіі давалі аналіз усяго каштарысу ўстановы (прадпрыемства), абмеркавалі артыкул за артыкулам і наметілі канкрэтныя меры да болей эканомічна і мэтазоднага выдаткавання сродкаў. Гэтыя камісіі не абмяжоуваліся фармальнымі праверкамі выканання дырэктывы партыі, яны сур'ёзна падышлі да кожнай капейкі, далі шэраг дэлавых парад адміністрацыі. Восем некалькі прыкладаў. Экан. камісія ВСНГ у сваёй пастанове паказвае адміністрацыі, што нельга сумы, якія вызначаны на рамонт памяшкання, выдаткоўваць на чай, вугаль і інш. дробныя выдаткі, што нельга штучна павялічыць выдаткі на ўтрыманне памяшкання за лік трэсту і тым самым парушаць бюджэтную дысцыпліну. Гэтак экан. камісія паказвае на няэканомнасьць утрымання высадку, вылікі «Вялікай Савецкай Энцыклапедыі», у той час, калі няма самага неабходнага літаратуры для спецыялістаў, аналізуе камандыровачныя і дае раду менш «кататся» ў Маскву і часцей наведваць прадпрыемствы, часам зусім адарванія і ад ВСНГ і ад трэстаў. Экан. камісія Харчтрэсту зазначае на шэраг няэканомных (і нават незаконных) выдаткаў, як выплата 200 р. супрацоўніку за ўкрадзёнае ў дарозе пальто і інш. Экан. камісія Западтрэсту (Гомель) таксама зыхілася кампаніяй; азнаёмілася з каштарысам, выдаткамі і вынесла пастановы аб зніжэнні камандыровачных, паштова-тэлеграфн. і тэлефонных выдаткаў. Часовая кантрольная камісія дражджавога заводу «Чырвоная Зорка» таксама наметіла шэраг мер па зніжэнню выдаткаў (скарачэнне завадскога транспарту, падсобных майстэрняў, рацыянальнае скарыстоўванне электраэнергіі і г. д.).

Але, нажаль, пераважная частка нізавых праф. арганізацый работала слаба, падыходзіла часта да справы фармальна і ў рашэннях сваіх не давала ніякіх канкрэтных указанняў; значная частка усім гэтым пытаньнем не цікавілася ці абмяжоувалася павярхоўным абгаварэннем лічбаў, прадстаўленых адміністрацыяй, без усялякай праверкі правільнасці; некаторыя камісіі ня ведалі, як прыступіць да праверкі. Зауважалася неразуменне нават сярод кіруючых праф. работнікаў па прычыне нясур'ёзных адносін да справы.

Асноўныя прычыны слабасці ў рабоце шэрагу праверачных камісій у недастатковай арганізацыі праверкі (няўгодненасць паміж ВСНГ і ЦСПСБ паміж АСПС і РСІ на мясцох) у адсутнасці належнай дапамогі з боку ЦП Саюзаў у практычнай рабоце экан. і вытв. камісій. Ленш была справа з Саюзам Савігандзслужачых, які правёў амаль па усіх акругах інструкцыйныя нарады. Другія ж ЦП абмежаваліся толькі рассылкай аб'яў да і то ў некаторых выпадках з вялікім спазненнем (скуранікі).

Недарма рабочыя на сходах праф. актыву скардзіліся, што можна карак скруціць на гэтых лічбах, калі ня мець дапамогі пры іх аналізу. Нават тыя вытворчыя камісіі, якія увасілі дзельныя прапановы па палепшанню вытворчасці, заблітыліся пры аналізе каштарысаў,

ня ведалі, як раз блыгацца ў хітрай механіцы падзялення выдаткаў на „залежныя“ і „незалежныя“, „агульна-завадскія“ і „цэхавыя“, як зразумець ўсе астатнія мудраваныя бухгалтэрыі. Калі зазначыць яшчэ на адсутнасць яснасці ў наменклатуры рахункаў, у парадку аднясенняў выдаткаў на гэі і іншыя артыкул, агульную складанасць і часам і заблытанасць (асабліва ў мясцовай прамысловасці) бухгалтэрыі, можна сабе ўявіць, з якімі цяжкасцямі сустрэліся рабочыя пры спробе ажыццяўлення кантролю. Зразумела, што служачым, членам экан. камісіі было лягчэй падыйсці да лічбаў і даваць тлумачэнні. Адсюль выцякае асноўны ўрок з першага вопыту масавага кантролю, што ў справе прыцягнення рабочых да кантролю за выдаткаваннем грошай прафсаюзам мала разаслаць хоць-бы і дзельныя аб'екты, а трэба па-клапаціцца на конт пастаноўкі жывога кіравання экан. работай сваіх нізавых арганізацый. Мы яшчэ далёка ад простага, яснага і таннага вучоту на прадпрыемствах, далёка ад зусім яснага каштарысу, якія рабочыя могуць бяз цяжкасці праверыць. Жывое кіраванне вытв. і экан. камісій, асабліва першых, павінна быць пастаўлена, яго зараз няма. Праверка паказала слабую актыўнасць фабзаўмясцкомаў у пастаноўцы пытання аб праверцы, заслабае прыцягненне шырокіх мас да абгаварэння вынікаў. Як відаць, ня ўсюды яшчэ ўбілі ў галаву, што каб маса мала лепш кіраваць вытворчасцю, ёй неабходна добра разумець яе, а гэта мэта дасягаецца толькі тады, калі жыццё прадпрыемства пераводзіцца на мову лічбаў, калі кожны рабочы ведае, з чаго складаецца сабекошт прадукцыі, якую долю ў іх займае сыравіна, рабочая сіла, выдаткі на апарат. Між тым некаторыя фабзаўмясцкомцы (завод „Дрэвапрацоўнік“, ф-ка Папертрэсту) не знайшлі часу для склікання агульнага сходу з пастаноўкай дакладу аб выкананні каштарысаў, а абмежаваліся разглядам пытання толькі на вузкіх пасяджэннях і нарадах, забыўшы пра неабходнасць шырэйшае папулярызацыі дырэктывы партыі і ўраду. Каштарыс і яго выкананне павінны быць вядомы кожнаму рабочаму і пераведзены на зразумелую для яго мову. У гэтым неабходна асабліва настойнасць з боку фабзаўмясцкомаў і дапамога з боку прафсаюзаў.

Трэці вывад заключаецца ў тым, што, ня гледзячы на неаднаразовыя заклікі, напамінанні і указанні, большая частка нізавых проф. органаў не займаецца справай рацыяналізацыі апарату, абмяжоўваецца больш размовамі, чым справай. Мы ня можам назваць ні воднага фаб-кому ці вытворчай нарады, якія рашуча паставілі пытанне аб спрашчэнні, прыкладна, рахункаводства на прадпрыемстве, няма нават спробы прымянення новых метадаў, слаба таксама ініцыятыва ОРУ (аб'яднанне работнікаў вучоту) у гэтай галіне. ЦСПСБ і ЦП Савгандльскаслужачых ўжо даўно пара паставіць гэтую справу на практычныя рэйкі. Тая абстаўка, што наасобныя ячэйкі КП(б)Б (Добрушская папяровая фабрыка) цэнтр цяжкасці грамадзкага кантролю перанеслі на партсходы, а не на агульныя сходы рабочых, паказвае, што з боку ячэек ня было правільнага разумення метадаў масавай праверкі. Наогул трэба сказаць, што райкомы ў большай частцы парт. ячэек справай не кіравалі.

Трэба таксама адзначыць, што рэвіз. камісіі пры ўстановах і капэрацыі недастаткова прыцягваліся к рабоце, а на некаторых акругах іх работа зусім не адчуваецца. Сэкцыя РСІ пры гарсаветах прыцягнута толькі ў Бабруйскай акрузе, а ў большасці нэпасрэднага ўдзелу ня прымала.

Усё-ж можна сказаць, што на рэспубліцы мала маецца ўстаноў і прадпрыемстваў, якія б у тэй ці іншай ступені ня былі закрануты

кампаніяй. Органы РСІ, прафсаюзы і інш. грамадскія арганізацыі, маючыя багаты вопыт, павінны яго добра скарыстаць для лепшай падрыхтоўкі арганізацыі і правядзення наступнай праверкі па сканчэнні бягучага гаспадарчага году.

II. Вынікі праверкі факт. выдаткаў за I паўгода 1927/28 г.

(Ход выканання дырэктывы аб 20% зніжэнні)

Ніжэйнаступная зводная табліца дае нам малюнак выканання дырэктывы аб 20% зніжэнні па паасобных тыпавых аб'ектах:

	° на кашта- рысам	° факт. зні- жэння
Дзяржбюджетныя ўстановы	24	22
Прадастаўн. сындыкатаў	32,7	30,9
Сельска-гасп. кааперацыя	17,3	10,1
Белкаапсаюз з адзяленнямі	12,5	4,0
Райспаж. саюз	—	9,9
443 спажыв. таварыствы	—	6,1
Дзяржбанк з філіяламі	9,8	7,2
Заходн. чыг.	23,0	11,0
9 трэстаў ВСНГБ	24,5	18,2
Прадпрыемствы ВСНГ	18,4	5,4
Мясцовая прамысловасць	14,2	9,5
Дзяржстрах	20,9	19,9

Найбольш добрае становішча са зніжэннем адмін.-кіраўн. выдаткаў па сетцы прадстаўніцтваў сындыкатаў (31°) па дзяржбюджетных установах—22°, па апаратах трэстаў—18°, затым па сельска-гасп. і спажывецкай кааперацыі. На апошнім месцы стаяць: банк, мясцовая і дзяржаўная прамысловасць з яе агульназавадзкімі выдаткамі.

Аднак, трэба зазначыць, што ў пэўнай частцы прадпрыемстваў агульназавадзкія выдаткі не адмяжованы належным чынам ад цэхавых, даушых значны рост, у сувязі з ростам вытворчасці, абсталяваннем новых цэхаў, пашырэннем ранейшых. Па тых-жа трэстах, дзе агульназавадзкія выдаткі выдзелены даволі правільна (прадпрыемствы Папертрэсту), мы маем зніжэнне да 20%.

Маючыся нязначныя зніжэнні па спажывецк. кааперацыі залежалі часткова ад большага росту яе зваротаў (у БК Саюзе, напрыклад, на 87%, у сувязі з чым паменшыліся % адносіны адмін.-кіраўнічых выдаткаў к звароту па ўсіх звеньях спажывецк. сыстэмы, не перавышаючай цяпер норм С. П. А. у шэрагу арганізацый.

Недастатковае зніжэнне па Дзяржбанку тлумачыцца пераходам да яго часткі апэрацый ліквідаванага Прамбанку.

Трэба чакаць, што ў 2-ім паўгодзе зніжэнне будзе дасягнута ў большым разьмеры ў сувязі з сэзонасцю 1 паўгоду, па першае, для

гандлёвага апарату, які ў гэту зіму перажыў цяжкасці з загатоўкамі, выклікаўшымі ўзмацненыя выдаткі, па другое, для некаторых выдаткаў, як апал, асвятленне, загатоўка канц. прыладаў. Акрамя таго значная частка прадпрыемстваў і гандлевых арганізацый прыступіла да зніжэння выдаткаў з некаторым спазьненнем, у сувязі і з атрыманнем разгляду каштарысаў. Але-ж па выніках I паўгода апошняга пленум ЦКК КП(б)Б (13—17/VII 28 г.) прызнаў некаторыя вучасткі (прадпрыемствы) пагражаючымі ў адносінах выканання дырэктывы аб зніжэнні.

За кошт якіх артыкулаў праходзіла зніжэнне? Прычыны адступлення ад каштарысаў?

Адносна дзяржбюджетных устаноў—даныя аб тым, за кошт якіх артыкулаў праведзена зніжэнне, былі прадстаўлены дзяржфінкант-ролем пасля зацверджання каштарысаў і затым тут не падаюцца.

Па кааперацыйнай сетцы зніжэнне адбывалася пераважна па зарплате адмін.-кіраун. персаналу і розных выдаткаў (зезды і нарады, рэкламы і публікацыі, легкавы транспарт і г. д.). Аналігічна праходзіла зніжэнне па банках. Па апаратах трэстаў зніжэнне адбывалася, галоўным чынам, па накладных выдатках на зарплату, рэкламах і публікацыях, часткова па зарплате, канц. выдатках і ўтрыманні памяшканняў. Па агульназавадскіх выдатках за кошт накладных выдаткаў на рабсіду, зарплату, камандыровачных, канцэл. і друкарскіх выдаткаў і фонду прастояў. Усюды адзначаецца значнае зніжэнне выдаткаў на публікацыі і рэкламы, зезды і нарады, накладных выдаткаў на зарплату.

Амаль усюды далі перавышэнне паштова-тэл. і тэлеф. выдаткі па агульназавадскіх акрамя таго бягучы рамонт і некаторыя разьдзелы артыкулу „Утрыманне аховы памяшканняў“ (Прам. міліцыя), па гандлёваму-жа апарату, часткова па апаратах некаторых трэстаў, выраслі выдаткі на камандыроўкі.

Асноўнымі прычынамі замалога зніжэння за I-га паўгода трэба лічыць: 1) спазьненне з правядзеннем зніжэння, з прычыны познага зацверджання каштарысаў; 2) адсутнасць каштарыснай дыцыпліны; 3) слабасць кантролю над выкананнем каштарысаў на працягу паўгода. Перавышэнне ці недастатковае зніжэнне паштова-тэлегр. выдаткаў тлумачыцца, акрамя таго, яшчэ і цяжкасцямі з загатоўкамі, а для некаторых трэстаў (Харчтрэст) і з рэалізацыяй. Гэта садзейнічала таксама і пры падвышэнні камандыровачных выдаткаў на гандлёвы апарат; акрамя таго, дадатковы выдатак на камандыроўкі па трэстах выклікаўся будаўніцтвам (выезды на мейсцы і ў Маскву для ўзгаднення праектаў). Адыгралі сваю ролю таксама бясплянавацьць камандыровак, неапраўдаемыя затрымкі камандыруемых у Маскве.

Перавышэнне ці недастатковае зніжэнне выдаткаў на бягучы рамонт па прадпрыемствах тлумачыцца неналаджанасцю рамонтных работ, з чым звязваецца і даражыня іх.

Адхіленні ад каштарысаў залежалі таксама ад слабое прапрацаванасці апошніх, асабліва каштарысаў агульна-завадскіх выдаткаў, з прычыны чаго мела мейсца з боку трэстаў і ВСНГБ часам механічнае зрэзванне асыгнаванняў там, дзе цяжка дабіцца зніжэння, пры наліччы, наадварот, вялікіх асыгнаванняў там, дзе пасля аказваецца эканомія. Асабліва кепска былі складзены каштарысы па прадпрыемствах Мэталётрэсту. Мелі мейсца таксама і грубыя памылкі пры складанні каштарысаў, так, напрыклад, у Белкаапсаюзе, дзе няправільна ўлічылі выдаткі мінулага году. Выпадкі няправільнага аднясення

адмін.-кіраўн. выдаткаў да апэрацыйных, агульназавадзкіх—да цэхавых, залежных—да незалежных і т. п.

Разасланая на мейсцы наменклатура адмін.-гандлёвых і агульназавадзкіх выдаткаў унесла некаторую яснасць у разьдзяленьне выдаткаў у аднясеньне іх да тых ці іншых артыкулаў. Аднак, у большасьці выпадкаў арганізацыі давалі зьвесткі па тэй наменклатуры, якая да гэтага часу была прынята ў іх.

Горш за ўсё становішча з агульназавадзкімі выдаткамі, дзе няма сталай інструкцыі аб разьмежаваньні агульназавадзкіх і цэхавых выдаткаў, аб парадку аднясеньня паасобных выдаткаў да тых ці іншых артыкулаў. Разнабой у інструкцыях па бухгалтарскім вучоце вельмі затрудняе кантроль і магчымасьць сапаставленьня выдаткаў, не дазваляючы рабіць якія-небудзь арганізацыйныя вывады, паколькі ўсе такія адступленьні бухгалтарскі абгрунтоўваліся і насілі нявінны характар.

Мерапрыёмствы, неабходныя для больш поўнага выкананьня дырэктывы аб 20% зьніжэньні і магчымасьці далейшага скарачэньня выдаткаў.

Магчымасьці скарачэньня выдаткаў на апарат дзярж. і мясцов. бюджэту, амаль вычарпаны. Рацыяналізатарскія мерапрыёмствы ў адносінах іх зводзяцца да далейшага перагляду іх функцый, больш строгаму правядзеньню функцыянальнай сыстэмы, некатораму скарачэньню канцылярскага апарату, да спрашчэньня вучоту і справаздачнасьці і мэханізацыі работ у такіх установах, як стат. органы. Усё гэта не пазбаўляе неабходнасьці ў больш эканомным выдаткаваньні сродкаў на камандыроўкі і на транспарт.

Таксама пытаньне аб скарачэньні гандлёвага апарату цалкам ўпіраецца ў спрашчэньне тавараправодзячай сеткі і разьвіцьцё гандлёвай тэхнікі. Паколькі звароты і па каапэратыўных і па дзярж. гандлёвых арганізацыях паказваюць значны рост, настолькі стаіць пытаньне ня гэтак аб скарачэньні апарату, колькі аб стабілізацыі яго ва ўмовах павялічэньня нагрузкі, што паграбуе далейшага скарыстоўваньня ўсіх удакладненьняў гандлёвай тэхнікі. У прыватнасьці ставіцца пытаньне аб далейшым перараскладаньні функцый прадстаўніцтва сындykатаў на мясцовыя таргі і каапэрацыю і аб цэнтралізацыі складзкой гаспадаркі (канкрэтна ў БССР НКРСі ўжо паставіў пытаньне аб перадачы функцый Мэталёскаладу Белпайгандлю).

Праверка паказала, што трэсты могуць укласьціся ў каштарысы, вызначаныя ім на гэты год і што на наступны год патрэбы ў павялічэньні іх выдаткаў няма. У далейшым маецца магчымасьць пры стабілізацыі інжынэрна-тэхнічнага складу некалькі скараціць камэрцыйны апарат трэстаў, не забываючы, што функцыі рэалізацыі іх прадукцыі, часта функцыі снабжэньня, бяруць на сабе ўсё ў большай меры Сындykаты. Камэрцыйным і рахункаводным апаратам вычэрпваюцца магчымасьці зьніжэньня выдаткаў на зарплату па трэстах, застаецца дамагчыся яшчэ памяншэньня камандыровачных, канц. і п/т. выдаткаў. Тут значную ролю павінна адыграць выкананьне загаду ВСНГ аб наданьні большае самастойнасьці прадпрыёмствам.

Магчымасьці зьніжэньня агульназавадзкіх выдаткаў ня вычарпаны, асабліва па буйных прадпрыёмствах. Тут таксама стаіць пытаньне аб спрашчэньні сыстэмы і форм вучоту і справаздачнасьці, аб адпаведнай сысьлассці рахункаводнага апарату, аб наданьні прадпрыёмствам больш самастойнасьці у мэтах памяншэньня пераліскі з трэстамі, аб далейшым зьмяншэньні камандыровачных, паштова-тэлегр. і т. н. розных выдаткаў. У мэтах палепшаньня кантролю за агульна-

завадзкімі выдаткамі неабходна, каб ВСНГ СССР сумесна з НКРСІ выдаў Інструкцыю аб парадку аднясення выдаткаў к агульна-завадзкім і цэхавым, і выпрацаваў спрошчаную адзіную наменклятуру.

З агульных пытанняў, якія датычацца ўсяго апарату ў цэлым, выдзяляюцца пытанні спрашчэння рахункаводнага апарату, паменшання выдаткаў камандыровачных, п/т.

Магчымасці скарачэння выдаткаў на рахункаводна-бухгалтарскі апарат звязваюцца з пераходам на формы картчна-капіравальнага вучоту (капірвучот), які да гэтага часу ўведзен толькі ў адзіночных установах.

Натуральнае імкненне гаспадарнікаў захаваць пры скарачэнні найбольш кваліфікаваных работнікаў бухгалтэрыі прывяло к таму, што ў шэрагу ўстаноў і прадпрыемстваў рахункаводны апарат складаецца пераважна з бухгалтэроў, пры невялікай колькасці, часам нават адсутнасці рахункаводаў. А тым часам маецца лішка кваліфікаванага бухгалтарскага персаналу (Галоубухі, нам. галоубухаў, старш. бухгалтэры), са спецыялкамі (ад 200 да 300 р.), гэтая абстаўіна ставіць пытанне аб скарачэнні (прыкладна, да 2-х чалавек) колькасці бухгалтэроў, якія агрымоўваюць спецыялікі, аб устанаўленні адпаведна падзялення працы нейкай прапорцыі між колькасцю бухгалтэроў і рахункаводаў. Стракатаецца ў стаўках працаўнікоў рахункавага (частка і канц.) апарату па розных гаспадарчых арганізацыях высоўвае пытанне аб прывядзенні цвёрдых пасадавых ставак, г. зн. аб дзяржнармаванні апошніх. Гэтае мерапрыемства пажадана правесці ў Саюзным маштабе, паколькі больш-ці менш значная розніца, асабліва ў аплаце спецыялістаў, між рэспублікамі і вобласцямі, можа прывесці да міграцыі апошніх у мясцовасці з больш высокай аплатай.

У мэтах зніжэння камандыровачных выдаткаў неабходна: 1) асоб з раз'езднай работай (інспектары, рэвізоры і г. д.) перавесці на цвёрдыя стаўкі без аплаты сутачных і з аплатай толькі фактычных шляхавых выдаткаў; 2) устанавіць большую плянаваць у камандыроўках і строга праводзіць правілы па кантролю за работай камандыруемых (візы кароткія справаздачы), 3) устанавіць адказнасць цэнтральных устаноў (Масква, Менск) аб няметагодную затрымку камандыруемых з месц па выкліку з цэнтру.

З тэю-ж мэтай па паштова-тэлегр. выдатках неабходна: 1) паскорыць увядзенне ходу, дзе тэлегр. выдаткі займаюць вялікае месца; 2) устанавіць адказнасць паасобных асоб за ход выдаткавання сродкаў па прызначэнні.

Па скарачэнню выдаткаў з пераводам грошай фэльдсувязью (у мясцох, дзе няма банкаў), неабходна, каб гаспадарчыя органы сталі на шлях прыватных згод з кааперацыяй, якая перасылае грошы ў зваротным напрамку.

Улічваючы значэнне прыцягнення да адказнасці асоб, якія вінаваты ў пасыўных адносінах да выканання дырэктывы аб зніжэнні, НКРСІ і Акр. РСІ ўжо вынеслі шэраг вымоў і інш. спажыванняў некаторым гаспадарнікам (Харчтрэст, Запалк. фабрыка „Вэзуві“ і інш.).

Нарэшце, у адносінах да ўсіх прадпрыемстваў і устаноў ставіцца пытанне аб устанаўленні адказнасці за ход выканання каштарысу і на галоўных бухгалтэроў. Рашаючае значэнне мае ўзмацненне рацыяналізатарскіх ячэек (ТНБ) і работы ў мясцовых грамадзкіх арганізацыях (Эканом. вытворчыя і кантр. камісіі) па ўздэму самадзей-

насьці рабочых і служачых вакол справы птаненьня апарату, па кантролю за выкананьнем дырэктывы аб максымальным зьмяншэньні адмін. кіраўн. выдаткаў.

Ва ўмовах, калі робіцца немагчымым правядзеньне мэханічнага зрэзваньня каштарысаў і штатаў, калі далейшае зьніжэньне шчыльна зьвязваецца з рацыяналізацыяй, якая патрабуе дэталевага вывучэньня работы устаноў і прадпрыемстваў, задачай органаў РСІ зьяўляецца ўстанаўленьне яшчэ больш шчыльнай сувязі з мясцовымі і рацыяналізатарскімі ячэйкамі і з ўсёй масай рабочых і служачых—для таго, каб праводзіць свае мерапрыёмствы, апіраючыся на вопыт і думку рацыяналізатарскіх ячэек, грамадзкіх арганізацый і усяе масы рабочых і служачых.

НАША ТРИБУНА

А. Лук'янчык

Увага калгаснаму будаўніцтву

(Да вынікаў 2 зьезду калгасаў Менскае акругі)

Галоўным пытаньнем на зьездзе была праверка, як да практычнай працы калектыўнага будаўніцтва, прыстасаваны пастановы XV партыйнага зьезду і ЦК КП(б)Б.

Дэлегаты зьезду ў ліку 105 чалавек, якія прадстаўлялі сабою 126 калгасаў з насельніцтвам 3.439 чалавек, усе адзначылі, што калектыўны рух стаў сапраўдна масавым рухам батрацкай і бядняцка-серадняцкай часткі сялянства, з яскрава выражаным клясавым характарам барацьбы, супроць кулака за новае і лепшае жыццё батрака, бядняка і серадняка праз калгасы. Зьезд адзначыў, што толькі калектыўная вытворчасць вызваляе іх ад эксплёатацыі і залежнасьці ад кулацтва.

Погляд будаўнікоў калектывізму сьведчыць, што пастанова XV партыйнага зьезду ўнесла сьвежы струмень у пашырэнне калектыўнага будаўніцтва, узмацніла іх эканамічнае і гаспадарчае становішча, і павялічыла аўтарытэт калгасаў на вачох вакольнічага сялянства.

Дынаміка росту калектыўнага руху на Меншчыне з 1921 г. наступная:

Г о д	Камуны	Арцеляў	Т-в на агул апрацоўны зямлі	Усяго
1921	5	3	—	8
1922	1	4	—	13
1923	1	—	—	14
1924	1	7	—	22
1925	3	20	1	45
1926	1	1	—	47
1927	—	1	—	48
1928 на I/II	1	67	9	—
Усяго	13	103	10	126

Агульная плошча зямлі пад калгасамі да 8000 гэктараў. Як паказвае вышэйшая табліца, дык лік калгасаў узрастае на 142,5% у 1928 г.

Гэта тлумачыцца тым, што 27-28 год мае каранні пералом у кіраванні з боку партыі і савецкіх органаў.

Адзначаючы колькасны ўзрост калгасаў, як здавальняючы, неабходна спыніць увагу на якасці ўзросту. У гэтым мы маем значныя недахопы і наш плян арганізацыі новых калгасаў, па іх плошчы і насельніцтву выкананы толькі на 65%; маюцца калгасы дробныя, як па плошчы (да 15 гэк.), так і па насельніцтву (3 сям'і).

Гэтыя недахопы сьведчаць, што з боку райкомаў КПБ, і асабліва сельскіх і саўгаскіх ячэек партыі, ня ўсё зроблена. Заслаба прыцягнуты да арганізацыі калгасаў грамадзянскія і савецкія органы, а ў значнай частцы і самі ячэйкі ня прымаюць удзелу ў арганізацыі, з другога боку мала звяртаюць увагі на якасць, а гоняцца за колькасцю.

Насельніцтва калгасаў па яго сацыяльнаму складу, больш менш здавальняючае: батракоў і беднякоў 71,9%, сярэднякоў 16,5% і заможных 8,6%. Па пісьменнасці: толькі 40% пісьменных. Па партыйнасці, па няпоўных звестках, маюцца членаў і кандыдатаў прыблізна 3%, і 2,7% камсамольцаў.

Адзначаныя звесткі асабліва павінны звярнуць увагу партыі і кіруючых органаў на ўзмацненне гэтай працы. Райкому партыі і камсамолу трэба прыблізіць сваю працу да калгасу, трэба павялічыць процант партынцаў і камсамолу за лік насельніцтва калгасаў. У кожным калгасе неабходна з'арганізаваць ячэйку, або кандыдацкую групу. Калгас павінен стаць сапраўды палітычным асяроддзем вёскі.

Нацыянальны рух калгаснага будаўніцтва з кожным годам пашыраецца. На 1/VI 28 г. з'арганізавана: яўрэйскіх—49, польскіх—4, → 42% агульнага ліку калгасаў.

Перажыткі мінулага, калі яўрэя да зямлі не дапушчалі, калі ён быў у загане, і прымушаны быў падтрымліваць сваё жыццё гандлярствам, складае асабліва цяжкія умовы для развіцця калгаснага руху сярод нацыянальных меншасцяў. Разам з гэтым трэба сказаць, што не заўсёды пры арганізацыі нацыянальнага калгасу, мясцовыя органы ставяць і разглядаюць усебаковае пытанне, каб падаць належную дапамогу і матар'яльна і маральна. Пры адсутнасці такога падыходу, мы маем шмат выпадкаў, калі яўрэйскія калгасы хутка развальваюцца частка з іх пачынае адыходзіць ад сельскага гаспадаркі, а частка прымаецца і за гандлярства. Усё гэта спрыяе ўтварэнню нездаровых адносін да яўрэйскіх калгасаў з боку ваколічнага насельніцтва, складае няуніўненасць у некаторай частцы калгасаў, якія шчыра ўзяліся за пабудову калгасу ўласнай працай.

Заўважаныя недахопы неабходна знішчыць, у першую-ж чаргу трэба ўзмацніць нацыянальны рух калгаснага будаўніцтва, больш адказнасці за гэтую работу ўскласці на сельскія ячэйкі і с.саветы.

Дзяржаўнаму выдавецтву і калгасэцкцыі прапрацаваць парадак выдання папулярнай літаратуры па калгаснаму будаўніцтву, выданне статуту на нацыянальных мовах. Разам з гэтым калгасэцкцыі трэба прапрацаваць пытанне, як павінна вясціся рахункаводзтва ў нацыянальных калгасах.

Плянавае заданне арганізацыі новых калгасаў, як паказана ўжо вышэй, хоць і з недахопамі, але праходзіць здавальняюча. З агульнага ліку 77 новаарганізаваных калгасаў узярышыню ў гэтым годзе з'арганізавана 27 калгасаў на працоўнай сялянскай зямлі.

Між іншым, пытанне аб арганізацыі калгасаў на зямлі працоўнага сялянскага карыстання, партыйныя і савецкія органы на месцы, ня ўсюды абмеркавалі, не папулярызавалі сярод сялянства. Зараз, калі падышлі да ўзбуйнення калгасаў, калі зямля дзяржфонду ўжо ў больш

шасьці вычарпана—пытаньне аб прыцягненьні зямлі працоўнага карыстаньня, пад калгасы павінна стаць перад сельскай ячэйкай і раёнам адной з галоўных задач.

Эканамічны ўзрост калгасаў відавочна паляпшаецца. Асноўныя капіталы павялічаны супроць 26-27 гасп. году на 16,9%, а валавы прыбытак дасягае 665.506 руб. ці павялічэньня на 15,8%. Павялічылася і цягавая сіла. Каштоўнасьць машын і прыладаў складае ў агульным ліку 63.086 руб., у сярэднім 19,8 руб. на гэктар, супроць паасобных сялянскіх гаспадарак—17,4 руб. на гэктар. Гэта сьведчыць аб ужываньні больш складаных машын у калгасах. Прадукцыйнай рагатай жывёлы налічваецца 2798 галоў, галоўным чынам з мяйсцовае палепшанае пароды. Удой дасягае 1.280 кілёграм на карову ў год. Прыбытак ад жывёлагадоўлі дае толькі 20%, у той час як ад паляводзтва атрымліваецца 50%. Трэба сказаць, што галоўная крыніца прыбытку: жывёлагадоўля і тэхнічныя прадпрыемствы не займаюць адпаведнага месца ў агульным прыбытку калгасаў. У гаспадарчых і вытворчых плянах калгасаў, а таксама ў плянах кіруючых органаў, гэтая галіна гаспадаркі асабліва павінна быць ўзмоцнена.

Таварнасьць і рыначныя звароты калгасаў павялічваюцца і дасягаюць па продажы сельска-гаспадарчай прадукцыі 26,1%, а па закупцы розных сельска-гаспадарчых машын і тавараў 17,2% да валавой прадукцыі. Узрост таварнасьці калгасаў і рыначныя звароты, далёка недастатковы і недавальняюць правільнага разьвіцьця гаспадаркі. Ураджайнасьць калгасаў штогод павялічваецца і ўжо па значнай частцы калгасаў і па асобных культурах перавышае сялянскія; напрыклад: жыта 110 пуд. з дзесяціны, ямень 90 пуд., бульба 1000 п. Мінуты 26-27 гасп. год калгасы скончылі з прыбыткам за выключэньнем толькі 7 гаспадарак.

Задаваленьне крэдытамі калгасаў значна пашырылася. У 27—28 гасп. годзе выдана ўжо крэдытаў на суму 193.500 руб. Мінуты пэрыяд калектыўнага будаўніцтва больш-менш выяўляе дасягненьні, недахопы і практычны вопыт як у далейшым весьці працу.

Зьезд адзначаў, што калектыўнае будаўніцтва ня ўсюды працякала ў належных умовах, не заўсёды калектыўны рух свачасова адтрымліваў дапамогу з боку партыйных, савецкіх, каапэратыўных і грамадзянскіх мяйсцовых устаноў. У паасобных выпадках маюцца такія факты, калі РВК, каб павялічыць свой бюджэт, парушаюць дырэктывы партыі і ўлады і замест дапамогі калгасам інагды шкодзіць. Вось прыклад: будынкі дзяржаўнай маемасьці на тэрыторыі калгасу не перадаюць калгасам, а прадаюць; сенажаці і поле, прылягаючае да калгасу, не перадаюць апошняму, а здаюць у арэнду. Маюцца і такія выпадкі, калі РВК забірае лесаматарыял падрыхтованы калгасам з лесу свае ўсадзьбы.

Частка недахопаў, якія падкрэсьлены, ўжо праходзяць на вачох райкомаў КП(б)Б. Апошнія лічаць звычайным і ня спыняюць неправільных адносін РВК да калгасаў. Усё гэта затрымлівае эканамічны узрост калгасаў. Арганізацыйна-вытворчае і агранамічнае кіраваньне калгасамі з боку зямельных органаў і раённай аграноміі зьяўляецца недастатковым, а ў значнай частцы зусім адсутнічае.

Сацыялістычны сэктар у вёсцы—калгас—савгас, павінен быць першым барацьбітом за ўзмацненьне сельска-гаспадарчай каапэрацыі, за поўнае здаваленьне сел.-гас. таварамі калгасу выключна праз сел.-гас. каапэрацыю, з другога боку збыт усёй с.-г. прадукцыі калгасаў

павінен ісьці выключна праз сел.-гас. каапэрацыю. На практыцы мы гэтага не наглядаем.

Па маючыхся звестках, калгасамі прадана сельска-гаспадарчай прадукцыі на 97742 руб., з гэтай сумы праз прыватны рынак прадана тавараў 40%. У той жа час куплена сельска-гаспадарчых машын і тавараў на 54.670 руб.; таксама праз прыватны рынак 35,5%. Палітыка партыі і савецкай улады па барацьбе з прыватнікамі, калгасамі ня выканана. Партыйным органам і Белсельсаюзу неабходна паставіць так справу, каб калгасы парвалі ўсякую сувязь з прыватным рынкам; трэба, каб райкомы партыі папярэдня прасачылі, як калгасы забяспечваюць збыт сваіх сельска-гаспадарчых тавараў, а таксама іх плян, што яны купляюць і адкуль.

Палітычна-грамадзкая і культурная работа калгасаў пакуль што ў самым загоне, як з боку самых калгасаў, так і з боку кіруючых органаў. Органы Наркамасьветы ў культурнае жыццё насельніцтва калгасаў не заглядаюць, спадзяюцца на савет, які за свае сродкі зробіць усё, а савет ціха маўчыць, чакае, пакуль „добрамільшчыцы“ інспектар загляне ў калгас і пакажа, як заснаваць культработу.

Клубаў і чырвоных куткоў у калгасах маецца 16, хат-чыталень 3, бібліятэк 10, пры якіх арганізавана 8 гурткоў. Бязумоўна колькасць культустаноў зусім малая і больш як 50% калгасаў зусім ня маюць іх. Адносна выпіскі газет, бібліятэк і выдання насыценных газет, гут зусім дрэнна. Значная колькасць калгасаў ня мае ніводнай газеты. Бібліятэкі не адпавядаюць свайму назначэнню як па характару кніг, так і па колькасці складу (ёсць бібліятэкі з 5 кніг—Лагойскі раён).

Часамі рэлігійны дурман душыць калгасы, пакідае свой адбітак на вытворчасці. У сацыялістычным сектары калгасаў расьце моладзь часам з ног да галавы зьвязаная рэлігійным пугам. У паасобных выпадках, у яўрэйскіх калгасах можна сустрэцца і з такім зьявішчам, калі ўдзень рэлігійнага сьвята не бяруцца за працу і бывае нават што даглядаець жывёлы няма каму. Маюцца і камсамольцы, якія пад уплывам рэлігійных бацькоў у суботу баяцца сесці нават на воз.

Культурную работу трэба паставіць так, каб адзін на аднаго не спадзяваліся, а кожны, што да яго тычыцца, павінен рабіць. Неабходна па лініі Наркамасьветы і Агітпропа ў сваёй кіруючай рабоце ўзяць у рукі калгас, заснаваць культурныя ўстановы: клубы, чырвоны куток, хату-чытальню, бібліятэку, школы няпісьменнасьці і іншае; забяспечыць за лік палітпросьвету бібліятэкамі, на агульнай падставе; калгас-сэкцыі распрацаваць канкрэтныя мерапрыемствы ў часці разьвіцця самадзейнасьці большага і абавязковага пералічэння процанту ад прыбыткаў на культработу, прыступіць к радыёфікацыі калгасаў, і падумаць, дзе можна прыстасаваць кіно-перасоўку. Наогул культработу пабудаваць так, каб калгас зьяўляўся сапраўдным перадавіком калектыўнага руху і новага жыцця вёскі. Камсамолу неабходна пабудаваць сваю работу так, каб ні воднага калгасу не засталася без камсамольскай ячэйкі ці піянер-атраду. Ува ўсёй культурнай рабоце ўзяць ухл на анты-рэлігійную прапаганду.

Арганізацыя працы і форма яе аплаты ў калгасах, пакуль што ня маюць яснасьці, па прычыне чаго часта сыціраецца клясавая лінія. І нарэшце, справа даходзіць да таго, што блізка 5% калгасаў ўжо фактычна зьяўляюцца не калгасамі, а нейкімі таварыствамі, у якіх амаль поўнасьцю ўжываецца наёмная праца—батракі ня толькі ў часе гарачае пары, а на сезон, на год. Нават маюцца выпадкі калі паасобны член арцелі мае батрачку на цэлы год. Ставіцца пытаньне: якая-ж розь-

ніца паміж такім членам арцелі і кулаком? Здаецца, ніякай. Вось на што павінны звярнуць увагу мясцовыя парторганы.—На сацыялістычны адбітак жыцця калгасу, а не на яго шыльду.

Прызнаючы неабходным арганізацыі працы ў калгасах такім парадкам, каб усе галіны гаспадаркі абрабляліся членамі і насельніцтвам калгасаў і канчаткова было-б знішчана ўжываньне найму батракоў, батрачак і пастухоў, за выключэньне кваліфікаванай сілы, якое калгас ня мае, штодзённых рабочых у гарачую пару, трэба павесці зараз-жа адпаведную работу. У звязку з гэтым павінна аплата працы праводзіцца па колькасці і якасці затрачанае працы; гэта будзе спрыяць павялічэнню жанчын і моладзі ў складзе членаў калгасу, якія да апошняга часу ў сваёй большасці зьяўляюцца батракамі, а ня членамі.

Павялічэнне аплаты працы ёсць стымул да ўздому вытворчасці. Але пры вызначэнні гэтае зарплаты трэба заўсёды мець на ўвазе ў першую чаргу запазычанасць і павялічэнне асноўнага непадзельнага капіталу. Неабходна ўзяць курс на большае уцігненне батракоў і беднаты ў калгасы. Для гэтага трэба ўстанавіць такі размер паю, які даваў-бы магчымасць уступіць бедняку, аднак з тэй умоваю, каб можна было адразу пачаць гаспадарыць. Батрацтву і моладзі, якія нічога ня маюць, трэба даваць рассрочку. Пай і ўзносы павінны выключна ўносіцца ад працаздольнага члена з узросту ад 16 гадоў. Усе іншыя формы ўнясення паёў неабходна адхіліць. Пры гэтым ня трэба забываць аб павялічэнні непадзельнага капіталу, які штогод павінен складацца з адлічэння ад чыстага прыбытку ў памеры прыкладна: 10—25% і заставацца маемасцю калгасу. Такое вырашэнне пытання зацікавіць насельніцтва калгасу спыніць цякучасць у складзе, стварыць добрыя ўмовы для прыему у калгасы батрацтва і беднаты.

Падрыхтоўка кіраўнікоў калгасаў абавязкова павінна быць узмоцненая ў такім напрамку, каб у 1929 годзе кожны калгас прапусціў праз курсы ня менш 2 чал.

Пры падрыхтоўцы кіраўнікоў асаблівая ўвага павінна быць звернута на яўрэйскія калгасы і на падрыхтоўку жанчын, якія ў большасці заціраюцца, якія ня маюць яшчэ ні дзіцячых пляцовак ні ясель, работа якіх ня вывучана, якімі не пацікавіўся ў сваёй рабоце Жанадзел.

Падкрэсліваючы шэраг момантаў запраўднага становішча калгасаў сягонняшняга дня ў калектыўным будаўніцтве, неабходна пад ухілам здаровае самакрытыкі, зацікаўленым органам і членам калгасаў прыступіць да знішчэння адпаведных недахопаў, павесці барацьбу з скрыўленнямі лініі у калектыўным руху і замкнёнасцю калгасаў. Павялічыць самадзейнасць насельніцтва калгасаў, уліць яе ў грамадзянскае жыццё вёскі. „Калгасы перавярнуць на справе ва ўзорныя, буйныя гаспадаркі сацыялістычнага тыпу, пры адначасовым павялічэнні з боку калгасаў агранамічнае дапамогі сялянскім, бядняцкім і серадняцкім гаспадаркам“. Так сказаў XV партзезд і гэта трэба выканаць. І толькі пасьля гэтага мы можам каляктывізаваць усю вёску, толькі ясна і правільна паставіўшы пытаньне і практычна вырашыўшы яго.

НА МЯСЦОХ

Х. М. Раскин

Опыт проведения курсов подготовки пропагандистов в районе за зимний учебный период

(Лепельский район, Полоцкого округа)

Практическая работа партийного просвещения показала, что лучшим пропагандистом руководом может быть хорошо знающий местную жизнь, местную среду, из нее выросший, т. е. местный рабочий, местный передовой крестьянин.

Исходя из этого, Лепельский районный Комитет партии стал на точку зрения организации в течение зимнего периода курсов-пропагандистов, задачи которых можно формулировать резолюцией, принятой райкомом „в целях проведения директив партии и Комсомола о повышении идейного качества нашей пропагандистской работы, Лепельский райком КПБ ставит себе задачей заранее подобрать и подготовить местных пропагандистов для обслуживания партийных и комсомольских политшкол и кружков района. Исходя из того, что в районе имеется соответствующий кадр пропагандистов, способных проводить подготовку новых пропагандистских сил, райком организует 5-ти месячные курсы пропагандистов“.

Состав курсов вербовался из наиболее развитых слушателей нормальной и сокращенной школ, из некоторых развитых активистов и выдержанных товарищей местной партийной и комсомольской организации, которые больше бывают в районном центре и меньше бывают на районе. Всего слушателей было с начала учебного года 14 человек, из них: 1 исключен за непосещаемость, 2 вообще выбыли из организации и 1 не окончил в виду большого пропуска занятий, всего закончилось до самого окончания курса 10 чел. Социальный состав слушателей: рабочих—4, крестьян—4, служащих—2 чел. Партийный состав слушателей: с 1919 по 1927 год пребывания в партии:—6 чел. кандидатов—3 из которых 1 октябрьского набора и 2 из комсомольского актива и 1 комсомолец. Возрастной состав: от 20—27 лет—7 человек, от 32—24 лет—2 чел. и 1 тов. 47 лет. Все слушатели несли общественную нагрузку: агитпропы, члены райкома партии и комсомола, члены профсоюзных органов, члены горсовета, ревкомиссии, секретарь ячейки и др. Пять человек еще до курсов руководили школами грамоты. Такова общая характеристика состава слушателей.

Программно-теоретическая часть

В программу курсов входила проработка следующих циклов, рассчитанных на указываемые ниже часы:

1. Основные вопросы полит-экономики	.	.	.	40 часов.
2. История партии	.	.	.	17 часов.

3. Основные вопросы Ленинизма	31 час.
4. Основные вопросы экономполитики	14 часов.
5. Методика парт-просвещения	10 часов.
6. История Комсомола	8 часов.
Итого	120 часов.

Исходя из этой программы, курсанты работали 2 раза в неделю по 3 часа, но практика работы показала, что курсанты не успевают проработать материал и руководители не укладываются в отведенные часы для проработки той или иной темы, потому на собрании курсанты решили добавить один день учебы, т. е. заниматься 3 раза в неделю по 4 часа в день, ибо для прохождения программы потребовалось еще 70 часов. В итоге было затрачено 190 часов, из которых 113 ч. были отведены на самостоятельные работы слушателей и 77 на конференции. Предметы прорабатывались, примерно, в таком порядке: сначала прорабатывались только два предмета, полит-экономика и история Партии, по окончании которых проходили Ленинизм, экономполитику и методику. Первыми 2 циклами руководили Секретарь и АПО райкома, остальными предметами один товарищ (член пропгруппы). Занятия происходили от 6 до 9—10 часов вечера лабораторным методом и вообще курс был взят на самостоятельную работу слушателей: читка, составление выписок, конспектов и т. д. по заранее отпечатанному и заранее розданному слушателям заданию. Самостоятельная работа слушателей преимущественно происходила в помещении курсов, куда учащиеся приносили с собою подобранную литературу. Необходимо отметить, что в начале работы ощущался недостаток литературы, ибо окружком для курсов учебников не отпустил. Райком раздобыл кое-какие средства для литературы, что несколько улучшило положение. Книжный недостаток был ликвидирован еще тем, что слушатели стали сами закупать библиотечки, необходимые каждому пропагандисту в размере 7—9 книг. Подготовка к занятиям очень часто проходила коллективно, группами в 2—3 человека, в виду недостатка литературы. Количество страниц, даваемых для проработки, колебалось от 5—7 в час, для полит-экономики это количество страниц было для некоторых затруднительно проработать. В общем самостоятельная проработка давала достаточный материал для конференции, которые проходили в большинстве случаев оживленно и интересно. Теоретические вопросы изучались не только в общей, принципиальной постановке вопроса, но увязывались, по возможности, с современностью с конкретными задачами в работе района. Например, при проработке темы: „Учение Ленина о диктатуре пролетариата и государстве“, на занятиях был всесторонне обсужден вопрос о перевыборах советов в районе за 3 года по диаграммам, сопоставляя достижения и недостатки работы. Второе, при проработке различных вопросов экономполитики: о политике в области промышленности, с.-х. хозяйства, торговли, финансов, кредита и др. на занятия были приглашены председатель кустарно-промышленной кооперации, председатель с.-х. и кредитного т-ва, директор коммунального треста и др., которые делали 15—20 минутные доклады о состоянии своего учреждения, предприятия или организации, после чего курсанты, имея теоретическую подготовку, могли подойти к обсуждению того или иного вопроса связывая его с конкретной действительностью. Интересно отметить еще один—очень важный факт: при изучении аграрно-крестьянской проблемы и политики партии в области сельского хозяйства слушатели в выходной день выехали в деревню с целью обследования и изучения дифференциации деревни в районе. В общем теоретическая проработка курса (была

усвоена) удовлетворительно. Необходимо заметить, что некоторые темы из полит-экономики были для слушателей чрезвычайно трудны, но в общем вызвали большой интерес.

Выпуск и результаты курсов

По окончании работы курсов была проведена коллективная оценка слушателями каждого курсанта с точки зрения результатов, которая дала ему учеба и пригодности его к той или иной пропагандистской работе. В результате райком выделил все 100% слушателей курсов на пропагандистскую работу, из них: 1-го—руководом в среднюю ступень, 3-х—руководами в единую партшколу, 1-го—обществоведом в школу рабочей молодежи, 2-х—руководами комсомольских политшкол и семинарием, 1-го—руководом кружка текущей политики и 1-го—семинарием пионеров. Учебный год был закончен организацией выставки работы на вечере, посвященном итогам всех видов парт-учебы.

Недостатки

1. Недостаточная вербовка слушателей.
2. Не было должного внимания со стороны райкома к курсантам в смысле разгрузки их от излишних, партийных, общественных обязанностей.
3. Курсы не успели дать курсантам практические навыки, в виду того, что во время прохождения методики, школы и кружки уже закончили свою работу.
4. Не было достаточного количества литературы, что отражалось на занятиях.

Выводы:

Работа по проведению курсов в округе и районе должна идти таким путем с такой же теоретической программой, с добавлением только отдельных тем истмата и вопросов текущей политики. В области организации рабочих пропагандистов в округе и районе нужно иметь в виду:

1. Курсы проводить в течение зимнего учебного периода.
2. АПО окружкома должен в 2, 3-х районах (в зависимости от пропагандистских сил) послать квалифицированных пропагандистов с целью в течение года подготовить на месте пропагандистов.
3. Учебу на курсах считать основной партийной нагрузкой и не отрывать курсантов во время учебы на другие работы.
4. Требования, которые должны быть предъявлены к отбору курсантов, должны быть, примерно, следующие:

общеобразовательная подготовка, теоретическое развитие, партийный стаж, партийное прошлое, опыт классовой борьбы, опыт активной общественной работы, авторитетность, производственный стаж.

Тщательная материально-организационная подготовка курсов: помещение, подбор литературы, сосредоточение ее на курсах, организовать дело печатания заданий для каждого слушателя и, вообще, все устранить заранее, что могло бы мешать продуктивности работы на курсах.

Итоги работы курсов в районе показали, что курсы пропагандистов должны быть включены в общую сеть партийного просвещения округа.

Б. Шпітальнік

Што паказала абсьледваньне вытворчых ячэек

(Мазыр)

Акругкомам КП(б)Б было праведзена абсьледваньне работы 6 вытворчых ячэек у мэтах правэркі выкананьня імі дырэктыў ЦК і АК КПБ па асноўных пытаньнях партработы (кіраўніцтва гаспадарчай дзейнасьцю, разгортваньне масавай работы на прадпрыемствах і г. д.).

Не гаворачы ўжо аб тым, што абсьледваньне было праведзена сваечасова,—яно дае багаты матар'ял, каб яго падагуліць, зрабіць адпаведныя вынікі і распрацаваць канкрэтныя мерапрыемствы аб далейшай работы вытворчых партячэек.

Становішча работы гэтых ячэек па асобных галінах характарызуецца наступным.

Кіраўніцтва гаспадарчай дзейнасьцю

Бясспрэчным зьяўляецца тое, што рашэньні XI зьезду КПБ і XV зьезду УсеКП атрымалі свае практычнае праламленьне ў дзейнасьці вытворчых партыйных ячэек. Няма тае вытворчай ячэйкі, якая-б у працягу апошняга часу не займалася пытаньнямі рацыяналізацыі вытворчасьці патаненьня кошту прадукцыі, рэжыму эканоміі і г. д. Пытаньне вытворчасьці настолькі ўнядрылася ў рабоце ячэек і кожнага партыйца на вытворчасьці, што калі і ня ставіцца спэцыяльнае пытаньне (на сходзе ячэйкі) гаспадарчага характару, дык мімаволі яно пераплятаецца іншымі прафсаюзнымі, партыйнымі пытаньнямі, што бязумоўна зьяўляецца дасягненьнем. На гэты момант зьвярнуў вялікую ўвагу т. Кнорын у сваёй справаздачы на XI партыйным зьездзе, сказаўшы: „Таму я лічу, што пытаньне аб узьняцьці эканамічнае думкі членаў нашае партыі, аб узьняцьці зацікаўленасьці да пастаноўкі эканамічных пытаньняў зьяўляецца адным з важных пытаньняў, на якое нам неабходна зьвярнуць увагу“—(стэн. справаздача XI зьезду КПБ, стар. 114).

Як практычна праламіліся гэтыя дырэктывы ў жыцьці? Па лініі рацыяналізацыі вытворчасьці: нельга тут дэманстраваць шэрагам вялікіх дасягненьняў таму, што асноўнай перашкодай у рабоце па рацыяналізацыі ва ўмовах Мазыршчыны зьяўляецца нізкая тэхнічная база, аднак прымаюцца меры да правядзеньня магчымых мерапрыемстваў, так, напрыклад: па фанэрнай вытворчасьці на заводзе „Зьвязда“ ўстаўляецца новы лёкамабіль у 150 сіл і новыя загранічныя варстат; на фабрыцы „Чырвоны Кастрычнік“ намечана ўстанавіць 2—новыя загранічныя варстаты. Па лесапільнай вытворчасьці: на заводзе „Труд“ праведзена мэханізацыя ў перадачы сыравіны; на заводзе „Пралятары“ ўстаўляецца новая лесапільная рама (загранічная).

За прайшоўшае паўгодзьдзе мы мелі некаторае пашырэньне існуючых прадпрыемстваў, так: фабрыка „Чырвоны Кастрычнік“ пераведзена на 3 зьмены; на камунальнаму трэсту значна пашырылася фабрыка цукерак, якая павялічыла выпуск прадукцыі на 330% і пільня на 206,5%.

Посьпехі па гэтых галінах не абыйшліся без актыўнага ўдзелу і кіраўніцтва з боку партыяцэк, усё-ж трэба адзначыць, значны недахоп некаторых ячэекпа кіраўніцтву гаспадарчай працы; частка ячэек і дагэтуль яшчэ займаюцца заслухоўваньнем *агульных дакладаў* кіраўнікоў прадпрыемстваў і невыстарчальна займаюцца прапрацоўкай пэрсональных пытанняў, з прычыны чаго яны часта абмянаюць шэраг важнейшых пытанняў.

Да такога роду пытанняў невыстарчальна прапрацаваных і абдуманых партыяцэкамі трэба аднесьці пытаньне зьніжэньня сабекошту прадукцыі прамысловасьці. Так, на фабрыцы цукерак, дзякуючы некатораму пераабсталяваньню, маецца зьніжэньне сабекошту прадукцыі за першае паўгодзьдзе 27-28 г. на 7,8%, на фанэрнай вытворчасьці паніжэньне сабекошту аднаго куб. мэтра на 1,85% (ня гледзячы аднак на патамленьне каштоўнасьці сыравіны на 6%), на скурфабрыках (богі-выцяжкі) на 1,5%, у гэты час, як па цэлым шэрагу прадпрыемстваў маецца зусім адваротнае зьявішча, так напрыклад: на камтрэсту выработка падаражэла на 11,2% (як раз тая прадукцыя, якая павінна ісьці ў веску), па пільні камбінатаўскай падаражэньне на 14,8%, павялічэньне выдатку альбуміну на фанэру ў параўнаньні з мінулым на 18,51%, падаражэньне запакоўкі фанэры на 8,72%, па пільнях „Лесбела“ падаражэньне прадукцыі (без сыравіны) на 10,77%.

Пададзеныя даныя гавораць аб тым, што ў гэтай галіне ёсьць шэраг ляпсусаў і недахопаў. Тут ёсьць, праўда, аб'ектыўныя прычыны (памошанасьць абсталяваньня, дрэнная якасьць сыравіны, альбуміну, упакоўка фанэры шынай замест вярхоўкі няпоўная нагрузка бачарнай вытворчасьці і г. д.), але трэба адзначыць, што некаторыя партыяцкі гэтаму пытаньню аддалі мала ўвагі.

Пытаньні масавай работы

Гаварыць аб рабоце вытворчых ячэек мы павінны таксама па ступені ўцягненьня шырокіх рабочых мас у справу сацыялістычнага будаўніцтва, па ступені падняцьця зацікаўленасьці рабочых гэтым.

Асноўным памернікам можа быць тут кіраўніцтва (з боку партыяцэк) дзейнасьцю вытворчых камісій і нарад. Што мы назіраем на гэтым участку.

Удзел рабочых за апошнія часы палепшыўся, у сярэднім абхоп рабочых вытворчымі нарадамі складае 56%. Выкананьне пастаноў вытворчых нарад дасягае 60—65%; нарады займаюцца не адцягненымі, а рэальнымі пытаньнямі; бяда ў тым, што значная частка гэтых пастаноў ня выконваецца, бо намечанае мерапрыемства патрабуе вялікіх сродкаў, альбо таму, што выкананьне іх затрымліваецца ў цэнтры.

Паасобна ў ячэйках гэтая справа абстаіць так: на фабрыцы „Чырвоны Кастрычнік“—камісія працуе плянава, за 4 месяцы правяла 9 пасяджэньняў і 8 вытворчых нарад, у сярэднім на нарадах прысутнічала 53 чал. Большасьць пастаноў гаворыць аб капітальным рамонце і пераабсталяваньні фабрыкі. Пастановы выконваюцца з вялікім спазьненьнем і невыстарчальна, чаму рабочыя і наракаюць на адміністрацыю.

Па ячэйцы станцыі Калінкавічы—за гэты пэрыяд быў на сходзе ячэйкі заслухан даклад па рабоце вытворчай нарады. У рабоце нарад, няма плянаваньня, належнай сыстэмы ў падрыхтоўцы пытаньняў, пытаньні больш важнага зьместу высоўваюцца выпадкова.

Па заводу „Труд“—нерэгулярна і няплянава склікаюцца вытворчыя нарады, нідзе не стаяла спэцыяльнае пытаньне аб рацыяналізацыі вытворчасці. Усе прапановы вытворчых нарад выкананы на 100%.

Па заводу „Пралятары“—Рабочыя не асабліва цікавяцца работай вытворчых нарад у сувязі з слабай падрыхтоўкай пытаньняў (на некалькі гадзін абгаварваюць пытаньне і ў канцы канцоў пераносяць на другі раз) і невыстарчальным выкананьнем пастановаў.

Вось кароткая характарыстыка становішча гэтай галіны. У асобных прадпрыемствах, якая яскрава гаворыць, што ня ўсюды адналькавая ўвага была аддадзена гэтаму пытаньню і там, дзе адзін бок добры (поўнае выкананьне пастановаў), там другі куляе. Наогул асноўны вывад можна зрабіць наступны: партячэйкі стала не займаліся гэтым пытаньнем, глыбока не вывучалі прычыны слабае працы, некаторыя нават ня лічылі неабходным заслухаць даклад аб становішчы яе.

Дырэктывы ЦК і АК аб масавай рабоце ў ячэйках адбіліся заслаба—беспартыйныя рабочыя акты ў значнай ступені пакінуты сам на сябе, ячэйкі не праводзяць спэцыяльнай працы з ім. У асобных ячэйках мы знаходзім наступныя характарыстыкі абсьледавацеляў:—па заводу „Пралятары“—„...У практыцы работы ячэйкі ня ўжываўся мэтад падрыхтоўкі партыйцаў для вядзеньня работы сярод беспартыйных рабочых. Між іншым, былі выпадкі, калі партыйцы на агульных сходах рабочых выступалі неарганізавана. Ячэйкай быў створаны інстытут цэхоргаў, але ніякай працы з імі не праводзіла, і цэхоргі ня ведаюць сваіх задач“.

У матар’ялах ячэйкі „Чырвоны Кастрычнік“—„...Індывідуальная апрацоўка беспартыйных рабочых не праводзіцца. Партячэйкі лічыць, што гэтая форма работы ня можа прывіцца ва ўмовах прадпрыемства, а годна толькі для вёскі“.

Трэба адзначыць, што адным з балючых момантаў дагэтуль зьяўляецца перагрузка рабочых агульнымі сходамі (на асобных прадпрыемствах у сярэднім на месяц было па 2—3 сходы), што, бязумоўна адбіваецца на актыўнасьці і зацікаўленасьці ў наведваньні гэтых сходаў, і другі недахоп—гэта няўменьне яшчэ ўвязаць масавую работу з культурнай. Слабае разгортваньне яе мае свой адбітак і на рабоце працы партячэек, аб чым скажам ніжэй.

Некалькі яшчэ слоў аб кіраўніцтве і пастановаўцы культработы сярод членаў саюзаў.

Пры ўсіх прадпрыемствах маюцца клюбы, апошнія слаба прыстасаваны для абслугоўваньня рабочых (мала пакояў, невялікае абсталяваньне і г. д.); пры большасьці клюбаў маецца кіно і радыё.

Клюбы слаба прыстасоўваюцца да агульнай работы прадпрыемства (вытворчая прапаганда, культура ў быце і г. д.) і амаль зусім не адбілі задачы барацьбы за канкрэтнае пытаньне культурнай рэвалюцыі (барацьба з п’янствам, з рэлігіянасьцю, няпісьменнасьцю і г. д.).

На прадпрыемствах сустракаемся з адсутнасьцю падрыхтованых сіл для вядзеньня культурнай і клубнай работы, аднак гэтым нельга сказаць, што ячэйкамі і фабзавкамі прыняты выстарчальныя меры да стварэньня клубнага актыву і наогул да паляпшэньня клубнай работы.

А між іншым на фабрыках і заводах назіраем п’янства, рэлігіянасьць, няпісьменнасьць і іншыя хвараватыя моманты. Ці вычарпаны

паргячэйкамі і прафячэйкамі ўсе магчымае да ўзмацнення барацьбы з гэтым?—бязумоўна, не, нават наадварот—тут праяўлена слабасць. Некаторыя ячэйкі, напрыклад, чакаюць, каб ім адкуль-небудзь прыслалі клубных платных работнікаў.

Пытанні ўнутры-партыйнай работы

Ва ўнутры-партыйнай працы ячэек трэба адзначыць устанавленне строгае плянавае ў рабоце, складанне больш рэальных плянаў—адсюль большае выкананне іх і прадугледжванне асноўных пытанняў на падставе дырэктыў вышэйшых парторганаў.

Станоўчым момантам зьяўляецца тое, што ў падрыхтоўцы пытанняў да пасяджэнняў бюро ці да агульных сходаў ячэек прыцягваецца значная колькасць партыйцаў. Гэта ажыццяўляецца шляхам вылучэння, ці, стварэння часовых камісій (з 3-ці, 5 таварышоў) для абсудавання і прапрацоўкі шэрагу важнейшых пытанняў. Гэта спрыяе большай апрацоўцы партыяцаў, уцягненню радавых членаў у практычную партработу і падняццю актыўнасці партмасы.

На заводзе „Пралятары“ ячэйка мала практыкавала метады вылучэння часовых камісій, вынікам чаго пры абследаванні выявілася: слабая падрыхтоўка пытанняў, слабая актыўнасць на сходах і нараканні паасобных партыйцаў на тое, што іх мала ўцягваюць.

Вышэйадзначанае аб невыстарчальнай разгарнутасці масавай работы на прадпрыемствах, слабае выкарыстанне формаў і метадаў выдзялення яе (партаргі, індывідуалы, апрацоўка беспартыйнага актыву і г. д.) меў свой адбітак і на росце вытворчых партячэек за лік рабочых, асабліва кваліфікаваных, дарослых. Партячэйкі за гэты перыяд узраслі і значна, так, напрыклад: ячэйка „Чырвоны Кастрычнік“ за 6 месяцаў з 74 узрасла да 83 чал.; ячэйка „Пралятары“ ўзрасла на 9 чал.; ячэйка ст. Калінкавічы—на 22 чал. і г. д., але рост гэты ў пераважнай сваёй большасці быў за лік кастрычнікавага закліку, і ў шэрагу ячэек назіраліся і назіраюцца моманты, калі 3-4 месяцы да і ўвесь час пасля кастрычнікавага закліку ня было і няма росту; гэта гаворыць аб адсутнасці сталага і сістэматычнага ўцягнення рабочых у партыю.

У маральным становішчы ячэек трэба адзначыць здавальняючае ў асноўным становішча, рост палітычнай сьведомасці партыйцаў, большая прыкладнасць на вытворчасці, змяншэнне неэтычных, антыпартыйных паступкаў, адсюль значнае ўзмацненне аўтарытэту партячэек сярод рабочых, рост давер'я з боку рабочых да ячэек і асобных партыйцаў.

З паасобнымі і досыць рэдкімі балячкамі неэтычнасці ячэйкамі і АКК вядзецца суровая барацьба; але ў гэтым напрамку партячэйкам неабходна звярнуць сур'ёзнейшую ўвагу на падняцце культурнага ўзроўню і агульнай пісьменнасці адсталых партыйцаў, бо ў асобных ячэйках мы яшчэ сустракаемся з наліччам няпісьменных (у яч. „Чырвоны Кастрычнік“ ёсць зусім няпісьменных партыйцаў — 3, малапісьменных — 9 ч.). Трэба таксама, каб ячэйкі пачалі больш цікавіцца асабістым жыццём кожнага свайго члена, дапамагаючы ў перавыхаванні як іх самых, так і акружаючае іх адсталае і падчас рэлігійнае сям'і.

Усе недахопы ў рабоце ячэек павінны быць абгавораны партыйнай масай у метах каляктыўнага і больш хутчэйшага іх знішчэння.

М. Шапиро

Как ведется работа с беспартийным рабочим активом

(Борисов)

Борисовский горком КП(б)Б провел обследование состояния беспартийного рабочего актива и степень охвата его партийным воспитанием и влиянием.

Обследование охватило почти все партийные ячейки города (17 ячеек, из общего числа 19). Учтено по всем этим ячейкам—1195 человек активистов, что составляет—17% к общему числу членов профсоюзов.

Несколько цифр ярко характеризуют лицо этого беспартийного актива. По возрасту—19% молодежи до 23-х лет, остальные более взрослые и даже пожилые рабочие. По производственному стажу 36% имеют производственный стаж до 5-ти лет, а остальные больше 5-ти лет. Женщины в беспартийном активе составляют—29%, что соответствует общему удельному весу работниц в производстве.

Все это показывает, что слой беспартийного актива фактически представляет из себя основное ядро рабочих, тесно связанное с производством, живущие фактически интересами своего предприятия.

Несколько иная картина рисуется при взгляде на распределение беспартийного актива по отдельным областям общественной работы. 56% беспартийного актива втянуто в разные отрасли профработы, 40%—в работу горсовета, 6% в работу кооперации, 7%—в работу ОСО-авиахима, 6%—в МОПР'овскую работу, 3%—в работу шефобщества, а остальной актив в более малом количестве распределяется между остальными видами работы (народные заседатели, страхкасса и прочие).

Такое распределение показывает недостаточное вовлечение беспартийного актива в работу горсовета, кооперации и общественных организаций. Это приводит к тому, что на отдельных предприятиях в работу шефобщества, МОПР'а, горсовета и т. п. беспартийный актив совершенно не втянут и вся работа проводится только партийцами.

Основная цель обследования состояла в выяснении вопроса, насколько наличный беспартийный актив охвачен партийным влиянием и воспитанием. Тут выявлена весьма безотрадная картина.

Регулярно посещает открытые собрания партячеек и обучается в сети партпросвещения—190 человек или 15% всего беспартийного актива. Если сюда прибавить некоторое количество активистов, которое поддерживает индивидуальную связь с отдельными членами партии, но не посещающих регулярно собраний ячеек, тогда получаем приблизительно 20% беспартийного актива, охваченных более или менее систематически партийным воспитанием и влиянием. Остальные 80% актива, повидимому, весьма мало затронуты партийным влиянием. Что это может привести к весьма серьезным последствиям, ясно без особых доказательств.

Что же мешает беспартийному активу регулярно посещать открытые партсобрания?

Первая причина то, что зачастую повестка дня открытых собраний подбирается неудачно и слабо заинтересовывает рабочего-активиста. Другая причина — слишком частые закрытые собрания партакеек. Например, на собрании партколлектива стеклозавода имени „Домбала“ один из партийцев рассказывает: „Когда приглашаешь беспартийного на собрание ячейки, он отвечает: Пробовал я раз ходить, так меня выставили, сказали — беспартийный, уходи; что же я дурак ходить, чтобы меня выгоняли“.

Кроме того, многие ячейки ограничиваются вывешиванием объявлений за час, два до собрания. Беспартийный активист часто заранее распределяет свое время и, узнав о собрании поздно, не может его посетить, ибо время это уже занято.

Есть в этом отношении положительный опыт. Так ячейка завода „Коминтерн“ и ф. ки „Красная Березина“ приглашает активистов на открытые партсобрания специальными повестками и устными приглашениями партактива. Еще некоторые ячейки применяют устные индивидуальные приглашения, но большинство ячеек ограничивается вывешиванием объявлений, а бывает обходится и без этого. Секретарь одной из партакеек заявил на собрании: „Если беспартийный интересуется партией, он сам должен искать и находить партийные собрания“.

Отсюда понятно, что среди части (и не малой части) беспартийного актива чувствуется некоторое отчуждение от партии. Многие партакеек почти ничего не делают для уничтожения этого явления. Интересный опыт в этом отношении проделала ячейка завода „Коминтерн“. После обсуждения на рабочих собраниях вопроса о колдовоморе пошли разговоры среди рабочих: „Почему это партакеека руководит этим делом? Зачем вмешивается ячейка в заключение колдовомора“ и т. п. „Уловив такие настроения, ячейка созвала специальное совещание беспартийного актива, где был поставлен вопрос „Работа ячейки на предприятии и методы партруководства общественной жизнью“. Это совещание привлекло 75 человек из беспартийного рабочего актива. Прошло оно чрезвычайно активно и беспартактив выражал удовлетворение полученными разъяснениями, а в результате почти все участники совещания стали регулярно посещать открытые собрания ячеек.

Ячейка спичечной ф. ки „Красная Березина“ практиковала специальные совещания беспартийного актива для разъяснения вопросов партдискуссии, хода и итогов XV партсъезда, а также итогов Пленума ЦК и ЦКК. Этот опыт получился довольно удачный, но беда в том, что он не получил распространения в других партакееках.

Еще нужно остановиться на вопросе о росте парторганизаций, за счет беспартийного актива. Нужно отметить, что вообще этот рост происходит несистематически, а скачками. Октябрьский призыв, вступление в партию рабочих, в связи с 8-ым мартом и т. п. Проведенный подсчет в некоторых ячейках показывает, что рост ячейки только на 25-30% идет за счет беспартийного актива, а больше ячейки растут за счет рабочих, которые не считались активом. Это говорит о некотором случайном характере роста и безусловно свидетельствует об опасности засорения парторганизации случайным, непроверенным на общественной работе элементом.

На основании всех этих материалов, горком разработал ряд мер по усилению воспитательной работы с беспартактивом и по приближению его к партийным ячейкам.

М. Грашчанка, І. Смаль

Чаму вучыць фарынаўская справа

Пытаньне аб партыйным кіраўніцтве рабселькорнаўскім рухам, ня глядзячы на цэлы шэраг пастановаў ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б)Б, з якіх асабліва важнымі зьяўляюцца пастанова ЦК УсеКП(б) ад 28-га жніўня 1926 г., абержнік ЦК КП(б)Б аб кіраўніцтве рабселькорнаўскім рухам і вынятка з рэзалюцыі пленуму ЦК КП(б)Б ад 1/5 сакавіка 1927 г. па дакладу аб масавай працы, ня толькі ня выконваецца, а нават зьяўляецца „цямным“ і невядомым нізавым парт’ячэйкам. Адгэтуль назіраецца цэлы шэраг скрыўленьняў, няправільнасьцяў, якія часамі пераходзяць у злачынствы.

Справа, з якой давялося сустрэцца ў фарынаўскай мытніцы, зьяўляецца надзвычайна цікавай і навучальнай.

Некаторыя папярэднія весткі: парт’ячэйка складаецца з 12 членаў і 7 кандыдатаў, па партстажу: 2 члены з 1919 г., 4—1920 г., 1 з 1921 г., 1 з 1924 г., 2 з 1925 г., 1 з 1927 г. і 1 з 1928 г.: Кандыдаты: 1 з 1925 г., 4 з 1926 г., 2 з 1927 г. Па сацыяльнаму паходжаньню: 7 рабочых, 4 сялян і 8 служачых. Маючы такі склад, ячэйка магла, а ёй і трэба было заняцца работай сярод селькораў, бо пэрыядычна выходзіць насыценгазэта, а к таму яшчэ і маюцца карэспандэнты, як мясцовыя, так і цэнтральных газэт, сярод якіх асабліва высунаўся селькор камсамалец.

Высьвятляючы жыцьцё мытніцы, акаляючых вёсак і ўсяго раёну, гэты селькор не заплішчваў вочы і на недахопы ў працы як ячэйкі, гэтак і паасобных працаўнікоў мытніцы, але селькор быў „цярплівы“. Яго пераносіць яшчэ можна было, бо быў „сьмірны“. Селькор таксама на ражны ня лез, ціханька папісваў, а другія пачытвалі. Ніякага рэзаваньня на зьмешчаныя допісы ні з боку кіраўніка мытніцы, ні з боку парт’ячэйкі. „Ціш і гладзь ды боская благадаць“.

Пішучы ў друкаваныя газэты, селькор гэты прымаў актыўны ўдзел і ў насыценгазэце. Праўда, крывіліся на яго тыя, хто стаў ахвяраю пяра, але „цярпелі“, часам толькі з-за вугла вайстрылі зубы. Другія дык проста пачалі баяцца і ўносіць яго „да нябёс“. Так сэкратар парт’ячэйкі М-ч проста і сказаў камісіі: „Мы раней М-ва (селькора) на руках насілі, ведаючы дырэктывы партыі“. Да справы, такой дырэктывы „на руках насіць“ яшчэ ня было, няма і ня будзе, не „на руках насіць“, а садзейнічаць, дапамагаць у рабоце, правільна кіраваць работай—гавораць дырэктывы.

Узьняўшы „да нябёс“ гэтага селькора-камсамольца, насіўшы яго „на руках“, партыйная ячэйка зусім не вяла ніякай выхаваўчай працы і селькор пачаў адчуваць сябе вышэй нават за парт’ячэйку. У гутарцы з членам партыі Кажамякіным селькор так і сказаў: „Я прымушаў парт’ячэйку лічыцца за мной“. Партыйная-ж ячэйка зусім зьбянтэжылася і замест кіраўніцтва стала ўжываць мэтады „адзёргваньня“ і

„барацьбу“ ў сваясабовых формах. Так, напрыклад: калі селькор падае ў насьценгазэту матар'ял выкрываючага характару, дык пачынаецца беганіна ўслед за селькорам з просьбай „зьняць допіс“, калі-ж гэта не пасабляла, тады зварэчаліся за „дапамогаю“ да сэкрэтара парт'ячэйкі, каб той „дазволіў“ не зьмяшчаць допісу ў насьценгазэце. Такіх было два факты. Першы: допіс адносна рацыяналізацыі апарату мытніцы, у якім закранаўся член рэдкалегіі — член партыі — Гуцін. Гуцін пачаў бегаць за селькорам, прасіць каб ён зьняў гэты допіс, бо апарат ужо і так рацыяналізаваны, у выніку чаго Гуцін пачаў атрымліваць замест 125 руб. толькі 70. Селькор гэтым фактам „возомніў“ аб сабе, допіс парваў і паабяцаў аб гэтым напісаць у акруговую газэту „Чырвоную Полаччыну“. Замест таго, каб гэты матар'ял зьмясьціць з адказам на яго ад рэдакцыі ці кіраўніка мытніцы, або адказаць у паштовай скрынцы, залішня беганіна, кіданьне па куткох, „ратаваньне“ ад няра селькора, як ад напасьці. Другі факт: зьявіўся допіс на кіраўніка мытніцы, які па даручэньню бюро (ці сэкрэтара ячэйкі) паехаў, згодна просьбы аднаго рабочага, у сваты, каб замест старага вясельля зрабіць новае — чырвонае. Самы факт па сабе ня мае нічога асаблівага, але кіраўнік мытніцы дазволіў сабе разам з іншымі вясельнымі ужыць кілішак гарэлкі. Аб гэтым паступіў допіс у насьценгазэту. Рэдакцыя да сэкрэтара парт'ячэйкі — „Як быць?“ — „Не зьмяшчайце, бо выяжджаў ён па нашай прапанове“. Рэдакцыя допіс зьнішчыла, не адказаўшы на яго ў паштовай скрынцы. Гэта дало падставу селькору ўгледзець боязкасьць перад ім, а разам з тым зьвярнуцца з фактам у акруговую газэту. Гэтыя два прыклады гавораць аб тым, як парт'ячэйка, з прычыны няведаньня як кіраваць гэтай ажывіцельнай сілай рабселькораў, пачынае ўмешвацца ў дробныя пытаньні і гэтым губляе свой твар ідэёвага кіраўніка выразнікаў грамадзкай думкі.

Селькор працягвае ўсё-ж такі карэспандыраваць у насьценгазэту, а рэдкалегія вымушана часткова зьмяшчаць. Так быў зьмешчаны допіс у насьценгазэце аб тым, як камсамольскай ячэйцы ня трэба даваць дырэктывы і прапановы агульнага характару па асабовых справах сваіх членаў. Пытаньне высветлена правільна, але сэкрэтэр камсамольскай ячэйкі і ўсе бюро ўгледзелі ў гэтым допісу „кляузу“ на бюро і ставяць пытаньне (вынятка з пратаколу бюро камсамольскай ячэйкі).

Слухалі: аб кляузе т. М — ва ў насьценгазэце на бюро яч. КСМ.

Ухвалілі: На падставе ўсяго выказанага вынесці т. М — ву строгі выгавар з папярэджаньнем, калі ў далейшым будуць заўважаны такія паступкі(!) — будзе выключан з сяброў ЛКСМБ.

Значыцца — „за кляузу“ ў насьценгазэце, — папярэджаньне аб выключэньні. Факт вельмі арыгінальны ў „кіраўніцтве“ і „выхаваньні“ селькора. Яшчэ большае значэньне мае гэта справа, калі ведаць (а гэта так), што на гэтым бюро камсамольскай ячэйкі прысутнічала амаль палова членаў партыі ячэйкі. Адзіным фронтам партыйная і камсамольская ячэйка супроць камсамольца-селькора. З гэтага і разгарэўся сыр-бор.

Па паступленьню пратаколу ў Ветрынскі райком КСМ, райком пастанову не зацьвердзіў, а матар'ял праз прадстаўніка АК КСМ перадаў у рэдакцыю, аб чым быў і зьмешчан адпаведны артыкул.

Раз падбілі „клінкі“ камсамольскай ячэйцы, то партыйная ячэйка ідзе на дапамогу. Яна падрыхтоўвае аправяржэнне на гэты артыкул і праз райком КПБ хоча ўздзейнічаць на РК КСМ, каб той зацвердзіў пастанову камсамольскай ячэйкі. Справа атрымала выгляд заблытанага клубка, разблытаць які патрабавалася спецыяльнай камісія.

Не пасыпела складзеная па гэтаму пытанню камісія з прадстаўнікоў АКК—РСІ, рэдакцыі „Чырвоная Полаччына“, АК КСМ і РК партыі выехаць на месца, як у рэдакцыю газеты ад гэтага-ж селькора прыбывае новы выкрываючага характару матар’ял пад загалоўкам „Фарынаўскі гнайнік“. Пададзены лічбы злоўжывання грашымі, па службе і г. д. Абгаварыўшы гэта пытанне АКК—РСІ і рэдакцыя ўхвалілі даручыць складзенай камісіі для паездкі ў Фарынава вывучыць усю справу і ў прыватнасці па частцы зазначаных у допісу фактаў. Камісія працавала 2 сутак па 12 гадз., перагледзела ўсе дакуманты і была здзіўлена: сумы былі паказаны дакладна капейка ў капейку, даты выдаткавання сум правільныя, нумары дакументаў верныя, а высветлены ў допісу няправільныя.

Не агалашаючы матар’ялу „Гнайніка“, а толькі апэрыруючы зьмешчаным раней у газэце матар’ялам, камісія, правяраючы факты па дакумантах, мела гутарку з членамі партыі, служачымі мытніцы, а потым паставіла пытанне перад парт’ячэйкай аб працы насьценгазэты, вызначэння думкі ячэйкі адносна зьмешчаных у „Чырвоная Полаччына“ допісаў, аб рабоце з селькорамі і ўзаемаадносінах з імі. Пры гэтым вызначаліся надзвычайна цікавыя факты.

Пастаноўка гэтых пытанняў выклікала такую актыўнасьць і зацікаўленасьць справай, што з 10 прысутнічаўшых членаў партыі выказалася 14 разоў (акрамя членаў камісіі і сэкратара ячэйкі). Што-ж гаварылі члены партыі? Па характару выступленьня сход можна разьбіць на дзьве групы: першая—нездаволеная селькораўскай дзейнасьцю і другая—якая аб’ектыўна разглядала пытаньне. З ліку першых запэўнялі, што селькор злы чалавек, як камсамалец недастойны гэтага, што ён займаецца хлуснёй, зьявядыцтвам, чапае ячэйку і г. д. і г. д. Другая частка даказвала, што селькор ня згубіў клясавага пачуцьця і сваёй дзейнасьцю дапамагае савецкаму будаўніцтву, але няправільная палітыка з боку камсамольскай ячэйкі, падтрыманая парт’ячэйкай, аднапхнула яго, маральна выгарадзіла з-пад уплыву ячэйкі. Гэты аб’ектыўны падыход да разгляду пытаньня даў ключ да вырашэньня пытаньняў, звязаных допісам аб „гнайніку“. Аказалася, што селькор-камсамалец, выгараджаны няправільнай палітыкай ад партыйнага ўплыву, папаў у лапы бухгалтэра і аднаго работніка бліжэйшай арганізацыі, якія хацелі выкарыстаць селькора і яго няро да кампрамэнтацыі адміністрацыі і парт’ячэйкі. У гутарцы „па душах“ гэты селькор сам прызнаўся ва ўсім. На запытаньне: „ці прапрацаваў ты пададзены матар’ял“ селькор адразу адказаў. „Не“. Кінуты ў лапы людзей, якія воражжа настроены да парт’ячэйкі, гэты селькор падпаў пад іх уплыў і няправільна накіраваў сваё селькораўскае няро супроць парт’ячэйкі.

Гэты факт прымушае ва ўвесь рост, з усёй сур’ёзнасьцю паставіць пытаньне аб правярцы парткіраўніцтва селькорамі, ці няма падобных зьяў у кіраўніцтве, як „нашэньне на руках селькора“, а потым маральнае абгараджаньне. Гэты факт павінен быць папярэджаньнем для іншых парт’ячэек, якія фармальна падыходзяць да кіраўніцтва селькорамі, а таксама і папярэджаньнем да рэдакцыі газэт, бо узьняўшы курс на самакрытыку, мы вельмі захапляемся як модай, сэзонам, і ў

гэтым захапленні можна дазволіць чужым для нас людзям кампраментаваць добрасумленых работнікаў.

Толькі шляхам арганізацыі селькораў у гурткі, разгортваньнем выхавачай работы з імі і належнага кіраўніцтва, парт'ячэйкі на месцах здолеюць выхаваць сапраўды сумленых селькораў—выразнікаў грамадзкай думкі, якіх з прыемнасцю і бяз хістанняў рэдакцыі будуць пускаць на грамадскую трыбуну з заявамі і прапановамі.

Неабходна дабіцца каб кожная партыйная і нават камсамольская ячэйка распрацавала Жнівенскую рэзалюцыю ЦК УсеКП(б), і паставы ЦК КП(б) Б аб рабоце з рабселькорамі, каб ня было тых хіб, якія маюцца амаль ва ўсіх ячэйках і ўскрыты ў фарынаўскай ячэйцы.

У ЦК КП(б)Б

Состояние и работа Гомельской окружной парторганизации

(из материалов обследования)

Некоторые общие данные о Гомельском округе

Предприятий ценовой промышленности в Гомельском округе на ноябрь 1927 г. было 59, из них действующих 57 с числом рабочих 7.812 человек, что составляет 23,6% по отношению к общему числу рабочих, занятых в ценовой промышленности БССР. Валовая продукция ценовой промышленности за ноябрь месяц 1927 года составила 2.626.207 руб. или 23% всей валовой продукции ценовой промышленности БССР.

Единых крестьянских хозяйств в округе 108.020.

На 100 крестьянских хозяйств в 1927 г. приходилось сох—0,5, плугов—92,4, молотилок—2,5, веялок—3,2. (В среднем по БССР в 1927 г. приходилось на 100 крестьянских хозяйств сох—16,7, плугов—94,7, молотилок—3,9, веялок—4,9)

Посевная площадь отдельных культур в процентном отношении к общей посевной площади Гомельского округа за последние годы развивалась следующим образом: площадь, занятая под зерновые культуры, составляла в 1925 г. 76,1%, в 1926 г.—71,3%, в 1927 г.—73,5% всей посевной площади. Площадь, занятая под технические культуры, составляла в 1925 г.—5,6, в 1926 г.—5,2, в 1927 г.—5,8 всей посевной площади. Площадь, занятая картофелем, составляла в 1925 г.—17,1%, в 1926 г.—19,5, в 1927 г.—17,4% всей посевной площади. Площадь, занятая травами, составляла в 1925 г.—0,9%, в 1926 г.—1,5%, в 1927 г.—2% всей площади.

I. Состав Гомельской парторганизации и внутри-партийное состояние

Состав и рост организации. Анализ состава и роста Гомельской окружной партийной организации показывает следующее:

Процент рабочих по социальному положению, а также рабочих от станка к общему составу партийной организации является удовлетворительным. Так на 1 октября 1927 г. было в организации рабочих по социальному положению 65,5%, на 1 января 1928 года 69%, на 1 апреля 1928 г. 69,7% (Процент рабочих по социальному положению во всей КП(б)Б на соответствующие сроки составлял 53,2%, 56,8%, 68,3%)

Рабочих от станка было в Гомельской организации на I/X 27 года 46,4%, на I/I—28 г. 50,5%, на I/IV-28 г.—51%. (Цифры на соответствующие сроки по всей КП(б)Б дают: 30%, 34,7%, 36,7%)

Абсолютное число и процент батраков и сельхоз. рабочих в Гомельской организации является недостаточным. Так, на I/X-27 г. было в Гомельской организации батраков и сельхоз. рабочих—28 или 0,7%, на I/I-28 г.—27 ч. или 0,5% на I/IV-28 г.—38 ч. или 0,7%. (Процент батраков и сельхоз. рабочих по всей КП(б)Б составлял на I/X-27 г. 1,4%, на I/I-28 г.—1,2% на I/IV-28 г.—1,6%). (В Минской организации было на I/IV-28 г. батраков и сельхоз. рабочих—174, в Оршанской—76, в Бобруйской—65, в Мозырской—56).

Абсолютное число и процент крестьян, исключительно занятых в своем хозяйстве, а также крестьян, совмещающих сельское хозяйство с другой работой в Гомельской организации, также является недостаточным. Так, на I/X-27 г. было в Гомельской организации крестьян, исключительно занятых в хозяйстве и совмещающих, 299 или 6,7%, на I/I-28 г.—337 или 6,2%, на I/I-28 г.—354 или 6,3%. По всей КП(б)Б соответствующие цифры на соответствующие сроки составляют 11,4%, 10,6%, 10,9%. (В среднем по БССР приходится один деревенский коммунист на 233 крестьянских дворах, в Гомельском округе приходится один деревенский коммунист на 322 крестьянских двора.)

Рост Гомельской парторганизации за последние 1 г. 3 мес. в подавляющей своей части происходил за счет рабочих и в очень незначительной мере за счет батраков, сельхоз. рабочих и крестьян. Так, с 1 января 27 года по 1 апреля 28 г. всего принято в

кандидаты партии 1426 человек, из них — батраков — 14, крестьян от сохи — 97, крестьян, совмещающих сельское хозяйство с другой работой. — 27.

Как на ненормальное явление необходимо указать на наличие сравнительно большого числа кандидатов партии с очень высоким кандидатским стажем. Так, на 1 апреля 1928 г. числилось в организации кандидатов с 1921 г. — 3, с 1922 г. — 1, с 1923 г. — 2, с 1924 г. — 18, из них 8 рабочих, с 1925 г. — 149, из них 45 рабочих, с 1926 г. — 200, из них 54 рабочих.

Внутри-партийное состояние. Парторганизация в основном является здоровой, сплоченной и идеологически устойчивой. О степени этой идеологической устойчивости организации больше всего свидетельствуют результаты последней внутри-партийной дискуссии. Основные итоги этой дискуссии по Гомельской организации выражаются в следующих данных. Всего присутствовало на партийных собраниях при обсуждении внутри-партийных вопросов 4.076 человек или 82,4% всей организации, выступало в прениях 1.463 чел. или 36,0% организации, оппозиционных выступлений было 37 или 0,9%, голосовало за оппозицию 2 человека или 0,5%, воздержалось от голосования за линию ЦК 23 чел. или 0,6%.

В организации имеются достижения в развертывании внутри-партийной демократии. Это, главным образом, выражается в росте активности массы партийцев, в налаженности живой связи Окружкома и городских Райкомов КП(б)Б с ячейками и массой партийцев, а также в частой отчетливости Окружкома перед организацией (в частности в постановке отчетных докладов Окружкома на специально-созываемых обще-городских партийных конференциях).

Организация, в основном, правильно подошла к проведению директивы об углублении самокритики. Этому вопросу в последнее время со стороны ОК, РК и бюро крупных производственных коллективов уделяется много внимания.

Наряду с указанными положительными сторонами во внутри-партийном состоянии организации имеются и некоторые болезненные явления. Основными из них являются: а) совершение религиозных обрядов членами и кандидатами партии (обрезание, крещение, похороны, венчание), при чем за последнее время такие случаи участились, как в городской, так и в деревенской части организации, б) случаи систематического пьянства, отрыва от партии, подпадания под чужое влияние, безответственного отношения к своей работе (Буд-Кошелево), а также отдельные случаи падения интереса к партийной и общественной работе и нежелания пойти на выборную работу.

Партийная учеба. Постановка партийной учебы в этом году в Гомельской организации несколько улучшилась. Это выражается в организации Воскресного Комвуза и значительном интересе к занятиям в Воскресном Комвузе со стороны актива, в некотором улучшении качества работы сети партийного просвещения в городе, и охват некоторой части городской парторганизации занятиями в общеобразовательных школах (ЦВРШ, Рабфак, специальные кружки на ж. д.).

Какие недочеты имеются в этой работе?

Прежде всего, все еще слабое качество парт. учебы, особенно в деревне, а также все еще низкий процент охвата парторганизации сетью партийного просвещения, большой отсев слушателей из сети к концу учебного года и особенно низкий процент охвата сетью деревенской части организации.

Партийная учеба не приспособлена к обслуживанию коммунистов-одиночек, живущих в деревне. Это положение усугубляется тем, что политический уровень деревенских коммунистов очень низок.

При удовлетворительном проведении общих итоговых докладов о решениях XV-го съезда ВКП(б) и XI-го съезда КП(б)Б проработка этих решений в значительной части организации прошла неудовлетворительно. Характерно в этом отношении постановление Бюро Речицкого Райкома (май 1928 г.): "отметить, как недопустимое явление, что до сего времени в своем большинстве ячейки не проработали решений XV-го съезда ВКП(б) и XI-го съезда КП(б)Б". Качество проработки этих решений в деревенской организации было низким.

Часть октябрьского призыва не была охвачена никакими видами учебы (в гор. районе 32 чел., на Добруше 27, на Везувии 12 и т. д.).

II. Партийная, профессиональная и массовая работа на предприятиях

Постановка партийной работы на предприятиях характеризуется: ростом удельного веса и авторитета партийных ячеек в массе рабочих; некоторым улучшением партийной работы в цеху на более крупных предприятиях, что главным образом, выражается в перенесении в цеховые ячейки вопросов внутри-партийного характера, главным, в основном, проведением внутри-партийной демократии в производственных ячейках и улучшением руководства со стороны бюро партколлективов основными областями работы на предприятиях.

Главными недостатками в постановке партийной работы на предприятиях являются следующие:

Директива о перенесении центра тяжести партработы в цех на более крупных предприятиях практически слабо преломлена. Это, главным образом, выражается в том, что цеховые ячейки еще не научились своевременно подхватывать и ставить на разрешение разные вопросы, возникающие у партийцев и рабочих в цеху, а также в том, что цеховые ячейки очень мало занимаются производственными вопросами (На общем собрании цеховых ячеек стемального цеха фабрики „Везувий“ за 8 месяцев было два хозяйственных вопроса. То же в цеховых ячейках фанерного завода той же фабрики. В коробочном цеху за это же время — ни одного хозяйственного вопроса. В ячейке паккамерного цеха фабрики „Добруш“ за год был один хозяйственный вопрос. И т. д.) Масса партийцев недостаточно вовлечена в обсуждение хозяйственных вопросов. Совершенно недостаточно участие массы партийцев в вопросах нового строительства и рационализации производства. Такие вопросы очень редко ставятся на общих партийных собраниях (Добруш, Днепр, Везувий и т. д.)

Работа с индивидуалами и звеновыми организаторами поставлена слабо. На некоторых предприятиях не уяснено различие функций индивидуалов и парторганизаторов.

Беспартийные рабочие слабо привлекаются на открытые партсобрания и слабо их посещают, что, главным образом, объясняется незначительным числом устраиваемых открытых собраний и отчасти неудачным подбором повесток дня таких собраний.

Работа по вовлечению в партию рабочих на ряде предприятий ведется несистематически, в связи с чем в ряде предприятий темп притока в партию после Октябрьского призыва ослаб.

Основными достижениями в постановке профессиональной и массовой работы на предприятиях являются

Рост активности массы рабочих и, особенно, в последнее время в связи с постановкой вопроса об углублении самокритики

Некоторое улучшение культурного обслуживания рабочих (обслуживание театром, кино, некоторое улучшение клубной работы)

Уделение большого внимания кампании перезаключения колдоговоров и проведения тарифной реформы и удовлетворительное в основном проведение колдоговорной кампании.

Главными недостатками в постановке профессиональной и массовой работы на предприятиях являются следующие

На некоторых крупных предприятиях профработа не приближена к цеху. Это выражается в том, что в ряде крупных цехов нет ни цех. профбюро, ни цехпрофуполномоченных (Добруш, Днепр)

Масса рабочих недостаточно привлекается к участию в производственной жизни, особенно в вопросах нового строительства. Вопросы хозяйственной работы, а также вопросы нового строительства, очень редко ставятся на обсуждение общих собраний рабочих, делегатских собраний и рабочих конференций. (На фабрике „Везувий“ на 5 фабричных рабочих конференциях, созданных в течение года, были обсуждены следующие вопросы: отчет фабкома, отчет ОСПС, отчет ЦП Союза, отчет ЦК Союза, отчет Спичтреста. На этой же фабрике на обще-фабричных собраниях рабочих в течение целого года стоял только один хозяйственный вопрос: „об остановке фабрики“. На Добрушской фабрике такое же положение: на делегатских собраниях рабочих с сентября 1927 г. до мая 1928 г. не обсуждался ни один хозяйственный вопрос. На обще-фабричных конференциях рабочих за это же время стоял только один хозяйственный вопрос: „Доклад председателя Правления Треста о хозяйственном годе“. Такое положение имеется и на ряде других предприятий)

На Добруше при наличии ряда моментов явного нарушения партийных директив о строительстве (не использование в течение долгого времени оборудования ввезенного из-за границы, отсутствие плановости в строительстве и увязки отдельных частей строительства между собой, ввоз из-за границы части такого оборудования, которое можно было бы изготовить в СССР, полное игнорирование в вопросах строительства партийных и проф. организаций со стороны инженера, руководящего строительством, не использование в течение долгого времени помещения, выстроенного для содового отделения) партийная организация и масса рабочих до самого последнего времени находились в полной неосведомленности о состоянии и перспективах строительства

Кроме того, посещаемость общих собраний рабочих в ряде случаев низка. Это отчасти также объясняется неудачным зачастую подбором повесток дня.

Хотя в работе производственных совещаний и производственных комиссий за последнее время имеется некоторое оживление, однако, они еще до сих пор работают нерегулярно, не в достаточной мере проявляют инициативу к постановке и разрешению важнейших вопросов производственной жизни. Особенно слабо поставлена работа обще-фабричных производственных совещаний на некоторых предприятиях (на „Везувий“, „Днепре“ обще-фабричные производственные совещания за последние полгода собирались только один раз). Есть много случаев, когда решения производственных совеща-

ний не проводится в жизнь (завод „Пролетарий“), а также имеется много случаев большого затягивания оформления решений производственных совещаний.

При наличии на 4-х предприятиях временных контрольных комиссий, приходится отметить, что вокруг этих комиссий не создано необходимое общественное мнение, работе этих комиссий со стороны бюро коллективов и фабзавкомов уделяется недостаточное внимание. Есть, кроме того, неясность в вопросе об организационном оформлении этих комиссий.

Охрана труда на значительной части предприятий в округе поставлена неудовлетворительно. Есть ряд случаев совершенно невнимательного отношения к охране труда со стороны фабзавкомов, а также нет достаточной настойчивости с их стороны в проведении мероприятий по охране труда, предусмотренных колдоговорами.

На ряде предприятий имеется нечуткое, порой бюрократическое, отношение к рабочему изобретательству. Есть много случаев затягивания в оформлении рабочего изобретательства. Нет необходимой помощи рабочим изобретателям со стороны технического персонала („Везувий“, „Добруш“, „Днепр“). Был случай присвоения рабочего изобретательства техническим персоналом („Везувий“).

При наличии на ряде предприятий высокого процента прогулов со стороны фабзавкомов не уделяется необходимого внимания в борьбе с прогулами.

При наличии на ряде предприятий значительных кадров рабочих, связанных с деревней (главные мастера, „Везувий“, „Днепр“, „Добруш“) партийными и профессиональными организациями с этой частью рабочих не проводится никаких специальных видов работы, благодаря чему имеется ряд случаев проваливания со стороны рабочих мероприятий, намечаемых партией к проведению в деревне (был случай, когда председатель сельсовета просил задержать поезд с рабочими, ехавшими с работы в деревню, чтобы не провалить на собрании крестьян вопроса о самообложении).

В большинстве предприятий имеются достижения в деле выдвижения рабочих на разные административно-хозяйственные работы внутри самого предприятия (выдвижение мастеров, заведующих, помощников заведующих цехов и отделений, заместителей директоров и т. д.). Однако, выдвижение рабочих за пределы предприятия, особенно в окружной районный советский аппарат, поставлено слабо.

Рабочие—члены разных выборных организаций—не отчитываются перед своими избирателями и очень часто не чувствуются на предприятиях, как представители руководящих выборных органов.

При наличии известных улучшений в обслуживании рабочих на предприятиях разными видами культурно-массовой работы (театр, кино, кружки) в постановке культурной работы фабзавкомов имеется еще много существенных недостатков. Основными из них является то, что средства культфондов в значительной своей части идут на содержание аппаратов культработников (руководителей кружков, за клубами и т. д.). На „Добруше“ при смете культфонда в 11 000 р. на полгода подавляющая часть этих средств уходит на содержание большого штата работников клуба и в небольшом размере расходуются на видение непосредственной культурно-массовой работы. Слабо поставлено вовлечение взрослых рабочих в разные кружки при клубах.

Хотя в работе стениных газет за последнее время имеются некоторые улучшения (переход на „Плывочки“, некоторое улучшение содержания газет), однако работа стениных газет, а также работа с рабкорами и стенкорами на ряде предприятий поставлена недостаточно. Есть ряд случаев несвоевременного реагирования администрации на заметки рабочих корреспондентов, благодаря чему на некоторых предприятиях создается пассивное отношение к освещению недостатков работы в стенгазетах („Везувий“, 3-ий участок ж. д.). Имеются также случаи запугивания рабкоров со стороны администрации („Везувий“, „Пролетарий“, 3-ий участок ж. д.). На 3-ем участке ж. д. администратор в мае этого года так реагировал на заметки рабкора, критикующего его: „или я, или он“ (рабкор).

Добровольные общественные организации на предприятиях в большинстве своем все еще работают неудовлетворительно. Некоторые улучшения имеются в работе МОПРа, выражающиеся, главным образом, в усилении сбора средств. Ячейки Осо-Авиацим и шевтоварищества, как правило, работают слабо. Вокруг добровольных общественных организаций почти не создан кадр беспартийного актива. Шевские товарищества, хотя и проводят некоторую работу, однако благодаря распыленности и ограниченности средств, эффективность этой работы очень незначительна. Очень мало внимания уделяется шевтовариществами проведению организационно-хозяйственной работы в деревне. В большинстве случаев выезды шефов в деревню еще до сих пор, главным образом, приурочиваются к проведению разных праздников и сводятся к посылке в деревню докладчиков и представителей драмкружков для организации спектаклей. Круг товарищей, выезжающих в деревню по шефству, очень ограничен. Масса рабочих не вовлекается в эту работу. Ячейки Осоавиахим, за редким исключением, не развернули практической работы.

III. Работа в деревне

Работа сель'ячеек КП(б)Б. Обследование ряда деревенских ячеек в Гомельском округе полностью подтверждает оценку, данную состоянию и работе деревенских ячеек Бюро ЦК КП(б)Б, и хотя в работе сельских ячеек имеются некоторые улучшения, однако в основном их работа до сих пор все еще остается очень слабой. Основными недостатками в работе сельских ячеек являются

Очень слабый, а местами совершенно ничтожный, рост сельских ячеек за счет батраков, сельхозрабочих и бедняков (Остроглядская яч. Брагинского района—за год поступило два заявления от крестьян о приеме в партию. Микуличская ячейка того же района—за год принято в партию 1 человек, Салтановская яч. Речицкого района—за 2 года принято в партию 1 человек). Такое положение с ростом сель'ячеек в значительной мере объясняется тем, что вокруг сельских ячеек имеется очень тонкий слой беспартийного крестьянского актива и что работа с этим активом поставлена очень слабо. В некоторых ячейках все еще до сих пор имеется боязнь вовлечения беспартийного актива в общественную работу и дачи ему ответственной нагрузки (в Мотневичской яч. Чечерского района, секретарь ячейки в то же время является избачом и председателем сельККОВ и выполняет еще ряд обязанностей. Этот же товарищ никак не соглашается выдвинуть на работу председателя СельККОВ беспартийного крестьянина-активиста В Остроглядской яч. Брагинского района секретарь ячейки, он же избач, он же секретарь сельсовета, он же выполняет ряд других обязанностей, и этот товарищ не считает возможным выдвинуть на работу секретаря сельсовета беспартийного крестьянина-активиста).

Сель'ячейки все еще не научились увязывать вопросы хозяйственного и культурного строительства деревни с политической работой. Сель'ячейки, как правило, не проявляют инициативы в постановке и разрешении разных хозяйственных вопросов, волнующих деревню. Очень часто сель'ячейки не знают состояния хозяйства своего района.

Сельские коммунисты—самостоятельные хозяева по способу ведения своего хозяйства мало чем отличаются от массы окружающего крестьянства (в Полоцкой ячейке, Чечерского района, из 12 человек крестьян-коммунистов, культурные начинания имеются только в хозяйстве 2-х). Быт деревенских коммунистов также в малой степени отличается от быта окружающего крестьянства (в Мотневичской сель'ячейке в домах всех коммунистов, не самостоятельных хозяев, имеются иконы).

В большинстве случаев коммунист-крестьянин по вступлении в партию стремится на какую-нибудь платную работу и отрывается от своего хозяйства. Этим отчасти объясняется то, что коммунистов, исключительно занятых в своем хозяйстве, очень мало в сельских ячейках и что очень незначительно число коммунистов в колхозах. Тяга в колхозы со стороны коммунистов еще слаба.

Политический и культурный уровень сельских коммунистов очень низок. Партучеба, как уже раньше указано, очень слабо приспособлена к обслуживанию деревенского коммуниста-одиночки.

Живое руководство деревенскими ячейками со стороны райкомов КП(б)Б является недостаточным. Совершенно недостаточным является помощь со стороны районных комитетов партии сель'ячейкам в налаживании отдельных видов партийной работы в деревне.

Живое руководство и практическая помощь деревенским парторганизациям со стороны Округкома также было недостаточным. Несмотря на большое число выездов представителей Округкома в деревню в связи с проведением последних кампаний, длительные выезды представителей ОК для практической помощи и инструктирования ячеек проводились в очень малом размере. Значительная часть деревенских парторганизаций за время с января 1927 г. не была обследована Округкомом. (За указанное время было обследовано 5 районных организаций из 11). Слабо поставлено обслуживание деревенских парторганизаций инструкторами ОК (в аппарате ОК имеется только один инструктор для обслуживания деревенских организаций, в течение зимы вовсе не было таких инструкторов).

Работа с беднотой. Основными достижениями в организационно-политической работе с беднотой являются:

Проведение большого количества собраний бедноты в связи с последними кампаниями в деревне (по сведениям ОК, с осени 1927 г. проведено по округу 1.800 собраний бедноты). Проведение районных конференций групп бедноты, что способствовало некоторому оживлению работы групп и созданию вокруг них большего общественного мнения.

Недостатками в этой работе являются:

Слабое преломление директивы об устройстве собраний бедноты в связи с текущими хозяйственными и культурными вопросами деревни (подавляющее большинство собраний бедноты было проведено только в связи с кампаниями). Группы бедноты во многих случаях еще до сих пор не оформлены, особенно при кооперативных органах и при сельККОВ. Работа групп бедноты все еще остается очень слабой. Группы бедноты собираются очень редко (1—2 раза за время с января 1928 г.). Все еще встречаются

случаи неуяснения партячейками, а иногда и работниками Райкомов директив партии о формах организационной работы с беднотой (в Чечерском районе до самого последнего времени практиковались выборы президиумов на собраниях бедноты, в том же районе в Мотневичском сельсовете группа, созданная при сельсовете и сель ККОВ, утверждала решения Президиума сельсовета. В Брагинском районе группа бедноты при ЕПО создана неправильно и т. д.)

Основными достижениями в организации хозяйственной помощи бедноте являются

Рост кооперирования бедноты, как по линии потреб., так и по линии сельскохозяйственной кооперации, почти полное использование фондов по кооперированию бедноты, по линии потребкооперации (на 1 апреля 1928 г. кооперировано потребсетью за счет фондов бедноты 11.193 бедняка, остаток фонда на это число по потребкооперации составлял 4.712 р., к концу мая этот остаток был почти полностью исчерпан). По линии сельхозкооперации точных сведений об использовании фонда кооперирования бедноты на 1 апреля нет. Однако, и здесь темп использования фонда за последнее время усилился.

Улучшилось за последнее время обслуживание бедноты кредитом, что выражается, главным образом, в более правильном использовании фондов кредитования бедноты, а также в более полном использовании долгосрочных кредитов

Основными недостатками в этой работе являются:

Отсутствие учета кооперирования бедноты, как по линии потребительской, так и по линии сельхозкооперации, — в округе, что затрудняет в дальнейшем ведение плановой работы по кооперированию бедноты. Слабое использование фондов кооперирования бедноты при специальных видах сельхозкооперации (к моменту выезда в деревню при обследовании фонды при специальных видах сельхозкооперации большей частью еще не были использованы). В некоторых случаях имеет место механический подход к кооперированию бедноты, недостаточно проверяется действительно ли он бедняк и действительно ли нуждается в кооперировании за счет фонда. Наличие еще до последнего времени ряда искажений в кредитовании бедноты (об этом см. подробнее дальше в разделе „Кредитование сельского хозяйства“)

В ряде случаев со стороны партийных и советских организаций все еще проявляется невнимательное и нечуткое отношение к защите интересов бедноты (при исчислении самообложения сельсоветами в ряде случаев допущены грубые ошибки в сторону переобложения бедноты), не всегда учитываются интересы бедноты при посылке на работу (подводы, артели). Эффективность хозяйственной помощи бедноте не изучается.

Работа с батрачеством. Эта работа характеризуется

Очень низким процентом вовлечения батраков в союз (из 9.610 чел. вовлечено в союз 680), а также низким процентом охвата батраков трудовыми договорами (охвачено трудовыми договорами 26,5% всех работающих батраков).

Наличием многих случаев нарушения „Временных Правил“, при чем борьба с нарушителями „Вр. Правил“ в ряде случаев поставлена очень плохо (в Брагинском районе на вопрос о том, имеются ли случаи нарушения „Вр. Правил“, представитель райкома Рабземлеса написал: „Временные Правила“ в большинстве нарушаются. Попытки привлечь к ответственности отдельных нанимателей за нарушение „Вр. Правил“ не было из-за боязни создать безработицу“).

Слабо поставлена культурная работа с батрачеством, обслуживание его избачными, народными, ликпунктами

Результатом всего этого является все еще очень низкая активность батрачества и слабый удельный вес его в работе разных организаций деревни.

Работа низового советского аппарата. Сельсоветы и Райисполкомы в большинстве работают слабо

Основными недостатками в работе сельсоветов являются:

Неудовлетворительный состав председателей и секретарей значительной части сельсоветов (низкий процент партийцев и комсомольцев в составе председателей и секретарей, наличие определенного числа зажиточных)

Сельсоветы уделяют недостаточное внимание вопросам хозяйственной и культурной работы деревни. Во многих случаях работа сельсоветов после их укрупнения ограничивается только пределами той деревни или села, в котором они находятся.

Пленумы сельсоветов собираются очень редко (за время после районирования [декабрь 1927 г.] значительная часть с/с собирала пленумы только 1—2 раза), секции сельсоветов во многих случаях не оформлены и, как правило, не работают. Беспартийный крестьянский актив очень слабо вовлекается в практическую работу советов.

Такое положение в значительной мере объясняется:

Недостаточным вниманием подбору работников сельсоветов при проведении их районирования, благодаря чему работа сельсоветов после районирования, во многих случаях ухудшилась.

Недостаточной практической помощью и живым руководством со стороны РИКов и ОИКов. Хотя со стороны РИКов за последнее время проводится много обследований сельсоветов, однако, качество этих обследований очень низко и практическая помощь

обследуемым сельсоветам неудовлетворительна. Качество инструктирования низового советского аппарата со стороны ОНКа также является неудовлетворительным.

Основными недостатками в работе райисполкомов, кроме того являются:

а) Неудовлетворительный состав значительной части работников райисполкомов, особенно земельных и налоговых работников. Очень высок процент отменяемости решений районных земельных комиссий (40—60%).

Райисполкомы, как правило, уделяют недостаточное внимание руководству хозяйственной и культурной работы их районов, особенно вопросам коллективизации сельского хозяйства:

Работа ККОВ. Подавляющее большинство ККОВ работает плохо. Основными недостатками в их работе являются:

В ряде случаев сельККОВ после районирования еще не оформились, как организации, распространяющие работу на весь укрупненный район. Фонды бывших сельККОВ после укрупнения во многих случаях не сконцентрированы в укрупненных сельККОВ. Как и сельсоветы сельККОВ после укрупнения в своей работе во многих случаях ограничиваются пределами той деревни, где они находятся. Совершенно слабо проводится работа по взысканию членских взносов и возврату ссуд. Слабо развернута производственная деятельность ККОВ. Земельные участки сельККОВ используются иногда бесхозяйственно. Участие ККОВ в весенней посевной кампании в большинстве случаев неудовлетворительно. Крестьянский актив слабо втянут в работу ККОВ. Пленумы сельККОВ проводятся очень редко.

Кооперирование и коллективизация сельхоз-ва. Основными достижениями в кооперировании и коллективизации сельского хозяйства в округе являются:

Рост процента кооперирования крестьянских хозяйств как по линии потребительской, так и по линии сельско-хозяйственной кооперации (по линии потребкооперации было кооперировано на 1 IV-1927 г. 11,5% крестьянских дворов, на 1 IV-28 г. — 56,9%, по линии сельхозкооперации на 1 X-26 г. — 24,7%, на 1 X-27 г. — 40% крестьянских дворов).

Рост паевых капиталов, как по линии потреб. кооперации, так и по линии сельхозкооперации, а также рост взысканного среднего пая (Средний кооперации взысканный пай по потребкооперации — 7 р 50 к. по с.-х. кредитной кооперации 5 р 50 к. на 1 IV-28 г.).

Значительный рост специальных видов сельско-хозяйственной кооперации, особенно в последнюю посевную кампанию (в эту кампанию вновь организовано 14 машинных товариществ, 42 поселковых, 26 колхозов, 30 маслодельных товариществ, 8 садово-огородных, 10 птицеводных, 7 молочных и т. д.).

Усиление внимания вопросу кооперирования и коллективизации сельского хозяйства в самое последнее время со стороны партийных и советских организаций и некоторое улучшение работы колхозов.

Основными недостатками в этой работе являются:

Низкий процент кооперирования крестьянских хозяйств по линии сельско-хозяйственной кредитной кооперации (на 1 апреля 1928 г. кооперировано по линии с.-х. кредитной кооперации — 22% крестьянских хозяйств).

Малочисленный состав большинства машинных товариществ, благодаря чему получается слабая нагруженность и нерентабельность машин (по материалам Окрсельсоюза на основе обследования 56 машинных товариществ, средняя нагрузка машин членами товариществ составляет 37%, посторонним 36%). Отсутствие в значительной части машинных товариществ установки на дальнейший переход к более сложным видам коллективизации и в связи с этим низкий процент почвообрабатывающих и уборочных машин (по 56 обследованным машинным товариществам почвообрабатывающие машины составляют 18%, уборочные 0,45%, к общему набору машин). Большая пестрота в формах оплаты за пользование машинами и отсутствие во многих случаях льготных условий в пользовании машинами для бедноты.

Значительная часть поселковых товариществ по характеру своей работы мало чем отличается от машинных товариществ (т-во „Новый Путь“ Брагинского р-на, организовано в декабре 1926 г., имеет в своем составе 13 пайщиков. Все имущество этого товарищества складывается из окучника и соломорезки. Маритонское т-во того же района имеет 12 пайщиков. Имущество т-ва складывается из молотилки, веялки, сеялки, соломорезки, пружинной боронки. Лишь в самое последнее время приобретен племенной бык).

Высокий процент зажиточных крестьян в составе некоторых специальных видов сельхоз. кооперации, особенно в составе молочной, садово-огородной кооперации) в составе молочных артелей процент трехкоровных хозяйств составляет 19%, 4-коровных и больше — 9%. В составе садово-огородных товариществ имеется значительное число бывших арендаторов и торговцев. Сравнительно высокий процент зажиточных в составе сельхоз. кредитной кооперации (11%).

Значительная часть мелноративных и торфяных товариществ не входит в систему с.-х. кооперации (из 104 мелноративных т-в. входят в систему кооперации 39).

При некотором улучшении работы давно организованных колхозов все-же их влияние не окружающее крестьянство является очень незначительным. В ряде колхозов, кроме того, имеются еще внутренние неурядицы.

Руководство и практическая помощь специальным видам сельхозкооперации со стороны Окрсельсоюзов, ОкрЗО, а также районных партийных и советских организаций, является слабым. Есть случаи неучтотого отношения районных организаций к вопросу об укреплении колхозов.

Темп взимания паевых взносов в системе сельхозкооперации, особенно в специальных видах, является недостаточным (за январь—март 1928 г. задание по взысканию паевых взносов выполнено на 37%).

Кредитование сельского хозяйства. Достижениями в работе по кредитованию сельского хозяйства являются

Укрепление финансового положения Окрсельбанка и низовой сети и рост целевого кредитования сел. хозяйства. Улучшение социального направления кредита, а также использование по назначению долгосрочного кредита.

Основными недостатками в этой работе являются:

а) Наличие ряда случаев неправильного использования фондов по кредитованию бедноты и искажений партийной линии по этому вопросу (взимание излишних процентов с бедноты, удержание процентов наперед, случаи кредитования середняков и зажиточных из средств фонда, сокращение сроков кредитования).

При правильности линий в общем направлении кредита (кредит в подавляющей своей части идет бедняцким и середняцким хозяйствам) считать ненормальным, что средний размер кредитованных займочных превышает средний размер ссуд, выдаваемых бедняцким и середняцким хозяйствам (средний размер ссуды хозяйствам с посевом от 1 до 2 дес.—60 р., от 2—5 д.—51 р., от 8 до 16 дес.—68 р. Удельный вес суммы кредита соответствующим социальным группам составляет 27,1%, 28,5% и 3,9%. Средний размер ссуды безлошадным 67 р., с 1 лош.—52, с 3-мя лош.—75 р., с 4-мя лош.—86 р. Удельный вес суммы кредита соотв. группам составляет 24,8%, 51,1%, 2,9%, 0,3%. Средний размер ссуды бескоровным 62 р., с 1 коровой 54, с 4-мя кор. 74 р. Удельный вес суммы кредита соответствующим группам составляет 13,2%, 45,8%, 2,4%.

Слабо идет вовлечение в систему сельхозкредита крестьянских сбережений и некоторое падение среднего вклада на пайщика, наличие большого процента просроченных ссуд.

Есть, кроме того, ряд случаев использования долгосрочных займов в краткосрочное кредитование.

Землеустройство. Землеустроенная площадь в Гомельском Округе составляет 52,15% всей площади земель трудового пользования.

Однако подавляющая часть этой площади землеустроена так называемым групповым землеустройством (это землеустройство не доведено до отдельного двора), хозяйственное землеустройство (такое как в остальной БССР) проведено только на 1/3 землеустроенной площади. Следствием такого положения является то, что в ряде случаев крестьяне землеустроенных деревень сейчас поднимают вопрос о проведении нового землеустройства.

Аренда земли. Вопросам аренды земли окружные и районные партийные и советские организации мало занимались. При обследовании выявлено наличие многих случаев скрытой аренды земли. Так, например, в Покотском сельсовете Чечерского района, по сведениям сельсовета, сдают землю в аренду 5 хозяйств, зарегистрировано только 2 договора об аренде. В Мотиевичском сельсовете того же района, по сведениям сельсовета сдавало землю в аренду по переселению в 1926 г. 5 хозяйств, в 1927 — 17 хоз., в 1928 г.— 18 хозяйств. По маломощности сдают землю полностью 4 хоз., частично — 32 хоз. Сдача земли в аренду по маломощности не регистрируется.

Проведение кампаний (хлебозаготовки, реализации займа, самообложение). Окружком уделено очень много внимания проведению кампаний хлебозаготовок, реализации займа и самообложения. Для помощи деревенским организациям в проведении этих кампаний был послан в деревню почти весь окружной партактив. Однако, слабость низового советского аппарата, наличие случаев непонимания работниками райисполкомов и сельсоветов значения и важности этих кампаний по самообложению и по реализации крестьянского займа Гомельский Округ отставал от ряда других округов БССР.

Учет дифференциаций крестьянского хозяйства. Учет расслоения крестьянских хозяйств, как в окружных, так и в районных партийных и советских организациях, поставлен слабо. Окружком и Райкомы, благодаря этому, не в курсе тенденций развития отдельных социальных групп крестьянства по округу. Такое положение затрудняет плановое воздействие окружных и партийных советских организаций на направление развития отдельных социальных групп в определенную сторону.

IV. Руководство работой по рационализации производства и снижению себестоимости

Окружком уделял внимание вопросу рационализации производства и снижению себестоимости на отдельных предприятиях. Главным мероприятием, проведенным по этому вопросу, является обследование работниками ОКК и фр. ОСПС хода работы по рационализации и снижению себестоимости на значительной части предприятий работающих в округе и постановке доклада по этому вопросу на майском Пленуме ОК и ОКК.

В работе по рационализации и снижению себестоимости имеются некоторые достижения, особенно, за первое полугодие 1927—28 хозяйственного года.

Однако, имеется и ряд недостатков. Основными из них являются.

Отсутствие точного учета снижения себестоимости отдельных элементов производства (в ряде случаев снижение себестоимости получается, главным образом, вследствие удешевления сырья и материалов и лишь в незначительной степени благодаря рационализации производства).

Недостаточное участие в работе по рационализации производства и снижению себестоимости партийных организаций и массы рабочих на предприятиях (вопросы рационализации на производственных совещаниях зачастую ставятся в неконкретной форме).

Наличие ряда случаев бесплановости в проведении рационализации и особенно нового строительства, высокий процент прогулов на ряде предприятий и большое количество технических остановок. Наличие отдельных случаев порчи материалов, а также наличие случаев уделения недостаточного внимания улучшению условий труда на предприятиях при проведении рационализации.

V. Борьба с бюрократизмом и участие в этой работе советских ячеек

Вопросу борьбы с бюрократизмом за последнее время усилилось внимание партийных и советских организаций. Однако, значительных конкретных достижений в этом отношении почти не имеется. Работа советских парт'ячеек в этом направлении все еще остается слабой. Решение по вопросу о борьбе с бюрократизмом в ряде случаев не конкретно. Характерным в этом отношении является следующее постановление банковской ячейки КП(б)Б от 22 марта 1928 г. по докладу Экономкомиссии о рационализации аппарата и борьбе с бюрократизмом.

„Считать, что в работе Экономкомиссии есть некоторые достижения, однако, экономкомиссия недостаточно проработала ряд вопросов и не привлекла к своей работе широкие массы служащих

В дальнейшем Экономкомиссии необходимо

- а) расширить свой состав до 5 человек,
- б) к своей работе привлечь весь аппарат банка
- в) расширить план своей работы;
- г) заседания проводить не менее одного раза в две недели,
- д) устраивать подкомиссии для проработки отдельных вопросов

Характерным также является следующее постановление ячейки ЦРК:

„Против мероприятий, приводящих к удешевлению аппарата, установления единого выходного дня для отдельных магазинов, устранения помощников заведующих и замены их старшими приказчиками, сокращение работников правления, перемещения и смещения работников—не возражать. Дать соответствующие указания рабочей части РКК, созвать срочное внеочередное заседание Месткома по данному вопросу“.

Участие экономкомиссии в работе по рационализации советского аппарата по борьбе с бюрократизмом, а также руководство советских ячеек их работой в этом направлении также является недостаточным.

VI. Руководство культурным строительством

Охват детей бедноты школами. Вопросу охвата детей бедноты сельскими школами, как примитивками, так и семилетками, со стороны окружных и районных партийных и советских организаций уделялось недостаточное внимание. В ряде случаев не было классового подхода при комплектовании школ 2-й ступени. Фонды помощи детям бедноты при школах к моменту обследования еще не были созданы и до самого последнего времени в большинстве случаев остаются неиспользованными.

Основными недостатками в обслуживании детей бедноты школами, кроме того, являются.

а) низкий процент детей бедноты в школах, особенно в последних группах примитивков и семилеток;

б) значительный отсев детей бедноты из школ на протяжении учебного года, благодаря чему число их к концу учебного года сильно падает;

в. Бальмонт Беларусь.

в) слабая посещаемость и успеваемость детей бедноты в школах. Как правило, посещаемость и успеваемость детей бедноты ниже посещаемости и успеваемости детей середняков и зажиточных.

г) число детей бедноты, оканчивающих школы, особенно семилетки, очень незначительно.

Такое положение выявлено в ряде школ (обследовано 7 школ, 5 примитивок, 2 семилетки). Характерным в этом отношении являются сведения по Микулической школе—примитивке Братинского района и по Чечерской семилетке. В Микулической школе выявлено такое положение в первой группе из 39 учащихся 12 детей бедняков, во 2-й группе из 30 учащихся 5 детей бедняков, в 3-й группе из 20—4, в 4-й группе из 27—4. Средняя посещаемость в месяце детей бедноты 19 дней, середняков—22, зажиточных—24. Средняя успеваемость детей бедноты 50—60%, середняков 80—90%, зажиточных 90—100%. Из окончивших школу в прошлом году (окончало 24 человека) детей бедноты 5.

В Чечерской семилетке большая часть детей крестьян в том числе детей бедноты, в 5-ых, 6-ых и 7-ых группах находится не в основных группах а в группах по самообразованию. В 8-ой и 9-й группах из общего числа 68 учащихся детей бедноты 16, из них успевающих 6. Отказано в приеме в 5-ую группу детям зажиточных—12, середняков—17, бедняков 19. Из окончивших школу 21 человек в прошлом году, детей бедноты 3.

Такое, примерно, положение и во всех остальных обследованных школах.

Избы-читальни. Работу большинства изб-читален в округе нужно считать неудовлетворительной. Главными недостатками в работе изб-читален являются:

Слабое внимание работе в избах-читальнях со стороны самих избачей. Такое положение получается, главным образом потому что избачи, помимо работы в качестве секретарей сельских комсов, несут, как правило, ряд еще других обязанностей, подолгу отрываясь от работы в избах-читальнях и зачастую относятся к этой работе, как к третьестепенной своей обязанности.

Кружковая и справочная работа в избах-читальнях во многих случаях не налажена. Совершенно недостаточное внимание за последнее время уделяется работе сельско-хозяйственных кружков.

Работа по ликвидации неграмотности имеет ряд крупных недостатков и ряде случаев значительную часть учащихся на ликпунктах составляют подростки, процент взрослых на ликпунктах является незначительным. В некоторых случаях средства на ликвидацию неграмотности в районах не полностью используются (Чечерский район) ятеры О.Д.Н. в деревне не работают и никакой практической помощи в деле ликвидации неграмотности не оказывают.

Антирелигиозная пропаганда. За последнее время замечается в округе рост сектантских организаций а также рост активности клерикальных элементов как в городе, так и в деревне. Замечается также рост случаев совершения религиозных обрядов коммунистами и комсомольцами (На Добрушской фабрике на „Радунинне“ группа рабочих и работниц отправилась на кладбище, устроили панихиду по бывшему управляющему фабрики. На этой же фабрике, происходит сбор средств в пользу одной религиозной секты). Между тем антирелигиозная пропаганда в округе поставлена очень слабо. Почти отсутствует сеть пропагандистов-антирелигиозников, антирелигиозная литература выписывается в очень незначительном количестве. Качество докладов и бесед устраиваемых на антирелигиозные темы, особенно в деревне очень низко.

VII. Проведение нацполитики

Окружком проделана значительная работа по популяризации основ нацполитики как среди рабочих, так и среди крестьянства, а также по практическому проведению работы по белоруссизации. В результате этого, в проведении нацполитики в округе имеются следующие основные достижения:

В подавляющей части сельских школ первые группы переведены на белорусский язык. Имеются некоторые достижения в работе по белоруссизации советского аппарата, особенно в районах, а также в распространении белорусских газет и книг. Имеются также достижения в работе нацсельсоветов в наделении евреев землей и в улучшении работы еврейских колхозов.

Необходимо, однако, отметить, что темп работы по белоруссизации за последнее время, в связи с отрывом партийного и советского актива на проведение разных кампаний, несколько снизился. Кроме того, на крупных предприятиях работа по белоруссизации ведется не систематически, благодаря недостаточному вниманию этой работе со стороны городских райкомов и фракций союзов. Городская партийная организация в массе своей недостаточно активно участвует в работе по проведению белоруссизации. Слабое участие в проведении белоруссизации комсомольской организации.

Работа по продвижению белорусской книги в деревне поставлена слабо, в значительной мере это объясняется тем, что до самого последнего времени не урегулирован вопрос о взаимоотношениях между Гом. книгой и Белгосиздатом и что в районных центрах нет магазинов по продаже книг.

VIII. Руководство работой КСМ

При наличии некоторых достижений в работе комсомольской организации, выражающихся, главным образом, в росте комсомольской организации (за время с 1 января 1927 г. по 1 апреля 1928 г. принято в КСМ 2083 чел. в охвате комсомолом на некоторых предприятиях подавляющей части рабочей молодежи, в усилении вовлечения в КСМ батрацкой и бедняцкой молодежи, основными недостатками в руководстве комсомольской организации являются

Слабое вовлечение в КСМ рабочей молодежи на некоторых предприятиях (фабрика „Днепр“, вовлечено в КСМ—38,7% рабочей молодежи, фабрика „Везувий“—42,2%, Лес завод № 4—47,2%, „Герой труда“—61,3 %)

Все еще недостаточное внимание в ряде случаев вовлечению в КСМ батрацкой и бедняцкой молодежи (Чечерск-Брагин)

Слабое участие комсомольских ячеек в производственной жизни на предприятиях, а также слабое участие в работе по поднятию культуры и коллективизации сельского хозяйства

В ряде случаев партийными ячейками доказывается совершенно недостаточная помощь комсомольским ячейкам в их работе. Характерным в этом отношении является следующее заявление секретаря одного комсомольского коллектива

„Комсомольский коллектив не чувствует себя на заводе. Партколлектив не знает, как живет комсомол. Представитель от партколлектива был раз на заседании бюро и то ушел с середины. Приходит к нам только на одну минуту. Комсомольцы не приходят на партсобрания, потому что их не интересуют. Почему бы группе партийцев не прийти на комсомольские собрания. Комсомольский коллектив постепенно опускается, нам не помогает в работе. Заводоуправление только между прочим обращает внимание на комсомольский коллектив. В таких условиях нельзя работать, руки отпадают у самого“

IX. Система работы

Основными недостатками в системе работы Окружкома и Райкома являются

а) Отсутствие в практике работы ОК, РК и ячеек проверки выполнения ранее принятых директив и, как следствие отсюда, вынесение иногда по одному и тому же вопросу многих решений. Райком и ячейки часто занимаются перепечаткой резолюций ОК и ЦК.

Часто, кроме того, благодаря этому получается, что по некоторым вопросам имеется несколько хороших резолюций, а практическая работа как следует не проводится (резолюция о массовой работе, о работе сельсоветов, о работе групп бедноты).

б) Заседания Окружкома и Райкомов часто загружаются такими вопросами, которые необходимо было или полностью передать на разрешение советских, профессиональных и друг. организаций или предварительно проработать в этих организациях

КРЫТЫКА І БІБЛІЯГРАФІЯ

Ліст у рэдакцыю

У рэдакцыю часопісі „Бальшавік Беларусі“

У № 5 часопісі за бягучы год зьмешчана рэцэнзія на маю працу „Організацыя сялянскай гаспадаркі ў раёнах Цэнтральнай Беларусі“. Гэтая рэцэнзія зьмяшчае ў сабе шэраг непаразуменьняў і памылак, якія я лічыў-бы патрэбным выправіць.

Задачаю маёй працы было даць аналіз важнейшых географічных (раённых) тыпаў сялянскай гаспадаркі Цэнтральнай Беларусі на падставе бюджэтных матар'ялаў. Для арыентаваньня на карце гэтых тыпаў, для ўвязкі іх у агульную сыстэму географічных ведаў аб Беларусі, я ў пачатку працы даю грубую схэму раёнаваньня Цэнтр. Беларусі, выкарыстоўваючы тыя непялікія матар'ялы масавай статыстыкі, якія я меў у часе працы (1923 год). Гэтае раёнаваньне, якое мела толькі службовы характар, чамусьці затрымала на сабе асабліваю ўвагу рэцэнзента і дазволіла яму зрабіць мне шмат прынцыповых закідаў. Важнейшыя з іх

- 1) карыстаньне матар'яламі статыстычнага перапісу 1916 г.;
- 2) ужываньне г. зв. „натуралістычна-тэхнічных“ паказчыкаў і
- 3) „угледжваньне непасрэднае залежнасьці арганізацыі гаспадаркі ад натуральных умоў“.

Хаця на падставе першага закіду рэцэнзент вінаваціць мяне ня больш і ня менш, як у тым, што я „ігнарую такі факт, як Кастрычнікавая Рэволюцыя, але мне ўсё-ж прыдзецца паўтарыць толькі сказанае ў самой працы:—у 1923 годзе ніякіх іншых матар'ялаў па дробных тэрыторыяльных адзінках ня было апублікавана і пры ўсім сваім ладаньні я ня мог дастаць колькі небудзь поўных связэйшых лічбаў. Дый да сёньняшняга дня мы ня маем на Беларусі матар'ялаў сплавных сельска-гаспадарчых перапісаў за паслякастрычнікаўскі час, што прымушае і цяпер пры вывучэньні географіі сельска-гаспадарчай вытворчасьці шырака карыстацца лічбамі першага ў Беларусі падворнага эканамічнага сьпісу. Вельмі сумна, што вывучэньне гэтае важнае статыстычнае крыніцы кваліфікуецца такім чынам, як гэта зрабіў рэцэнзент.

Надзвычайна варожэ рэцэнзент адносіцца да „сыстэмы натуральных і натуралістычна-тэхнічных паказчыкаў“, пры чым пад першымі ён разумее прыродныя ўмовы (глеба, клімат, рэльеф), а пад другімі—такія паказчыкі сельска-гаспадарчае статыстыкі, як прапарцыя культур, склад стада і г. д. Бытаючы, відаць, гэтыя катэгорыі між сабою („натуральныя“) менш казачы „прыродныя“ ўмовы гаспадаркі, натуральныя формы гаспадаркі. натуралістычны спосаб выяўленьня апошніх), рэцэнзент прыпісвае іх без усякіх падстаў... нэаародніцкай школе, якая *) „спрабуе (?) перадаць сутнасьць сельскае гаспадаркі і яе дыфэрэнцыяляю ў прастору (?) пры дынамізе натуралістычна-тэхнічных элемэнтаў сельска-гаспадарчага вытворчу“. Замест гэтага „дробнабуржуазнага“ спосабу, які ён разьбівае цытатай з кнігі праф. Студэнскага (гл. яго „Очерки сел. хоз. эканоміі“, стар. 104), рэцэнзент усюльда за тым-жа Студэнскім прапануе карыстацца пры раёнаваньні выключна аналізам валавой прадукцыі гаспадаркі, якая „ёсьць найбольш поўны і аб'ектыўны паказчык“ **). У сваёй кнізе я нідзе не супярэчу проці раёнаваньня паводле прыбытку, і надварот яшчэ раней чым запрапанавалі свай мэтад Котаў і Студэнскі, я ў данай працы прыцягваю да характарыстыкі раённых тыпаў гаспадаркі аналіз валавога і чыстага прыбытку і разьмеркаваньне апошняга, карыстаючыся збалянсаванымі матар'яламі, з не норматывымі вылічэньнямі, як гэта прапануецца пры названым мэтадзе; у гэтым, як я ўжо казаў, і была сутнасьць маёй працы. Прыходзіцца думаць, што або рэцэнзент вельмі няўважліва прачытаў маю кнігу, або ён хоча саўсім забараніць ужываць натуралістычна-тэхнічныя паказчыкі нават для грубых-схэматычных выяўленьняў. Такім, здавалася-б звычайным рэчам, як „прапарцыя культур“ або „процэнт кароў у стадзе“ рэцэнзент не задумваецца прыпісаць школьны ідэалістычны колер. Калі гэта робіцца для таго, каб выразней выявіць усе вартасьці мэтаду Студэнскага, дык ня трэба забывацца, што і гэты мэтад для марксіста далёка не такі бясспрэчна дасканалы, як гэта здаецца аўтару рэцэнзіі. У прадмове да адной кнігі памятнага аўтара Рэд. Выд. Аддзел Міжнароднага

*) Падаю даслоўна з захаваньнем правапісу.

**) Цытата з Студэнскага падаецца без указаньня крыніцы. Рэцэнзент, відаць, лічыць, што творы гэтага аўтара кожны павінен знаць напамінь.

Аграрнага Інстытута аб палеміцы аўтара з ізнаходнікамі піша, што гэта „крытыка адным сэктарам буржуазнай эканоміі другога“, пры чым яго мэтад „сам па сабе яшчэ пакуль не дасканалы і мае ў сабе буйныя памылкі“, ім „адразаецца ўсякая магчымасць разгляду сыстэм і тыпаў сельскае гаспадаркі з погляду рэнтабельнасці, не асвятляецца саўсім пытанне аб вытворчасці працы і аб будове капіталу“. Адносіцца бескрытычна да гэтага мэтаду, пасля сказанага, марксысты ня можа.

Ня меншай недарэчнасцю выдаюцца мне і адносіны рэцэнзента да прыродных (ці як ён кажа, „натуральных“) умоў гаспадаркі. Калі мы хочам вытлумачыць сабе тую прыродную базу, на якой развіваецца пэўны тып гаспадаркі, дык гэта ніяк не „азначае, што сапраўднае развіццё гаспадаркі, як тэхнічны прагрэс і на яго падставе рост тэхнічных сіл, адкідаецца“. Такі пагляд рэцэнзента можа і меў-бы слушнасць, калі-б пры раёнаванні базіравалася выключна на прыродных умовах краю. Я, аднак, гэтага ў сваёй працы не раблю. У аснову ўсё тэй-жа грубае схэмы раёнавання я кладу адзінкі агульна-геаграфічныя: характар краявіду (фізіка-геаграфічнага), гушчыню насялення і спецыяльны сельска-гаспадарчыя адзінкі сыстэмы ральніцтва. Такім чынам, падлічваюцца побач з элементамі прыроднымі і элементы сацыяльныя і эканамічныя. Падобныя прынцыпы былі пакладзены і ў вядомым раёнаванні Дзяржплана РСФСР. Так у яго тэзісах, прадстаўленых 3 сесіі ВЦИК мы чытаем: „Выдзяленне эканамічнага раёну.. можа быць праведзена выключна толькі пасля стараннага папярэдняга вывучэння ўсіх фактараў эканамічнага жыцця прыродных рэсурсаў, гушчыні размяшчэння насялення існуючых прамысловых і тэхнічных вартасцяў і г. д.“. Вывучэнне прыроды, насялення і тэхнікі ставяцца ў аснову раёнавання, на якім будуюцца ўсе развіццё Савецкае дзяржавы, а рэцэнзент гэтыя прынцыпы абвешчае ізнаходніцкімі і дробнабуржуазнымі. Да яго ведама, аднак, трэба давесці, што ў даным выпадку ён сам выказвае пагляд іменна ізнаходнікаў, бо ніхто іншы як яны адмаўляюць усякага значэння прыродным умовам пры раёнаванні, разглядаючы сельска-гаспадарчыя раёны толькі як стады эвалюцыі. У іх рэцэнзент запазычыў і сваю аргументацыю.

Жаданне наклеіць на маю працу ізнаходніцкі ярлык давяло рэцэнзента да цвярджэнняў, недарэчнасць якіх кідаецца ў вочы кожнаму, троху знаёмаму з пытаннем. Іншыя закіды яго вынікаюць з нежаданага тлумачэння ўмов і характарам матэрыялаў, а таксама з поўнай няўвагі да ўсіх маіх засцярог аб недахватах працы, зробленых у кнізе. Дзеля таго, што паўтараць іх тут немагчыма, я коротка толькі растлумачу важнейшыя. Узяты для досьледу толькі сярэднія гаспадаркі, бо адсутнасць масавае статыстыкі па пытаннях дыферэнцыяцыі сялянства ў Беларусі, у той час не давала гарантыі ў прыблізна нават правільным выбары аб'ектаў досьледу па сацыяльных групах. Затым то матэрыял досьледу намі скарыстаны выключна для характарыстыкі прасторавага (геаграфічнага) дыферэнцыяцыі сельскай гаспадаркі. Для характарыстыкі гаспадаркі розных сацыяльных груп у наступным (1924) годзе быў праведзены новы бюджэтны досьлед, у якім бюджэты браліся з трох асноўных сацыяльных груп сялянства; матэрыялы гэтага досьледу яшчэ не апублікаваны, аднак, вынікі яго гэтак сама як і ўжо апублікаванага досьледу, выкарыстоўваліся ў практычнай рабоце Наркамзема. Затым я не магу згадзіцца з заявай рэцэнзента, што практычныя вывады маёй кнігі непатрэбны, бо яны ўжо вызначаны ў плане Наркамзема, які быў надрукаваны раней. Мне здаецца, што імкнучыся ня столькі да пазнавальнага мэту, а і да мэту перабудовы гаспадаркі мы ніколі не павінны ўхіляцца ад давання практычных вывадаў незалежна ад таго ці яны пацвярджаюць якія-небудзь іншыя, нават найлепшыя, вывады ці ім супярэчаць. Робяцца далей мне закіды, што я многа ўвагі аддаў на аналіз спажывання. Гэтаму пытанню ў маёй працы адведзена 8 старонак, прычым я саўсім не надаю яму таго значэння, як гэта хоча прыпісаць мне рэцэнзент. Мае погляды на сутнасць сялянскай гаспадаркі і яе прыбытку даволі выразна выяўляюцца ў кнізе (гл., напр., стар. 130), нічога супольнага з сямейна-спажывецкай тэорыяй яны ня маюць. Не падабаюцца рэцэнзенту і розныя іншыя рэчы,—што раёны распадаюцца на некалькі падраёнаў (што ў гэтым благога?), што ў гады эпізоотыі і агульнай натуралізацыі гаспадаркі гадоўля свінней аказалася маларэнтабельнай, што наадварот у гэтыя-ж гады ўзрасло аўчарства і г. д. Хаця ўсе гэтыя факты агульнавядомы ўжо з масавае статыстыкі, аднак, для рэцэнзента яны зьяўляюцца парадоксамі, вынікам маіх „супярэчных і не абгрунтаваных разважанняў, якія „можна характарызаваць, як бяспрыгнутае, з адарванасцю ад часу і сапраўднага жыцця“... „Сыстэма“ рэцэнзента сама за сябе гаворыць. Яна вымагае ў імя прымітыўных шаблонаў, вычытаных з таго ці іншага падручніка, замазвання фактаў сапраўднасці. Іншыя ўвагі рэцэнзента грунтуюцца на непаразуменнях, калі не на сьвядомым скажэнні фактаў. Так, ён заяўляе, што быццам я сам прызнаў гаспадаркі, па якіх зроблены бюджэтныя апісанні, „у большасці не тыповымі“, тады як гэтая мая фраза адносіцца да забракаваных бюджэтаў, выкананых мясцовымі аграходамі і не увайшоўшых у распрацоўку. Робяцца мне закіды ў „надзвычайна вольных адносінах да беларускае мовы“. Прыкладам „вольных выразаў“ рэцэнзент лічыць тэрмін „алейнае семя“, па расійску—маслічныя семена (насенне лёну, каняпель, соўнечніка і інш.),—тэрмін добра знаёмы кожнаму аграходу і эканамісту і згодны з беларускай тэрміналогіяй. Аўтар рэцэнзіі,

*) Слова рэцэнзіі.

аднак, невядома для чаго, перакладае гэты тэрмін, як „льнянае сям’я“ і пасля сам сьмяецца з сваёй выдумкай. З такім-жа правам мы можам назваць льнянае быльце — штанінным (?), быльцем, бо і яго здабываюцца (?), штаны. І канчас, са ў выніку гэта будзе абсурд. Гэтае „здабыванне штаноў“ з быльця адразу выяўляе ў нашым крытыку не абы якога і філёлага і эканомістага.

Усё вышэйсказанае ня мае на мэце давесці, што мая праца вольна ад недахватаў, ужо ў самой кнізе я сам адзначаў шэраг яе заган і пэўне-ж яшчэ больш іх прайшло для мяне незаўважаным. У гэтым няма нічога дзіўнага. Бюджэтны метад, адзін з найбольш дасканалых спосабаў эканомічнага даследавання, толькі ў апошнія гады пачаў распаўсюджвацца ў марксісцкім кірунку. Дзякуючы ім найбольш карысталася народніцкая статыстыка, уцалывы, якое адбілася і ў тэрміналогіі і шэрагу тэхнічных дэталю метаду. За гэтых дробязей якіх хутка можна будзе пазбыцца, ня трэба адкідаць самога метаду. Але патрэбна разам з гэтым добрая навуковая крытыка як самога метаду, так і спосабаў яго ўжывання, — асабліва патрэбна тэарэтычна вытрыманая марксісцкая крытыка, якая ёсць важнейшай умовай развіцця навуковай думкі і працы

А. Смоліч.

А, напрыклад, аб Леўінскай воласьці аўтар кажа, што тут, *наспроць таго*, што мы бачылі ў Самахваляўскай воласьці, дасьледаваны, калі не адсталыя, дык даволі бедныя гаспадаркі" (ст. 24, падкрэсьлена намі—N).

Аб Ляскавіцкай воласці на ст. 26 гаворыцца, што „ў гэтай воласці былі ўзяты, відаць (?), крыху (?) буйнейшыя гаспадаркі, якія, магчыма (?) хаваюць свае сапраўдныя размеры“ (падкрэсл. намі, Рэд.). І шмат яшчэ падобных да гэтага сьцьвярджэнняў аўтара можна было-б прывесці, але спадзяемся, што сумленнасьць полемічных прыёмаў А. Смоліча і гэтым даказана.

Што-ж гэта? Выходзіць, што „калі на клетцы сляня прачытаеш надпіс: „буйвал“, — ня вер вачам сваім!“

Адзначаючы ў нашай рэцэнзіі якасьць „адмыслова“ сабранага матар'ялу, мы яшчэ дадаем: „Ня кажучы ўжо наогул аб недастатковай колькасьці матар'ялу для выканання пастаўленай аўтарам задачы, на 6 гаспадарках ні ў якім разе ня можна, ня толькі рабіць раёнаваньне, але і даць нават прыблізнай характарыстыкі арганізацыйных тыпаў сялянскае гаспадаркі“.

Удчуваючы, што гэта іменна так, А. Смоліч у сваім лісту папраўляецца тым, што вызначае яшчэ раз задачы свае працы — „Арганіз. сялян. г-кі ў раёнах Цэнтр. Беларусі“, — падганяючы іх да характару зробленага раёнаваньня.

Так, ён піша „Задачай маёй працы было даць *аналіз важнейшых географічных (раённых) тыпаў* сялянскай гаспадаркі Цэнтр. Беларусі на падставе бюджэтных матар'ялаў“.

Як бачым, „пытаньне аб раённых тыпах сялянскай гаспадаркі і іх географічным разьмяшчэньні“ ўжо падмяняецца толькі „аналізам“ няма ведама адкуль зьвіўшыхся „раённых тыпаў“. Але гэта яшчэ ня ўсё.

Далей аўтар робіць географічную „ўвязку“ гэтых „важнейшых географічных (раённых) тыпаў“ пры дапамозе „грубай схэмы раёнаваньня Цэнтр. Беларусі па даных за 1916 год“ (надкр. намі—NN).

Ня кажучы ўжо аб лёгічнай нявытрыманасьці падобных мэтавых вызначэньняў А. Смоліча, кідаецца ў вочы яго тэрміналёгічная блытаніна і таўтолегія, як-то: географічны (раёны) тып і, зноў-ткі, яго географічнае разьмяшчэньне (?), а таксама ўвязка гэтых географічна-раённых, географічна-разьмяшчэньных, тыпаў з „агульнаю сыстэмаю географічных ведаў“.

А што-ж уяўляе сабою „сыстэма агульна-геаграфічных ведаў“, з якою робіцца ўвязка?

А гэта, зноў-ткі, — „геаграфічныя (раёныя)“ тыпы, толькі ўжо не сялянскай гаспадаркі, а наогул сельскае гаспадаркі, атрыманыя па даных 1916 году.

Апошнія даныя „захапляюць усе гаспадаркі без розьніцы катэгорый, як сялянскія, так і прыватна-ўласьніцкія“.

І вось, з гэтымі данымі робіцца А. Смолічам як рознае параўнаньне даных 1923 г., атрыманых толькі з так названых „тыповых сярэдніх“ гаспадарак, так і раёны, атрыманыя на падставе даных за 1916 г., зьняўляюцца раёнамі, на якія мэханічна нашы-ваюцца даныя за 1923 г.

Выбачайце, падобныя прыёмы інакш, як складаньнем аршынаў з пудамі, і назваць нельга.

А што датычыцца даных перапісу 1916 году, то мы і ня думалі супярэчыць іх умеламу выкарыстаньню.

Гое-ж самае гавораць і словы з нашае рэцэнзіі (якія чамусь-ці падабалася А. Смолічу перакрываць па свайму): „Праўда, аўтар і не спрабуе рабіць раёнаваньне паводле матар'ялаў свайго досьледу, а скарыстоўвае гэты матар'ял для характарыстыкі тых раёнаў, якія вызначаны ім па даных масавае статыстыкі за 1916 год, зусім ігнаруючы такі факт, як Кастрычнікавая рэвалюцыя і зьмены ў сельскай гаспадарцы, якія адбыліся ў зьвязку з ёю“.

Тут, як бачыце, не адцягненае ігнараваньне Кастрычнікавай рэвалюцыі (як гэта блытае А. Смоліч), як соцыяльна-політычнага зьявішча, а канкрэтны нявучот „зьмен у сельскай гаспадарцы“, во у чым справа.

І вось, калі, пасля такой блытаніны, А. Смоліч ганарыста ўздымае галаву і з вышыні птушынага палёту пачынае яшчэ нас „выпраўляць“, дык гэтая яго поза выклікае толькі сьмех.

Але гэтая пазыцыя яму падабаецца і з яе ён абвэльваецца ўсім сваім цяжарам на паданую намі ў рэцэнзіі класіфікацыю ўжываемых ім паказчыкаў, разблытвае „заблытаныя“ намі катэгорыі і цэлым шэрагам пытальянкаў, настаўленых ні к сялу, ні к го-раду, саўсім зьнішчае паданую класіфікацыю.

Даводзім, у сваю чаргу, да ведама А. Смоліча, што падобная класіфікацыя не зьяўляецца выдуманкаю „рэцэнзэнта“ і ня нова ў літаратуры, а каб не заставацца няпісьменным, нават у такіх прымітыўных пытаньнях, і каб ня быць саматужнікам, шчыра раім зьвярнуць увагу на азнаямленьне з існуючымі „прымітыўнымі шаблонамі“ наогул, а па данаму пытаньню прачытаць у першую чаргу хаця-бы такія падручнікі, як вядомыя працы па раёнаваньню Б. Н. Кніповіча і Н. П. Нікіціна.

Дый што-ж па сутнасьці, акрамя блытаніны, унёс А. Смоліч сваім тлумачэньнем гэтых паказчыкаў?

У нашай рэцэнзіі вельмі выразна сказана, што ўжываемыя А. Смолічам „паказчыкі“ можна падзяліць на дзьве групы:

1) *Натуральныя* (глеба, клімат, рэльеф) і
2) *Натуралістычна-тэхнічныя* (процэнт. суадносіны культур, быдла на 100 дзес. зазеву і інш.).

Першая група характарызуе ўмовы сельска-гаспадаркага вытворцу, а другая самы працэс.

Не падабаецца А. Смолічу тэрмін „натуральныя“ (у разуменні—„естественные“), добра называюць іх прыроднымі (спрачкі за гэта з Смолічам ня будзем, хача даная намі назва і „згодна з беларускай тэрміналогіяй“). Але-ж Вы іх зразумелі. А раз зразумелі, дык чаму-ж крыўляцца і падымаць шум?

Мы падрабязна не разбіраем пытаньня аб тым, наколькі поўна ахапляюць паказчыкі прадпасылкі прыцягнутыя Смолічам (1-я група). усе ўмовы сельска-гаспадаркага працэсу, бо для гэтага патрабавалася-б шмат месца, скажам толькі, што паколькі аўтар „Орг. сяс. г-кі ў раён. Цэн. Бел.“ карыстаецца пры раёнаваньні (ня гледзячы на ўсе адмоўныя запэўненні) пераважна першаю групаю паказчыкаў (а інакш і зрабіць ён ня можа, бо па выпадку правадзімага ім, як ужо раней было сказана, параўнаўняння непараўнальных вялічынь, гаспадарчыя адзнакі валасцей, па даных 1923 году, ня сходзяцца з гаспадарчымі адзнакамі раёнаў, артымавых па даных за 1916 год), то атрыманыя раёны, па сутнасці, не зьяўляюцца эканамічнымі раёнамі.

Калі дадаць яшчэ да гэтага наўнасьць мэханічнае групоўкі астатніх паказчыкаў і інтэрвалаў на паказчыкі першае групы, узятыя за падставу, ды калі зразумець усе гэта ня блытаўшы, дык і стане зразумелым, „што бллага“ ў тым, што раёны рассяпаюцца на шэраг падраёнаў.

Праўда, А. Смоліч маўкліва прызнае адсутнасць вытрыманае мэтадолегіі раёнаваньня але ён за тое нападае на нас з другога боку. Вельмі не падабаюцца яму

I) „угледжваньне непасрэднае залежнасьці арганізацыі гаспадаркі ад натуральных (ці, па Смолічу, прыродных) умоў“,

II) „пакланеньне перад спажывецкім уплывам сям'і на арганізацыйную структуру гаспадаркі“ і

III) аб'яднаньне яго „з нэонародніцкай, дробна-буржуазнай школай у сельска-гаспадарчай эканоміі“

Разгледзім па парадку вельмі павярхоўную аргументацыю аўтара па гэтых пытаньнях.

Па першаму пытаньню ён кажа ў сваім лісьце: „Калі мы хочам вытлумачыць сабе прыродную базу, на якой разьвіваецца пэўны тып гаспадаркі, дык гэта ніяк не (тут ён бярэ словы рэцэнзіі ў зьнішчаючыя кавычкі—N)“ азначае, што сапраўднае разьвіцьцё гаспадаркі, як тэхнічны прагрэс і на яго падставе рост вытворчых (у рэцэнзіі зроблена апіска і замест вытворчых надрукавана—„тэхнічных“—N) адкідаецца (падкр. намі—N) і далей ідзе запэўненьне аб тым, што раёнаваньне не базіравалася „выключна на прыродных умовах краю“.

Тут-жа А. Смоліч даводзіць да нашага вельмі, што ня ён трымаецца поглядаў нэонароднікаў, а... „рэцэнзэнт“ (!). Мэтод і аргументацыя, як бачыце, гостраумная, але паспрабуем яе разабраць.

Што азначае „вытлумачыць сабе прыродную базу, на якой разьвіваецца пэўны тып гаспадаркі? Выходзіць, што пэўнай прыроднай базе ўласны пэўны тып гаспадаркі або наадварот. Інакш гэтага сьцьвярдзеньня разумець ня можна. Не разумею яго інакш і А. Смоліч, бо ён ніколі не задумваецца аднесьці асобную валасць у тэй або іншай раён „галоўным чынам паводле сваіх глеб“ (ст. 40), ня гледзячы на тое, што канкрэтны тып гаспадаркі не адпавядае „прыроднай базе“ (апострыяе выдаць, лічыцца А. Смолічам жыцьцёваю неадарэчнасьцю).

Акрамя таго, праца Смоліча здабраецца вельмі частымі падкрэсьліваньнямі накіштат таго, што „ў фармаваньні тыпаў жывёлагадоўлі вялікае значэньне павінны (?) мець суадносіны ральні і прыроднае кармовае плошчы“ (падкр. намі—N) і г. д.

Каб паказаць А. Смолічу адсутнасць у яго тлумачэньнях дыалектычнага разуменьня „залежнасьці сельска-гаспадаркага разьвіцьця ад розных фактараў“, мы хочам прывесць толькі дзьве цытаты з Плеханава.

I) „Дзейнічаючы на прыроду па-за ім, чалавек зьмяняе сваю ўласную прыроду Ён разьвівае ўсе свае здольнасьці, а паміж імі і здольнасьць да „вырабу прыладаў. Але ў кожны даны час мера гэтай здольнасьці вызначаецца мерай ужо дасягнутага разьвіцьця вытворчых сіл“. (Н. Бельтов. К вопросу о развитии монистического взгляда на историю, ст. 124. падкр. аўтарам)

II) „Разьвіцьцё вытворчых сіл, якое вызначае сабою, нарэшце, разьвіцьцё ўсіх грамадзкіх адносін, вызначаецца асаблівасьцямі географічнага асяродзішча. Але, раз вынікнуўшы, даныя грамадзкія адносіны самі робяць уплыў на разьвіцьцё вытворчых сіл. Такім чынам, тое, што ў пачатку зьяўлялася вынікам, у сваю чаргу, становіцца прычынай“. (Г. В. Плеханов. Основные вопросы марксизма, ст. 39;—падкр. намі—N).

Мы лічым, што тлумачэньні А. Смоліча вельмі далёкі ад тлумачэньняў пададзеных у гэтых цытатах, бо насадзіць разьвіцьцё тыпу гаспадаркі непасрэдна на „прыродную базу“ можа толькі эканаміст, нічога агульнага ня маючы з марксызмам.

на першы раз раім прачытаць працу Крышмана— „Три отзыва о работах представителей мелкобуржуазной экономии“.

Паўстае толькі пытаньне:—як папаў А. Смоліч у гэтую школу? Яго напалохнасьць і упартае адмаўленьне ад такога „шкоднага ярлыка“ прымушае нас думаць, што аўтар „Орг. сяж. г-кі ў раён. Цэн. Бел.“ залез туды не таму, што гэтая школа яму падабаецца, а дзякуючы сваёй, мякка кажучы, неасьцярожнасьці і свайму нежаданьню лічыцца з існуючымі тэорэтычнымі і мэтадологічнымі „шаблёнамі“, якіх ён далёка не перарос.

У заключэньне хочацца яшчэ сказаць, што дарэмна А. Смоліч пацяшаўся над нашымі здольнасьцямі ў філёлёгіі, бо яго „алейнае семя“, ня гледзячы на тлумачэньні (сэнс якіх нам і бяз Смоліча быў добра вядомы), пакідае ўсё-ж за намі права назваць ільнянае быльлё— „штанінным быльлём“. Каб даказаць нашу няпісьменнасьць, А. Смоліч прыцягвае на дапамогу расійскую мову (лічучы, відаць, што для нас гэта будзе больш зразумела), але дазвольце Вас, не абы які філёлёг і эканоміст, запэўніць, што і па расійску пісьмённые людзі ня кажуць— „масличные семена“, а звычайна гавораць— „семена масличных“..., а ў гэтым-та і справа.

На гэтым мы і скончым свой адказ А. Смолічу, бо астатнія яго нявытрыманыя выпадкі ня маюць прынцыповага характару і таму застаюцца на іх лічым непатрэбным.

N.

Адказы рэдактар В. Кнорын

Члены рэдкалегіі { А. Сянкевіч
М. Абрамчук

З Ы М Е С Т

	Стар.
М. Абрамчук. Больш увагі да палітвучобы	3
М. Гольман. О реформистских блужданиях в марксистской теории	9
М. Катушкін. Ітогі партыйнай асьветы за 1927-1928 навучальны год	17
А. Жук. Пытаньні рацыяналізацыі ў прамысловасьці БССР	27
П. Шаліма. Эканамічнае становішча рабочай моладзі	32
П. Пасюкевіч. Некаторыя моманты работы заводзкага „трохкутніка“	42
К. Элькінд, Бірыла. Вынікі масавай праверкі патаненьня апарату і чарговыя задачы	46

Н А Ш А Т Р Ы Б У Н А

А. Лук'янчык. Увага калгаснаму будаўніцтву	55
--	----

Н А М Я С Ц О Х

Х. М. Раскин. Опыт проведения курсов подготовки пропагандистов в районе	60
Б. Шпітальнік. Што паказала абсьледваньне вытворчых ячэек	63
М. Шапиро. Как ведется работа с беспартийным рабочим активом	67
М. Грашчанка, І. Смаль. Чаму вучыць фарынаўская справа	69

У Ц К К П (б) Б

Состояние и работа Гомельской парторганизации	73
---	----

К Р Ы Т Ы К А І Б І Б Л І Я Г Р А Ф І Я

Ліст у рэдакцыю—А. Смоліча	84
Н. Яшчэ раз аб тэарэтычнай і мэтадалёгічнай блытаніне А. Смоліча	87

Кожная акруговая і раённая арганізацыя КПБ,
кожная ячэйка, кожны камуніст і намсамалец

ПАВІНЕН ВЫПІСВАЦЬ І ЧЫТАЦЬ

„БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ“

Орган ЦК КП(б)Б

У ЧАСОПІСУ НАСТУПНЫЯ АДДЗЕЛЫ:

- I. Кіруючыя артыкулы па асноўным пытанням партыйнай працы. Артыкулы аб гаспадарчым і культурным будаўніцтве. Абмен вопытам практыкі партыйнай работы.
- II. Пытаньні партыйнай працы на мясцох, аб Чырвонай арміі і г. д.
- III. Гісторыя партыі.
- IV. У ЦК КПБ. У ЦКК КПБ. У ЦК ЛКСМБ.
- V. Крытыка і бібліяграфія.

— У М О В Ы П А Д П І С К І: —

II	на 1 месяц —	р. 25 к.	II
	на 3 м-цы —	р. 65 к.	
	на 6 м-цаў —	1 р. 20 к.	
	на 1 год —	2 р. 25 к.	

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА:

ва ўсіх паштова-тэлеграфных канторах і аддзяленьнях БССР

АДРАС РЕДАКЦЫІ: Менск, ЦК КП(б)Б Аддзел друку

651

Ц А Н А 25 кап.